

Onsdagen den 10 februari

Kl. 09.00–13.18
16.00–16.17

§ 1 Justering av protokoll

Protokollet för den 20 januari justerades.

§ 2 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer

Följande skrivelser hade kommit in:

Interpellation 2020/21:379

Till riksdagen

Interpellation 2020/21:379 Länsstyrelsernas hantering av bygglovsprocesser

av Larry Söder (KD)

Interpellationen kommer att besvaras torsdagen den 11 mars 2021.

Skälet till dröjsmålet är sedan tidigare inbokade engagemang.

Stockholm den 8 februari 2021

Finansdepartementet

Märta Stenevi (MP)

Enligt uppdrag

Johan Ndure

Departementsråd

Interpellation 2020/21:396

Till riksdagen

Interpellation 2020/21:396 Företagens tilltro till rättsstaten

av Hannes Hervieu (C)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 23 februari 2021.

Skälet till dröjsmålet är tidigare inbokade resor och arrangemang.

Stockholm den 8 februari 2021

Näringsdepartementet

Jennie Nilsson (S)

Enligt uppdrag

Christina Nyström

Tf. expeditiöschef

Prot. 2020/21:79
10 februari

Interpellation 2020/21:400

Till riksdagen

Interpellation 2020/21:400 Adoptioner från Chile
av Jon Thorbjörnson (V)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 2 mars 2021.

Skälet till dröjsmålet är sedan tidigare inbokade engagemang.

Stockholm den 5 februari 2021

Socialdepartementet

Lena Hallengren (S)

Enligt uppdrag

Marianne Jenryd

Expeditionschef

§ 3 Ärenden för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:

Proposition

2020/21:87 till finansutskottet

EU-dokument

COM(2021) 36 till miljö- och jordbruksutskottet

Åttaveckorsfristen för att avge ett motiverat yttrande skulle gå ut *den 2 april.*

COM(2020) 829 till försvarsutskottet

Åttaveckorsfristen för att avge ett motiverat yttrande skulle gå ut *den 6 april.*

§ 4 Ärenden för bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Civilutskottets betänkanden

2020/21:CU15 Skadeståndets omfattning vid finansiell rådgivning

2020/21:CU7 Hyresrätt m.m.

2020/21:CU8 Associationsrätt

Försvarsutskottets betänkande

2020/21:FöU8 Militära frågor och frågor om Försvarsmaktens personal

Utbildningsutskottets betänkande

2020/21:UbU7 Förskolan

§ 5 Frågor om placerade barn och unga

Socialutskottets betänkande 2020/21:SoU19

Frågor om placerade barn och unga
föredrogs.

Prot. 2020/21:79

10 februari

*Frågor om placerade
barn och unga*

Anf. 1 MATS WIKING (S):

Fru talman! Jag vill berätta historien om Jack.

Lille Jack föds i en familj där hans pappa och mamma dricker en del. Ibland tar Jacks pappa droger, och då blir han våldsam. Jack är liten, blir rädd och orolig, är utåtagerande på förskolan och kissar ofta på sig.

Förskolepersonalen anar att det inte står rätt till i familjen men tänker att det kanske är ett övergående problem. Men när Jack kommer med blåmärken och tydligt visar att han inte vill bli hämtad av sin far gör förskolan en orosanmälan.

Socialtjänsten tar emot anmälan och har ett möte med Jacks mamma, som deklarerar att det inte finns några problem i familjen, att allt är bra. Utredningen läggs ned.

Det går några år. Jack går på högstadiet och är med i det tuffa gänget som skolkar och dricker mycket på helgerna. Det förekommer också droger. Jack är en av de drivande personerna i gänget. Socialtjänsten har försökt med frivilliga insatser, men Jack och hans föräldrar har hela tiden tackat nej.

En dag går det riktigt illa. Jack knivskär en annan ungdom vid ett rånförsök. Ungdomen hamnar på sjukhus, och Jack blir tagen av polisen. Men som minderårig överlämnas han i socialtjänstens vård. Den här gången finns det så mycket på Jack att socialnämnden gör ett omedelbart omhändertagande enligt LVU. Jack blir placerad på ett särskilt ungdomshem, där han snabbt kommer in i en miljö som tyvärr påminner mycket om den som var hemma i kvarteret.

Historien om Jack är givetvis påhittad. Men den skulle kunna vara direkt från verkligheten, för hur det går för ett litet barn handlar mycket om familjen och miljön som barnet växer upp i. Familjen spelar alltid en avgörande roll, och när familjen sviker blir omgivningen, förskola, skola och socialtjänst allt viktigare.

Fru talman! I dag debatterar vi frågor om placerade barn och unga. Vi kan se att samhället blivit alltmer ojämnt. Ekonomi, arbetslöshet, missbruk och ensamhet tenderar att bli en klassfråga. När vi tittar på vems barn som blir placerade ser vi att det sällan handlar om barn från välbärgade hem som hamnar på HVB-hem, Sis ungdomshem eller familjehem. Vi vet att det sociala skyddsnätet spelar en avgörande roll. Den ensamstående mamman i förorten har ofta ett mycket skörare skyddsnät än familjen i villan på fina gatan. Vilka barn som blir placerade speglar ofta ojämlikheten i samhället.

Samtidigt vet vi att i ett ojämnt samhälle tjänar alla på att de som har det tuffast får det bättre. Här är välfärdsfrågorna helt avgörande – att det finns bra med resurser i förskola och skola och att det finns fritidsgårdar och en fungerande socialtjänst.

Fru talman! Oppositionen vill med ett antal tillkännagivanden till regeringen markera att det behövs fler lagändringar inom området placerade barn och unga.

Här behöver det nämnas att riksdagen redan i december ställde sig bakom lagändringar om bland annat vårdnadsöverflyttning, vårdplan och att barnets juridiska ombud ska ha rätt kompetens.

Det behöver också nämnas att regeringen den 26 februari kommer att presentera sin utredning av hur principen om barnets bästa kan stärkas vid beslut om tvångsvårdens upphörande. Utredaren har i uppdrag att se över möjligheten att tidigarelägga vårdnadsöverflyttning och undersöka om det bör införas en skyldighet att under längre tid följa upp barns situation efter en placering men också se över möjligheten att göra drogtester av vårdnadshavare vid umgänge eller hemflytt till föräldrar – allt i syfte att trygga situationen för barnet efter en placering.

Fru talman! Vi socialdemokrater anser att det behövs en större helhet runt LVU, tvångslagen. Det är givetvis viktigt vad som händer efter att tvångsvården upphör. Men det är minst lika viktigt vilka insatser som sätts in före ett LVU och under ett LVU, för är det något vi lärt oss om tvångsomhändertagna barn är det tyvärr att det finns alltför många familjehem, HVB-hem och särskilda ungdomshem som inte alltid är så bra på att ge placerade barn en säker, trygg och högkvalitativ vård.

Programmet *Uppdrag granskning* har vid flera tillfällen lyft fram situationen på statliga ungdomshem. Där har man sett flera exempel på att ungdomar blivit slagna, sexuellt ofredade och satta i isoleringsrum upprepade gånger och långa perioder. Det är fruktansvärda beskrivningar.

Om barns bästa ska gälla måste det också gälla i hela samhällsvården, i familjehem men också på HVB-hem och särskilda ungdomshem.

Fru talman! Det finns en annan sida av familjehemsvården och ungdomsvården som tyvärr sällan lyfts fram i debatten. Det är de familjer och socialarbetare som faktiskt ser uppdraget som ett kall och varje dag gör fina insatser för utsatta barn och ungdomar. De är värda att nämnas.

Samtidigt går det inte att vänta på att ”dåliga” familjehem eller ungdomshem blir bättre, för så länge tiden går är det fler barn och ungdomar som far illa. Här behöver vi se över om IVO, Inspektionen för vård och omsorg, behöver mer muskler så att man kan komma till rätta med de stora brister som uppmärksammats på särskilda ungdomshem men även se över hur tillsynen kan förbättras på HVB-hem och i familjehem.

I betänkandet finns förslag som handlar om att säkra upp kontrollen av till exempel familjehem, bland annat ett förslag om att skapa ett nationellt register. Vi socialdemokrater är inte emot detta i sak, men vi har förstått att det inte med lätthet går att tvinga in föräldrar i ett register. Ska vi ha ett sådant register bör alla familjehem ingå eftersom syftet med ett register borde vara att kvalitetssäkra verksamheten.

Fru talman! Flera motioner tar också upp behovet av uppföljning och stöd efter en placering. Hur den uppföljningen ska se ut är något som ses över i förslaget om ny socialtjänstlag men som sagt även i regeringens pågående utredning om barnets bästa. Vi socialdemokrater anser att när det gäller uppföljning kan tidsaspekten spela roll, men innehållet är helt avgörande.

Slutligen, fru talman: Det känns viktigt att frågan om placerade barn nu uppmärksammas. Men framför allt behöver vi ta ett helhetsgrepp om barn som far illa, långt innan de blir tvångsomhändertagna. Ett barn väljer inte vilken familj det föds i, men det är ofta avgörande för ett barn vilken

familj det föds i. Därför är samhällets kompensatoriska roll avgörande för de barn som inte får rätt förutsättningar.

Fru talman! Vi i S står självklart bakom samtliga våra reservationer, men för att spara tid yrkar jag bifall endast till reservation 15.

Anf. 2 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M):

Fru talman! En barndom går aldrig i repris. Betydelsen av att ha en trygg och bra barndom kan nog inte överskattas.

Vi vet att alldeles för många barn inte har detta. Under 2020 blev vi brutalt påmind om det i och med att berättelsen om "Lilla hjärtat" nystades upp framför oss. Men dessa barn är många, och även om berättelsen om "Lilla hjärtat" blev startskottet för ett väldigt viktigt arbete vet vi alla här att det finns många barn som behöver bättre förutsättningar, som behöver bättre lagstiftning och som behöver politiker som verkligen bryr sig och är handlingskraftiga.

En trasig uppväxt kan ge skador och ärr i själen, som min kollega Mats Wiking beskrev i sin berättelse om Jack. När hemmet inte klarar av att ta ansvaret är det viktigt att samhället finns där. År 2018 var det 22 800 barn och unga som behövde insatser och fick bo i ett familjehem enligt SoL eller LVU. Det är många barn, men vi vet att det är betydligt fler som far illa.

Vad behöver då ett barn? Jo, ett barn behöver väldigt mycket kärlek. Man kommer väldigt långt på mycket kärlek, men man klarar sig inte bara på det. Och dessvärre får många barn inte ens kärlek där de borde få det, nämligen i sitt hem.

Men man behöver också mat i magen. Det gör mig ont att veta hur många barn som går till skolan varje dag utan att ens ha fått det där målet mat. Vi vet också att det finns barn som får gå ut och gå till skolan utan att ha tillräckligt mycket kläder på sig, när det är minus tolv grader.

Man behöver också bli lyssnad till, förstådd, sedd och uppmärksammad för att få den start i livet som gör att man blir en välfungerande människa. Där kommer bland annat de oerhört viktiga familjehemmen in. I det betänkande vi diskuterar i dag finns en rad förslag som tar sin utgångspunkt i hur viktiga familjehemmen är.

Jag vill börja med att säga att vi har många fantastiska familjehem. Men vi vet också att det finns barn som går ur askan i elden – från en fruktansvärd familjesituation till ett familjehem som inte håller måttet. Just därför behöver vi ha ett register, och det ska vara tvingande, anser vi. Alla familjehem ska ingå i ett register. Det ska inte vara möjligt att i en kommun ha verksamhet som inte uppfyller de kvalitetskrav som man har rätt att ställa på ett familjehem för att sedan flytta verksamheten någon annanstans och fortsätta där.

Men vi anser också att det ska finnas licensiering. Det innebär inte minst att man kan lyfta alla de fantastiska familjehemmen genom utbildningar och att de hela tiden får relicensieras. Men det är också viktigt att man ser över det uppdrag som våra familjehem har.

Fru talman! Detta är på många sätt ett nytt betänkande, och jag är väldigt glad över det. Vi har brutit ut yrkanden från den allmänna motionstiden som handlar om just utsatta barn. Jag vill markera att det i detta betänkande finns yrkanden från Moderaterna, Liberalerna, Centerpartiet, Kristdemokraterna och Sverigedemokraterna. Men de övriga tre partierna är

Prot. 2020/21:79

10 februari

*Frågor om placerade
barn och unga*

inte med. Varför? Jo, de valde helt enkelt att inte lägga in sina förslag i betänkandet.

Jag kan tycka att det finns många svek i detta, men det allra viktigaste sveket tycker jag gäller barnen. Jag ser nämligen som mitt uppdrag som politiker att i alla sammanhang arbeta för de förslag som vi moderater lägger fram och göra mitt yttersta för att se till att de får en majoritet. Därför pratar vi moderater med alla partier i Sveriges riksdag och gör allt vi kan för att säkerställa att dessa majoriteter finns.

Vad behöver ett barn? Jo, förutom allt det andra jag har pratat om behövs politiker som inte bara pratar utan också är beredda att agera och fatta beslut.

Den 12 mars 2020 lade vi moderater ett utskottsinitiativ på riksdagens bord. Det hade sin utgångspunkt i det fruktansvärda som hänt "Lilla hjärtat" och i att vi bestämde oss för att det nu fick vara bra; detta fick inte hända någon mer gång.

Jag kan se tillbaka på ett på många sätt fantastiskt år, då riksdagen har visat sina bästa sidor och åtta partier tillsammans har arbetat för att få en rad lagförslag på plats. Därför är jag lite extra besviken och ledsen över att vi inte har med Vänsterpartiet och deras yrkanden i utskottets förslag i dagens betänkande. De har valt att reservera sig, tillsammans med Socialdemokraterna och Miljöpartiet.

Det jobb vi då gjorde resulterade bland annat i att vi har några förslag till nya lagar från och med den 1 mars. Det handlar bland annat om vårdplan och vårdnadsöverflyttning.

Det saknas inte förslag, mina vänner. Alliansregeringen tillsatte 2012 en utredning vars betänkande *Barns och ungas rätt vid tvångsvård* presenterades 2015 men inte hanterades av den rödgröna regeringen. År 2017 kom *Se barnet!*, ett betänkande från en utredning som Alliansen tillsatte 2014. Inte heller detta har hanterats av den rödgröna regeringen. Den rödgröna regeringen har också tillsatt en egen utredning som 2017 lämnade betänkandet *Ett fönster av möjligheter*, men vi har ännu inte sett lagförslagen.

Mina vänner! Barnen kan inte vänta. Barndomar går inte om. Det betyder att vi behöver göra betydligt mer än vi gör i dag.

Jag hade hoppats att vi i dag skulle se socialministern i kammaren, men inte heller denna gång kommer hon hit och diskuterar våra utsatta barn. Det finns nämligen en hel del förslag att diskutera. Förutom dem jag har nämnt gällande familjehem finns det bland annat förslag om att införa lagkrav på obligatoriska drogtester av föräldrar eller vårdnadshavare när de ansöker om umgänge, när omprövning av vård enligt LVU sker eller i samband med att sådan vård upphör. Det finns förslag om lagkrav på att uppföljning av en placering i familjehem eller jourhem ska dokumenteras skriftligt. Det handlar om en rad förslag som kan tyckas små men som är oerhört viktiga i den fortsatta hanteringen.

Eftersom socialministern inte är på plats tänker jag att Mats Wiking, som är på plats, kanske kan berätta varför ministern inte är här och varför det inte har hänt något med alla dessa utredningar. Är det inte dags att det börjar hända saker? Varför finns det inte en proposition på den propositionsförteckning som vi har tagit del av i socialutskottet?

De må heta Jack, Esmeralda, Mio, Sofie eller Bobby – dessa barn är många, och nu måste det vara slut med ord och i stället bli handling och förändring. Jag kan lova att vi moderater bara har börjat vårt arbete när det gäller detta.

Jag yrkar bifall till reservation 4.

Anf. 3 LINDA LINDBERG (SD):

Fru talman! Vi debatterar som sagt betänkandet *Frågor om placerade barn och unga*, och jag ställer mig också såklart bakom alla de tio tillkännagivanden som utskottet lägger fram. Utöver detta vill jag även yrka bifall till vår reservation 12, som handlar om barnombud.

Fru talman! Precis som Camilla Waltersson Grönvall nämnde tidigare går en barndom aldrig i repris. Jag kommer så länge jag har möjligheten att påverka att göra min röst hörd för de barn och unga som omfattas av socialtjänstens insatser i dag, men även för dem som har omfattats eller kommer att omfattas.

Socialtjänstens arbete och funktion är av oerhörd betydelse för ungas chans till en förändring men innebär också en ny möjlighet i många ungas liv. Att stödja och hjälpa barn i svåra situationer i livet är inte bara en självklarhet, utan socialtjänstens arbete är också kopplat till känslor och mående. Ett stort ansvar vilar därför på socialsekreterarna men även på de lokala politiker i landets nämnder som ansvarar för dessa frågor och i synnerhet på lagstiftarna. Det gäller att rätt beslut tas och rätt insatser sätts in i rätt tid och att dessa är väl avvägda.

I detta betänkande hanterar vi bland annat Sverigedemokraternas förslag om certifiering av familjehem och framtagande av ett nationellt register över familjehem och jourhem. Detta har också lagts fram som ett tillkännagivande. Att Sverige tidigare inte har haft ett organiserat system för familjehem kan tyckas beklagligt, inte minst ur ett barnperspektiv, då det faktiskt har riskerat att sätta barn i en osäker och otrygg situation.

Varje enskild kommun ansvarar för att rekrytera och utreda sina egna familjehem. De ska även erbjuda familjehemmen utbildning och säkerställa att de bedriver en vård som håller god kvalitet. I dagsläget är det svårt för en kommun att ta del av en annan kommuns information. Det innebär att det finns en överhängande risk för att familjehem som visat sig vara olämpliga i en kommun kan fortsätta att ta emot barn från en annan kommun, eftersom familjer kan anmäla sitt intresse i flera kommuner. Det saknas en gemensam kontroll.

Det är inte rimligt att olämpliga familjehem gång på gång och utan kommuners vetskap om historiken kan göra nya ansökningar som leder till att de får barn placerade hos sig. Det är heller inte rimligt att familjehem som tidigare har frångåtits barn på grund av exempelvis vanskötsel felaktigt ska kunna hävda att de aldrig tidigare tagit emot barn. Det är oseriöst.

Genom att samla familjehemmen i ett nationellt register underlättar man kommunernas granskning, dels i syfte att undvika dåliga placeringar, dels för att man på ett strukturerat och hyfsat lättillgängligt sätt ska hitta goda, licentierade familjehem. Utöver detta ger det möjlighet att matcha hemmet med den unges behov, med målsättningen att placeringen ska bli så bra och lyckad som möjligt.

Hela tanken med att placera ett barn är ju att barnet ska få det bättre och få den vård och det stöd som behövs. Kan inte socialtjänsten leva upp

Prot. 2020/21:79

10 februari

*Frågor om placerade
barn och unga*

till detta är det ett stort misslyckande för varje individ som drabbas. I vilket fall som helst innebär en placering en separation i någon form, även om den oftast är positiv.

Fru talman! Vi är alltså oerhört glada över att detta tillkännagivande läggs fram, och vi hoppas innerligt att regeringen skyndsamt agerar i frågan.

Ett område som i dag kan upplevas lite väl definitivt är när ett familjehem får frågan om att ta över vårdnaden. Vid den överflyttningen upphör den formella kontakten med socialtjänsten. Det innebär att familjehemmet, som då blir vårdnadshavare, inte längre har rätt och tillgång till socialtjänstens hjälp när det gäller bland annat sjukvård eller barn- och ungdomspsykiatri och inte heller när det gäller stöd till familjen. Detta hinder skulle kunna göra det svårt för en del att ta ett beslut om en vårdnadsöverflyttning. Det anser vi är synd. Det är därför viktigt att socialtjänstens stöd och tillsyn fortsätter också efter att en vårdnadsöverflyttning har skett, i synnerhet initialt eller då hemmet har behov av det. Det behövs därför en bred översyn med förslag till stödåtgärder vid vårdnadsöverflyttning. Ett sådant stöd skulle kunna innebära att allt fler barn får möjlighet att växa upp i trygg vetskap om var de hör hemma – i en familj, alltså.

Fru talman! Vi har genom åren noterat att många barn som är placerade i hem enligt socialtjänstlagen upplever att de inte blir lyssnade på. De bollas mellan socialtjänst, familjehem och eventuella biologiska föräldrar. Barnen behöver förhålla sig till alla dessa efter bästa förmåga.

Det är viktigt att barnet och den unge har någon att luta sig mot som är helt oberoende av myndigheter och socialtjänst. Vad jag talar om är ett barnombud. Det är en person som ska finnas som ett stöd för den unge mellan familjehem och socialtjänst, lite som en god man. Tanken är att barnombudet också ska ha anmälningsplikt om denne upptäcker oegentligheter eller missförhållanden.

Barnombudet ska också ges möjlighet att ha insyn över den del i det ekonomiska stödet som korrekt kallas omkostnadsbidrag, vilket är tänkt att kompensera för de omkostnader som hemmet har för den unge eller barnet. Jag vill absolut inte påstå att familjehem generellt tar uppdrag för att stärka sin privata ekonomi, men faktum är att sådana familjehem finns. Av den anledningen är det oerhört viktigt att man säkerställer att de pengar som avses gå till den unge också gör det och att det inte i stället investeras i nya ytterdörrar eller en ny häst i stallet.

Jag kan anses tuff i mina ord, men här har vi ett problem som vi måste prata om. Det finns lösningar. Här är en av dem.

Fru talman! Utöver det jag har framfört i dag har det gjorts ytterligare tillkännagivanden till regeringen. Det är många viktiga förslag och förbättringar som leder till fler trygga placeringar, och vi hoppas verkligen att regeringen tar till sig tillkännagivandena.

För övrigt uppmanar jag riksdagen att vid nästa behandling av dessa frågor titta lite extra på förslaget om barnombud, så att vi även kan få en bättre tillvaro för våra barn.

Anf. 4 MARTINA JOHANSSON (C):

Fru talman! Så står jag här i talarstolen igen och får möjlighet att tala om barns rätt till delaktighet, att få komma till tals och framför allt att få en trygghet!

Att sätta barnen främst är otroligt viktigt. Det är något som socialutskottet har arbetat ganska hårt med under ungefär ett års tid. Det arbetet har lett till höstens beslut, som kom till genom en proposition och framför allt också genom tillkännagivanden, för att stärka barns rättigheter. De avslutna handlade om kunskapskrav på offentliga biträden och om vad som behöver finnas med när vi överväger en vårdnadsöverflytt.

Dagens betänkande bygger vidare på de beslut vi tog i höstas. Det handlade om att jobba vidare med att stärka barns rättigheter. I det här betänkandet finns det ett antal konkreta förslag som nu lämnas som tillkännagivanden till regeringen. Det handlar bland annat om stöd till de familjer som väljer att ta emot ett barn och även göra en vårdnadsöverflytt och om uppföljningen när ett barn har flyttat tillbaka till sin ursprungsfamilj. Detta är två förslag som Centerpartiet har lagt fram och som i dag bidrar till tillkännagivandet.

Nu gäller det för regeringen att man börjar visa att man också vill sätta barnens bästa främst. Med risk för att bli tjugig vill jag säga att det tyvärr inte räcker med att ändra i lagstiftningen. Vi måste också jobba med den kunskap som finns hos alla de duktiga medarbetare som arbetar med barn. Deras kunskap behöver stödjas, och vi behöver också se över vilka metoder som används när man gör utredningar om barn.

Kunskapen behöver stärkas både inom socialtjänsten och inom polis- och domstolsväsendet. Jag tror att vi också behöver se över kraven och vad man får med sig i sin grundutbildning. Från första början ska man kunna sätta barns bästa främst. Det handlar om barns möjlighet till delaktighet och att komma till tals och framför allt att få en trygg uppväxt.

Fru talman! Vi ska självklart motverka att barn behöver omhändertas. Vi måste lägga fokus på att stötta de familjer som behöver stöd. För mig handlar det om både frivilliga insatser och ibland tvångsinsatser, där vi hjälper familjer och den unge att komma på rätt sida, om jag får använda ett sådant uttryck.

Att omhänderta ett barn är ett otroligt stort ingripande. Det gäller att vi försöker göra allt vi kan innan det blir aktuellt. Det handlar som sagt om vissa tvångsåtgärder men även om att ge stöd till de föräldrar som brister i sin omsorgsförmåga.

Men när det går så långt att vi måste omhänderta ett barn är våra familjehem otroligt viktiga. Utan dem skulle detta inte fungera. Då måste vi också se till att familjehemmen får resurser och möjligheter att vara goda familjehem. De behöver också ett stöd. De behöver handledning och kunskap.

Några av mina kollegor har tidigare varit inne på frågan om familjehemsregister. Det är något som jag tror är bra just för att direkt olämpliga familjehem inte ska kunna flytta sin verksamhet till en annan kommun. Jag tror också att ett sådant register skulle kunna underlätta matchningen mellan familjehem och barn som behöver en placering. Skälet till att ett barn eller en ung person flyttar mellan olika familjehem kan nämligen ibland vara att det inte blev rätt från början. Familjen fick inte det barn som de har förmåga att stötta i sin vardag. Vi måste alltså bli bättre på att följa upp matchningen.

Återigen: Ett register skulle kunna underlätta de här sakerna.

Jag nämnde förut att stödet, efter en vårdnadsöverflytt, måste kunna fortsätta till ett familjehem, både för att de ska vilja göra detta och för att

det ska bli bra för barnet att vara där. Det viktigaste för mig och Centerpartiet är barnets bästa. Därför är det med glädje jag ser att vårt förslag i dag vinner gehör i kammaren.

Fru talman! Det som är väldigt bra för de allra flesta barn är när en placering kan upphöra. När familjen har fått stöd och barnet kan återgå till sin ursprungsfamilj måste man fortfarande säkerställa att det just är till barnets bästa. Av det skälet tycker jag att det är viktigt att socialtjänsten har möjlighet att följa upp hur det går för barnet när det har flyttat hem till sina föräldrar igen. Man ska inte behöva vänta på nya orosanmälningar, utan vi behöver förlänga den tid då socialtjänsten kan göra ett hembesök för att se att det faktiskt fungerar. I dag är det två månader. Jag vill se att det kan vara upp till ett år som man har möjlighet att följa upp barnet.

Det är, återigen, glädjande att detta i dag vinner gehör i kammaren.

Men vad svarar regeringen när det gäller de förslag som finns i betänkandet? Jo, man hänvisar till pågående eller avslutade utredningar. Det är klart att saker och ting behöver utredas, men jag hade önskat att regeringsföreträdarna hade valt att visa vägen. Vad är det vi vill? I vilken riktning ska vi gå för att skapa trygghet för familjer och barn? Jag hoppas att regeringen framöver skyndar på och att även de står på sig för barnets bästa.

Med detta, fru talman, yrkar jag bifall till utskottets förslag till tillkännagivanden, utom under punkt 19. Jag yrkar även bifall till reservation 7.

Anf. 5 MATS WIKING (S) replik:

Fru talman! Ledamoten Martina Johansson nämner detta med ett nationellt register över familjehem. Som jag sa i mitt anförande är vi socialdemokrater inte emot ett register. Det finns register för HVB-hem, till exempel. Det jag saknar är en liten förklaring av hur registren ska se ut – där socialtjänsten ska söka ett familjehem som är lämpligt och passande. Vad jag vet om HVB-registret är att det bara är en presentation av olika HVB-hem. Tänker Centerpartiet att det ska vara någon kvalitetsbedömning av familjehemmen i denna katalog eller detta register?

Anf. 6 MARTINA JOHANSSON (C) replik:

Fru talman! Jag tackar för frågan. Hur vi bygger upp registret är något som vi skulle kunna fortsätta att diskutera. Det som är viktigt är att visa vilken typ av familj det är och vilken typ av barn eller ung person som familjen ser att de skulle kunna stötta. Den kommun som utreder måste självklart kvalitetsgodkänna familjen i grund och botten. Men också en familj som har varit direkt olämplig ska finnas kvar i registret så att man inte kan söka som familjehem en gång till. Det är det som är det viktiga med ett register: att också få med dem som är direkt olämpliga.

Anf. 7 MATS WIKING (S) replik:

Fru talman! Då blir det ganska tydligt, Martina Johansson, att det i ett register måste finnas punkter där man talar om familjehem som inte fungerar. Jag undrar hur det står sig juridiskt att ha ett sådant register över familjer. Det är väl lite grann därför vi är tveksamma. Men det är spännande att höra hur ni tänker.

Anf. 8 MARTINA JOHANSSON (C) replik:

Fru talman! Då uppmanar jag regeringen att ta tag i det tillkännagivande som kommer i dag och att faktiskt göra denna utredning, så att vi säkerställer att det är lagligt att ha ett sådant register och hur dessa registreringar ska göras.

När någon är direkt olämplig handlar det inte om en felaktig matchning mellan ett barn och en familj och att det av det skälet inte fungerar. Det handlar om direkt olämpliga vuxna, som själva har problem. Det finns exempel på familjehem där de har drogproblem, till exempel. De ska absolut inte kunna få ta hand om fler barn.

Anf. 9 MAJ KARLSSON (V):

Fru talman! Jag vill inleda denna debatt med att säga att jag är mycket glad att vårt ansvar för barn och unga i samhällets vård kommit att bli en av de högst prioriterade frågorna i socialutskottet. För en gångs skull tar våra utsatta barn det utrymme inom politiken som de har rätt till. Jag har stora förhoppningar om att vi innan mandatperiodens slut kommer att ha sett till att stärka barns position inom den sociala barn- och ungdomsvården.

Alla barn har enligt barnkonventionen, som nu är svensk lag, sina egna rättigheter just för att de är barn. Det är varje stats skyldighet att vid de tillfällen föräldrar inte kan ta sitt föräldraansvar se till att täcka upp i deras ställe.

Men att skilja ett barn från dess familj är en av de mest ingripande åtgärder ett samhälle kan göra. Det är ett ingripande med mycket stora konsekvenser som kommer att påverka ett barn och hela dess familj för resten av deras liv. När samhället skiljer ett barn från dess föräldrar medföljer därför ett enormt ansvar.

Syftet med placeringen är att ge barnet en chans till ett bra liv. Ett barn som omhändertas ska därför aldrig få det sämre. Vårt löfte måste alltid vara att det ska få det bättre. Men vi vet att samhället om och om igen har svikit det löftet. Vi har det med oss i vår historia, och det är ett faktum även i dag. Trots att vi vet att det finns enorma brister när det kommer till utsatta barn har regeringen varit för passiv. I stället har utskottet självt varit tvunget att agera.

Fru talman! Det är "Lilla hjärtats" fruktansvärda öde som ligger till grund för att det nu antligen börjar hända något för barn som är i samhällets vård. Det är verkligen helt fruktansvärt att det kan gå så långt innan politiken agerar. Det är faktiskt helt ofattbart. "Lilla hjärtats" öde blev satt i ljuset, men det finns i detta nu barn som far riktigt illa utan att det kommer till offentlighetens kännedom.

Det finns barn som inte får den hjälp de har rätt till, som inte blir hörda, som inte blir sedda och som inte blir respekterade. Det finns barn som lämnas under hemska förhållanden och barn som blir helt osynliga trots att de är i samhällets vård. Det är därför otroligt viktigt att vi nu, när vi antligen gör detta, gör rätt insatser. Det absolut viktigaste är att vi genomför förändringar som kommer att göra skillnad på riktigt, så att vi när vi är färdiga kan säga att vi verkligen har tagit vårt fulla ansvar.

Regeringen har efter utskottets påtryckningar lovat att presentera en utredning med förslag på förbättringar i slutet av februari. I dagsläget vet vi inte så hemskt mycket om vad den utredningen kommer att innehålla,

men jag efterfrågar en bred samsyn i dessa frågor och anser därför att förslagen kan vara värda att invänta. Det är anledningen till våra ställningstaganden i dag.

Men låt mig vara tydlig. För oss i Vänsterpartiet är det helt centralt att LVU blir en heltäckande rättighetslagstiftning. Vi anser att Sverige nu är redo att likt våra grannländer ta steget fullt ut och implementera barns rätt som ett eget rekvisit. Vi vill att LVU ska utvidgas så att den bättre anpassas efter barns behov. Vi anser också att barn som är i kontakt med myndigheter ska ha rätt till ett eget ombud.

Fru talman! Vi vill ha ett system där våra barn blir egna rättighetsbärare, men vi måste också se till att säkra barnrättssäkerheten. Den hårda sanningen är att vi kan skriva hur många fina lagar vi vill, men det kommer inte att ge så mycket om vi inte ger rätt förutsättningar för att man ska kunna leva upp till dem.

Socialtjänsten har en helt central roll i arbetet med barn i utsatthet, men även om vi vet det har socialtjänsten under många år blivit eftersatt. Socialsekreterarna är bland de viktigaste personerna för varje barn som behöver samhällets stöd. Det är där utredningen av både familj och familjehem görs. Det är där barnet har sin kontakt. Det är socialsekreterarna som kommer att följa upp barnens boende under placeringen, och det är de som kommer att följa upp dem därefter. Det är till socialsekreteraren barnet ska vända sig om något inte känns bra. Därför måste socialtjänstens arbete prioriteras.

I barnkonventionen står tydligt: Barn har rätt att uttrycka sin mening och höras i alla frågor som rör barnet. Hänsyn ska tas till barnets åsikter, utifrån barnets ålder och mognad.

Men en undersökning som genomförts av den nationella samordnaren för den sociala barn- och ungdomsvården visar att en socialsekreterare i snitt har en timme om dagen till kontakt med barn, unga och vårdnadshavare. Endast en liten del av den timmen används för enskilda samtal med barn. Socialsekreterarna själva vittnar om att de ofta bara träffar barnet en eller två gånger. Hur ska de kunna leva upp till lagen?

Vi vet att socialsekreterare har en mycket tung belastning, vilket medför att de inte orkar. Personalomsättningen är extremt hög. De erfarna medarbetarna inom barn och ungdom ersätts med oerfarna, nyexade sekreterare med kort eller ingen erfarenhet av att arbeta med barn.

Bemötande och att det finns tid att vårda barnets berättelse är av yttersta vikt för att bygga tillitsfulla relationer. Det kommer att ha stor betydelse för vårdens slutliga utfall. I dag är förutsättningarna för det begränsade.

Om vi menar allvar med att barn ska få sina rättigheter tillgodosedda och att vi aldrig mer vill se ett öde som "Lilla hjärtats" måste socialtjänsten prioriteras. Då måste vi säkra att socialsekreterarna får bra utbildning, rätt stöd och den kunskap de behöver för att möta de barn som har det allra tuffast. Då måste vi se till att tiden och resurserna räcker till.

Det går inte att ha den här debatten i dag utan att lyfta situationen på statens institution Björkbacken. I ett reportage från *Uppdrag granskning* vittnar flera unga flickor om fruktansvärda kränkningar och övergrepp. År 2016 besökte jag själv institutionen. Det var klart och tydligt att något var fel, vilket jag personligen meddelade Sis. Men inte ens det fick dem att agera.

Det står tydligt i barnkonventionen: "Varje stat ska regelbundet se till att ett barn som är omhändertaget av myndigheter behandlas väl." Livsfarliga nedläggningar, systematisk isolering, långa tider av vård i enskildhet, kränkande behandling och övergrepp kan aldrig ses som något annat än ett brott mot konventionen. Därför har vi kallat Sis till socialutskottet, och vi har också efterfrågat en hearing. Vi i Vänsterpartiet kräver att regeringen agerar för att hantera bristerna inom Sis.

För oss i Vänsterpartiet är vårt mål att barn blir hörda och lyssnade på och att de själva blir delaktiga i de beslut som berör dem, att de blir behandlade med respekt och förtroende, att ingen släpper deras hand genom hela denna livsavgörande process och att inte ett enda barn eller en enda ungdom ska svikas när de är i samhällets vård.

Vi står bakom alla våra reservationer.

Anf. 10 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M) replik:

Fru talman! Det är otroligt viktigt att diskutera de här frågorna, och i likhet med Maj Karlsson är jag oerhört glad över att de har fått en högre status och en större betydelse i socialutskottet och att vi nu i regel driver på allihop.

Jag är därför, måste jag passa på att säga, extra besviken över att Socialdemokraternas representant, Mats Wiking, väljer att inte hörsamma mina frågor och begära replik. Vi återkommer till detta; jag får väl ta en interpellationsdebatt med ministern.

Jag lyssnar till Maj Karlsson och hör att regeringen är alltför passiv, att politiken måste agera och att vi har hört att regeringen lovar att presentera en utredning som vi i dagsläget inte vet vad den kommer att innehålla. Så långt är jag överens med Maj Karlsson.

Men när vi tittar på dagens betänkande kan vi konstatera att där finns fem partiets yrkanden. Vänsterpartiet, som jag glädjande nog har vant mig vid är en meddebattör och medkämpe när det gäller barns rättigheter, väljer att reservera sig. Lyssna noga: Man väljer inte bara att inte lägga in sina egna yrkanden när det gäller utsatta barn, utan man väljer att reservera sig tillsammans med regeringspartierna.

Jag måste säga att detta inte bara förvånade mig – det gjorde mig också ganska ledsen. Ska vi se det så att Vänstern nu har släppt sitt stora engagemang och inte längre står sida vid sida med oss övriga partier när det gäller att fortsätta att driva dessa frågor?

Anf. 11 MAJ KARLSSON (V) replik:

Fru talman! När Camilla Waltersson Grönvall och Moderaterna inledde arbetet efter händelserna med "Lilla hjärtat" var jag så glad. Jag tyckte att det var så bra att ni tog det steget och verkligen agerade. Vi hade därefter ett väldigt bra samarbete i den grupp som skapades och som vi nu också arbetar i för att komma framåt med dessa otroligt viktiga frågor för den sociala barn- och ungdomsvården.

Jag börjar dock verkligen bli orolig över det höjda tonläge som kommer från Moderaternas sida. För oss handlar det här om att vi behöver ha en bred samsyn där vi gemensamt arbetar oss fram för att nå absolut bästa möjliga barn- och ungdomsvård. Men i debatt efter debatt hör jag hur Camilla Waltersson Grönvall och Moderaterna höjer tonläget i stället för att söka samsyn.

Jag var tydlig i mitt anförande: Anledningen till att vi har agerat som vi har gjort i det här ärendet är att regeringen kommer att presentera en utredning med ett antal förslag i slutet av februari. Det är alltså ganska kort tid kvar. Jag vill ha samsyn. Jag vill att vi ska komma framåt gemensamt, för det här handlar om samhällets barn. Då tycker jag inte att det är märkligt att invänta det regeringen ska göra i dessa frågor.

Jag tycker inte heller att det är helt enkelt. Det finns saker där vi har behövt göra överväganden. Det nationella registret är ett exempel. Samsyn, Camilla Waltersson Grönvall, är dock det viktiga i de här frågorna.

Anf. 12 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M) replik:

Fru talman! Jag tror att de flesta som har arbetat med mig i de här frågorna vet att engagemanget är både stort och äkta. Det krävs någonting som vi har saknat från regeringen och som vi faktiskt fortsätter att sakna, och det är handlingskraft.

Jag nämnde i mitt anförande tre utredningar. Jag vet inte om Maj Karlsson tycker att det är att visa prov på handlingskraft när man har så många förslag bakom sig. Då finns det kanske anledning att höja tonläget. Det är oppositionens uppdrag att driva på en regering som uppenbarligen inte har prioriterat de här frågorna under snart sex års tid.

Jag vet inte om Maj Karlsson har sett någonting i propositionslistan som inte jag har sett, men vi saknar alltså även i den propositionslista vi har fått till oss fortsatta ambitioner och förslag från regeringen. Tycker inte Maj Karlsson att detta är anmärkningsvärt?

Vi har i dag tio tillkännagivanden framför oss i betänkandet där jag väldigt gärna hade sett just den samsyn som Maj Karlsson pratar om – en samsyn som vi har sökt med fem partier, men där det sjätte partiet som tidigare stod sida vid sida med oss andra nu inte längre gör det.

Det vore väldigt bra, fru talman, om Maj Karlsson kunde redovisa vilka av de här tio tillkännagivandena som hon kan stämma in i så att vi vet var vi har Vänsterpartiet när vi nu går vidare.

Anf. 13 MAJ KARLSSON (V) replik:

Fru talman! Att Camilla Waltersson Grönvall angriper regeringen är hennes fulla rätt. Det gör vi också. Vi är mycket kritiska till regeringens agerande. Jag säger gladeligen att Camilla Waltersson Grönvall och Moderaterna har bidragit till att driva den här frågan framåt, och vi har stått med. Vi står bredvid.

Det är dock inte regeringen som Camilla Waltersson Grönvall angriper, utan det är Vänsterpartiet. Men Camilla Waltersson Grönvall vet mycket väl varför våra yrkanden inte är med. Det handlar om konstruktioner. Det handlar inte om våra politiska förslag. Det vet Camilla Waltersson Grönvall.

Nu är det så här att vi gemensamt behöver trycka på regeringen i de frågor där vi inte kommer framåt. I många av de tillkännagivanden som ligger på bordet i dag pågår ett arbete. Vad jag och Vänsterpartiet säger är: Absolut, vi inväntar regeringen till i slutet av februari för att se om de vackra ord som nu har målats upp av regeringen stämmer. Gör de inte det är frågan en helt annan.

Min fiendes fiende är min bästa vän är ett bra uttryck, tycker jag. Det är inte i frågan att man kritiserar regeringen som jag reagerar på tonläget, utan det är att man på detta mycket hårda sätt angriper Vänsterpartiet fast man mycket väl vet vilket arbete vi gör i dessa frågor.

Anf. 14 PIA STEENSLAND (KD):

Fru talman! En trygg barndom med kravlös kärlek och kärleksfulla krav lägger grunden för ett gott liv. Men dessvärre vittnar många personer som har fått samhällsvård under barndomen om att de har farit illa under uppväxten. De blev inte lyssnade på, de fick inte vara delaktiga, de fick inte det stöd och den omsorg som de behövde för att känna sig trygga eller för att klara sig bra i skolan. De vittnar om att erfarenheterna av samhällets bristande stöd inte försvinner bara för att de växer upp och blir vuxna. I stället är det erfarenheter som präglar dem och som de bär med sig under resten av sina liv. Alltför många mår psykiskt dåligt; alltför många hamnar i dåligt sällskap, i utanförskap, missbruk och kriminalitet.

Fru talman! Dessa personer har fått betala ett högt pris för samhällets svek, och vi riksdagsledamöter måste göra vårt yttersta för att sveket inte ska upprepas för fler. Vi måste se till att lagen säkerställer att det är barnets trygghet, barnets bästa som väger tyngst när det gäller insatser och stöd under uppväxten.

Fru talman! Detta kan tyckas självklart, men i dagens lagstiftning väger föräldrarnas rätt till sina barn tyngre än barnets bästa. Vi kristdemokrater har därför arbetat länge för att det ska vara barnets bästa som sätts främst i lagrummet. För snart tio år sedan tillsatte den dåvarande kristdemokratiska barn- och äldreministern Maria Larsson en utredning för att ge bättre skydd och samhällsvård till barn och unga. Utredningen presenterades för den socialdemokratiskt ledda regeringen 2015, men dessvärre gick regeringen inte vidare med lagförslagen. Vi har sedan dess fortsatt att driva dessa frågor genom motioner i riksdagen, men tyvärr har de inte vunnit stöd.

Det är obeskrivligt sorgligt att åren bara har gått. Alltför många barn och unga har fått betala ett högt pris för regeringens passivitet. Men samtidigt, fru talman, är det glädjande att det nu finns en samlad politisk vilja till förändring. Under förra året gjorde vi ett arbete i riksdagen för att stärka lagen kring barnets rätt till trygghet när det gäller exempelvis vårdnadsöverflyttningar. Det är en lagändring som träder i kraft den 1 mars. Jag vill passa på att tacka mina kollegor från övriga partier och utskottets tjänstemän för att vi har haft ett gott samarbete i arbetsgruppen som tog fram lagförslaget.

I dag tar riksdagen flera viktiga steg för att stärka tryggheten för barn och unga som behöver samhällets stöd genom att rikta tio olika uppdrag till regeringen. Jag och Kristdemokraterna ställer oss därför helhjärtat bakom utskottets ställningstagande, som också innebär att flera av våra förslag nu blir beviljade.

Fru talman! Jag beklagar dock att Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Vänsterpartiet har valt att reservera sig mot utskottets ställningstagande. Men jag förutsätter att regeringen ändå kommer att följa riksdagens vilja, och jag vill nu berätta mer om de förslag som vi kristdemokrater har lagt fram och som kommer att göra stor skillnad i unga människors liv.

Prot. 2020/21:79

10 februari

*Frågor om placerade
barn och unga*

Fru talman! Trots en socialtjänsts goda intentioner är det dessvärre vanligt att placeringar av barn resulterar i sammanbrott, det vill säga att vården avbryts i förtid. Studier visar att sammanbrott är vanligare vid placering i familjehem än vid släktingplaceringar. Orsakerna kan vara många, men i de fall där en ungdom rymmer från familjehemmet har han eller hon sannolikt upplevt stora brister i vårdens kvalitet. Det är därför angeläget att regeringen nu får i uppgift att göra en översyn när det gäller familjehemmens uppdrag och hur sammanbrott kan undvikas.

Fru talman! Det är avgörande att familjehemmen håller en hög kvalitet just för att barnen ska få en vård anpassad utifrån deras behov och rättigheter. En del i att säkerställa och kontrollera kvaliteten är att regeringen nu får uppdraget att inrätta ett nationellt register över familjehemmen. Av registret bör det även framgå om det har förekommit missförhållanden från familjehemmens sida för att förhindra att det placeras fler barn i dessa hem.

Behovet av familjehem är stort, men dessvärre är det svårt att rekrytera familjehem i en stor andel av landets kommuner. För att fler familjer ska vilja och kunna öppna sina hem för barn och unga som behöver samhällets stöd är det viktigt att förbättra villkoren och förutsättningarna för denna viktiga samhällsinsats. Det gäller exempelvis att stärka rätten till tjänstledighet och villkoren för ersättning från socialförsäkringarna men också rätten till kompetensutveckling. Dessvärre fick vi kristdemokrater inte stöd för detta förslag i utskottet, varför jag, fru talman, vill yrka bifall till reservation 13 under punkt 17.

Fru talman! I dag förlorar ofta barn som är familjehemsplacerade sina familjehem när de fyller 18 år eftersom de då blir myndiga. För vissa av dessa ungdomar fungerar övergången bra, men många hamnar i en stor kris. Det är ofta unga personer som har en mycket tuff barndom bakom sig med trauman, separationer och övergrepp. Och de har ofta inte heller något skydds nät att falla tillbaka på. När de förlorar sitt familjehem måste de på egen hand söka egen bostad, försörja sig och ta hand om sig själva. Samtidigt ska de klara av sina gymnasiestudier. Det här blir ofta övermäktigt, och flera av dessa ungdomar kommer att behöva stöd inom psykiatri och med denna kris.

Jag är därför glad att regeringen nu tack vare Kristdemokraternas motion får i uppdrag att se över hur unga personer ska kunna få vara kvar i sina familjehem till dess att de fyller 21 år om de läser på gymnasiet. Den trygghet som denna förlängning av placeringen kan ge är också i linje med det ansvar som vårdnadshavare i en vanlig familj har för sitt barn – detta då försörjningsplikten för vårdnadshavare förlängs från 18 till 21 år om ungdomen studerar på gymnasienivå eller liknande.

Fru talman! I dag kommer riksdagen att fatta flera beslut som kan göra verklig skillnad och skänka en ljusare framtid för många barn och unga som behöver samhällets vård. Men för att lagens tillämpning av barnets bästa ska bli stabil och präglas av hög rättssäkerhet behöver definitionen av begreppet barnets bästa konkretiseras. Det arbetet pågår. Men om regeringen inte kommer att leverera ett tillräckligt bra lagförslag står vi återigen redo i socialutskottets arbetsgrupp för att ta över lagstiftningsprocessen från regeringen. Det är vi skyldiga alla de barn och unga vars liv trasas sönder om de inte får det stöd de behöver under uppväxten.

Anf. 15 MATS WIKING (S) replik:

Fru talman! Det är intressant att höra KD:s ledamot Pia Steensland prata om samarbetet vi har haft i utskottet. Det är viktigt att lyfta fram. Vi har lite olika ingångspunkter, men det finns ett samarbete och vi har gjort ett bra arbete tillsammans i utskottsgruppen.

Socialdemokraterna och regeringen hanterar frågan i fråga om utskottsinitiativen så att de behandlas i regeringens utredning, som ska presenteras den 26 februari. Vi vill avvakta och se vad utredningen kommer fram till, om det är fråga om lite finsnickeri för att utskottsinitiativen ska bli ännu starkare. Jag tycker att det är vettigt att vänta på att utredningen blir klar innan arbetet sätts igång. Det är därför vi har reserverat oss på många av punkterna, och många av dessa punkter återkommer.

Jag vill fråga Pia Steensland: Hur tänker KD bidra till att vi får ett fortsatt gott samarbete över gränserna i utskottet, så att vi drar åt samma håll?

Anf. 16 PIA STEENSLAND (KD) replik:

Fru talman! Tack för frågan, Mats Wiking! Från vår sida kommer vi att ha en fortsatt god dialog med alla partier. Som jag sa i mitt anförande uppskattar jag verkligen de konstruktiva samtal vi har och har haft i vår arbetsgrupp. Jag tror att det är en förutsättning för att komma framåt att se över det partipolitiska och de delarna. Det är den hela och fulla ingången från min och Kristdemokraternas sida – att vi ska bibehålla ett gott klimat och arbeta konstruktivt framåt.

Jag vill dock ändå beskriva lite mer varför vi går fram med de här förslagen och stöder flera förslag från andra partier, fru talman. Vi menar bland annat att det behövs ett större helhetsgrepp. De förslag som finns här nu är sådant som vi har motionerat om under allmänna motionstiden och som vi nu bryter ut från det stora socialtjänstbetänkandet, som kommer senare. Vi vill lyfta upp förslagen och fokusera extra på barns trygghet. Ett förslag från Liberalerna är att man ska se över helheten i LVU-lagstiftningen, vilket vi tror är oerhört viktigt.

Den utredning som nu kommer från regeringen ser vi fram emot, och vi hoppas att den ska göra någonting bra. Men alla de delar som finns i tillkännagivandena här berörs inte av den, och det är därför vi går vidare med detta. Skulle regeringen sedan bedöma att de här tillkännagivandena är tillgodosedda i och med utredningen som kommer är det gott så, men vi vill markera att detta är viktiga frågor att gå vidare med. Vi bedömer inte att den utredning som presenteras nu i slutet av februari kommer att beröra alla de här delarna, så det är därför vi går vidare.

Anf. 17 MATS WIKING (S) replik:

Fru talman! Tack för ett ärligt, bra och intressant svar, Pia Steensland! Likväl tror jag att ledamoten förstår att vi i regeringsställning gärna vill avvakta utredningen och föra diskussionen i utskottet om hur vi ska gå fram med de förslagen, så att det kan bli en bra proposition som sätter barnets bästa i fokus.

Jag hoppas alltså att vi kan fortsätta det goda samarbete vi har i utskottet, Pia Steensland. Vi vill ju barnens bästa, allihop.

Anf. 18 PIA STEENSLAND (KD) replik:

Fru talman! Det hoppas jag också, Mats Wiking! Men om det framkommer att regeringen inte kommer att besvara de frågor som lyfts i det här betänkandet hoppas jag också att ledamoten är villig att pressa på inom sitt eget parti för att dessa tillkännagivanden ska tillgodoses så snabbt som möjligt. Det är nämligen oerhört viktigt att vi nu gör allt vi kan för att skapa en trygghet under barndomen för de barn som behöver samhällets vård.

Anf. 19 JUNO BLOM (L):

Fru talman! Sverige är ett av världens rikaste och mest jämställda länder. Vi borde kunna skydda våra barn bättre än något annat land. Hur kan det vara så att när staten tar över ansvaret för redan utsatta flickor i nedre tonåren, ibland så unga som tio till tolv år, drabbas dessa flickor av hot, misshandel och sexuella övergrepp? Det framkom i *Uppdrag granskning* när man skildrade livet för flickorna på Sis-institutionen Björkbacken i Göteborg.

Detta är ett fullkomligt misslyckande av staten och ovärdigt Sverige. Ansvaret för att förändra det ligger på oss i denna kammare, och jag vill inte höra ett enda ord till om att det som drabbar barnen är oacceptabelt från statsråd som har makt men inte vill använda den.

”Avskiljning” låter som ett neutralt ord, men det är det inte. Det är en oerhört allvarlig frihetsbegränsning för alla människor oavsett ålder, men alldeles särskilt när vi pratar om barn. Avskiljning är ordet för det fysiska ingripande som Sis har befogenhet att göra. Det handlar om våldsanvändning mot barn i tvångsvård – fysiska ingripanden som är tillåtna inom Sis men i stort sett ingen annanstans i vårt samhälle. Det innebär att barn fysiskt hålls fast av personal mot golv eller vägg eller isoleras i ett kallt, avskalat rum.

En annan av Sis särskilda befogenheter är vård i enskildhet. Det innebär att man vårdas ensam, utan kontakt med andra barn på avdelningen. En av de utsatta flickorna i programmet fyllde 13 år en av de 215 dagar som hon vårdades i enskildhet. Hon togs in som tolvåring på Sis ungdomshem Björkbacken, efter att bland annat ha bevittnat våld i hemmet. På Björkbacken blev hon fasthållen och isolerad över 50 gånger.

FN:s antitortyrkommitté har kritiserat isoleringen av minderåriga. Den har inga terapeutiska effekter. Avskiljning innebär alltid psykisk skada på ofta redan traumatiserade barn, och det innebär alltid risk för fysisk skada. Detta är allvarliga övergrepp i statens regi, även i de fall som avskiljningarna genomförs på korrekt sätt och med lagstöd. År 2018 uttryckte regeringen att Sis systematiskt skulle arbeta för att minska antalet avskiljningar och att befogenheten på sikt skulle kunna fasas ut. Döm om min förvåning när jag förstod att antalet avskiljningar i stället ökade med 74 procent mellan år 2018 och 2020.

Bilden många har är att åtgärden avskiljning finns för att Sis ska kunna hantera grovt kriminella unga killar med våldskapital. Så kanske det var tänkt, men så har det inte blivit; pojkar och unga män som dömts till sluten ungdomsvård avskiljs i stort sett inte alls. År 2020 fattades beslut om att avskilja 41 LSU-dömda ungdomar inom Sis. Motsvarande siffra för flickor 12–15 år som vårdas enligt LVU var över 400.

Som flicka i Sis regi löper du mer än tre gånger så hög risk att utsättas för avskiljning än om du varit pojke. Tillhör du den yngre ålderskategorin ökar risken ytterligare – de allra yngsta barnen är överrepresenterade i avskiljningsstatistiken. Och det stannar inte där, utan den gemensamma nämnaren för de barn som avskiljs allra mest i Sis är autismspektrumtillstånd eller intellektuell funktionsnedsättning. Gruppen betecknas alltså av funktionsnedsättning motsvarande sådant som berättigar till insatser enligt lag om stöd och service till vissa funktionshindrade, LSS, personkrets 1. Det handlar om en liten grupp barn som står för mellan 30 och 40 procent av samtliga avskiljningar i Sis ungdomsvård.

Är du flicka, tolv år gammal och har ett autismspektrumbeteende är alltså risken som allra störst att du utsätts för fysiska fasthållningar och isolering på Sis-institutioner. Då är risken som allra störst att du får blåmärken, panik över att inte kunna andas och trauman för livet. Låt det sjunka in för en kort stund!

Liberalernas krav är att det aldrig ska vara tillåtet att avskilja barn. Detta är långt ifrån den första larmrapporten om maktmissbruk och övergrepp på Sis-institutioner. Chefer vet, generaldirektören vet och ansvarigt statsråd vet. Jag har även blivit kontaktad av personal som vidtagit åtgärder – som anmält och tagit ansvar – men som i stället för att få stöd från ledningen har blivit hotade av personal som de reagerat på. Vad krävs ytterligare för att regeringen och ansvarigt statsråd Lena Hallengren ska förstå vad som förekommer på de boenden som staten ansvarar för och sätta press på den generaldirektör som regeringen har tillsatt för att styra och leda myndigheten Sis?

Detta är ett haveri, och därför krävs det att en haverikommission omedelbart tillsätts för att se till att

- åtgärder vidtas utifrån de placerade barnens unika behov
- missförhållanden av den här typen inte uppstår igen
- ansvar utkrävs av de chefer inom Sis som vetat om men inte satt stopp för detta.

Herr talman! Det handlar i grund och botten om att vår lagstiftning inte skyddar våra barn och unga när det kommer till kritan. Det förslag till ny socialtjänstlag som kom i somras uppvisar allvarliga brister och måste omarbetas på en rad områden.

Även tvångslagstiftningen för unga, LVU, är eftersatt. Ett omhändertagande av ett utsatt barn är den mest genomgripande åtgärden samhället kan vidta. Därför måste det ställas höga krav på rättssäkerhet och rimlig vårdkvalitet. LVU svarar inte upp mot dessa krav.

LVU:s konstruktion är svårförståelig och opedagogisk. Under arbetet med den LVU-utredning som Ceder överlämnade till regeringen redan 2015 kom många vittnesmål från personal i socialtjänsten om att inte ens de kunde förstå och få grepp om bestämmelserna. Hur kan man då tro att de berörda barnen och deras föräldrar, familjehemsföräldrar, HVB-personal och personal på Sis ska förstå lagen? Det är en grundläggande rätts-säkerhetsfråga att de mest berörda kan förstå lagen. Därför behövs en radikal omarbetning som ger begriplighet. Ceders utredning har lämnat ett sådant förslag.

Trots allvaret i ett ingripande enligt LVU saknar lagen bestämmelser om mål för lagen och vilka krav utsatta barn har rätt att ställa på vården. Det är närmast obegripligt. Mål och tydliga krav är grundläggande förutsättningar för en fungerande tillsyn och kvalitetsutveckling, vilket vård enligt LVU verkligen är i stort behov av.

LVU måste utgå från barns behov av individuell vård av kvalitet som bygger på respekt för det enskilda barnet. Det är ansvarslost att regeringen aktivt valt att inte agera för att de mest utsatta barnen ska ges förutsättningar för bättre livsvillkor. Prognoserna för utsatta barn och ungdomar i dag är allt annat än bra. Riskerna för skolmisslyckanden, arbetslöshet och bidragsberoende samt psykisk och fysisk ohälsa, missbruk och kriminalitet är påtagligt höga.

Uppföljningen och stödet efter avslutad vård enligt LVU måste också förstärkas, och möjligheterna till stödinsatser måste tydliggöras i socialtjänstlagen. Esmeraldas tragiska öde borde räcka för att regeringen omedelbart skulle visa på handlingskraft – på riktigt.

I dag finns det barn som mot sin vilja tvingas att flytta hem till sina biologiska vårdnadshavare med skräck i kroppen. Andra barn har längtat hem till sin familj men hamnar återigen i utsatthet. Självklart finns det även barn vars biologiska vårdnadshavare ändrat sitt beteende. Det tenderar dock att vara ett lotteri. Socialtjänsten ges inte rätt förutsättningar att följa upp barnet över tid.

Många barn blir svikna tidigt i livet, till exempel barn som växer upp med våld i hemmet och barn med funktionsnedsättningar som inte får rätt till assistans. Vissa barn samlar smärtan i kroppen. Andra barn skadar sig själva för att uthärda ångesten. Några blir våldsamma, och andra rekryteras in i allvarlig kriminalitet. Jag vill kunna ge dem ett glasklart besked om att

- Sveriges folkvalda riksdag står på deras sida
- en haverikommission om avskiljningen på Sis tillsätts
- den nya socialtjänstlagen kommer att bli mycket bättre än det bristfälliga utredningsförslaget
- LVU kommer att reformeras på riktigt
- alla boendeformer vid ett omhändertagande har hög kvalitet
- uppföljning vid placering och efter placering kommer att ske kontinuerligt
- barn i behov av LSS får tillgång till en livsavgörande rättighetslagstiftning
- inga barn ska växa upp med våld och övergrepp, oavsett om de lever i sin hemmiljö eller på institution i statens regi.

Jag vet inte om ni alla är beredda att gå från ord till handling, men Liberalerna är beredda. Jag kommer aldrig att ge mig förrän vi på riktigt skyddar alla barn i Sverige.

Mats Wiking sa att regeringen vill ta ett helhetsgrepp, och det är ju positivt. Men Ceder lämnade sin utredning 2015, och vi har förslag här som vi vet inte kommer att omfattas av de delar som man nu lägger fram

en proposition om. Vad är det som har hindrat regeringen från att göra detta tidigare?

Jag tycker att det är orättvist att Mats Wiking är här som representant och att Lena Hallengren återigen väljer att inte vara här, men jag undrar ändå vad det är som har hindrat Socialdemokraterna och regeringen att gå vidare.

Jag ställer mig bakom de tio tillkännagivandena och yrkar bifall till reservation 7.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 14.)

§ 6 Allmänna helgdagar m.m.

Konstitutionsutskottets betänkande 2020/21:KU15
Allmänna helgdagar m.m.
föredrogs.

Talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under § 14.)

§ 7 Trossamfund och begravningsfrågor

Konstitutionsutskottets betänkande 2020/21:KU18
Trossamfund och begravningsfrågor
föredrogs.

Anf. 20 PER-ARNE HÅKANSSON (S):

Herr talman! Utifrån konstitutionsutskottets betänkande KU18 vill jag passa på att redogöra en del för ärendet och lyfta fram betydelsen av samarbetet mellan samhället och kyrkliga samfund.

Jag vill yrka bifall till förslaget i betänkandet och avslag på motionerna.

Kyrkor och trossamfund spelar viktiga roller i många människors vardag. Enbart Svenska kyrkan räknar in 5,8 miljoner medlemmar i Sverige. Den är indelad i 13 stift och har drygt 1 300 församlingar inom Sverige och 31 församlingar utomlands. Det finns ungefär 3 400 kyrkor.

Varje år rapporterar också de statsbidragsberättigade samfunden in hur många medlemmar de har inskrivna i sina register. Den senaste noteringen hittar jag på Myndigheten för stöd till trossamfunds sida – drygt 900 000 medlemmar är noterade för alla övriga trossamfund.

När begreppet statskyrka för drygt 20 år sedan upphörde efter en flerhundraårig historia fattade riksdagen beslut om lagen om Svenska kyrkan. Det är denna lag som även i dag reglerar förhållandet mellan kyrka och stat. I lagen om Svenska kyrkan slås det fast att den är en öppen folkkyrka. Församlingar och pastorat över hela landet gör på många platser insatser för att i samarbete med kommuner, föreningsliv och organisationer finnas till hands för människor i olika situationer närhelst någon har behov av det.

Prot. 2020/21:79
10 februari

*Frågor om placerade
barn och unga*

*Trossamfund och
begravningsfrågor*

Just i år riktas kanske särskild uppmärksamhet mot Svenska kyrkan, då ju kyrkovalet äger rum i september. Utgången av detta val kommer att ha betydelse för hur samarbetet framöver kan utvecklas. Medan det tidigare var kanske drygt 10 procent av de röstberättigade som gick till valurnorna var det vid det senaste kyrkovalet uppemot 20 procent som mötte upp. Valdeltagandet kunde självklart ha varit högre, men det ökade intresse som märktes vid det senaste valet behöver hålla i sig även denna gång. Då får de beslut som tas i kyrkomötet stark legitimitet och god förankring också i ett samhällsperspektiv.

Det finns, som jag ser det, ett stort behov av samarbete och samverkan mellan olika instanser i samhället, där Svenska kyrkan och trossamfunden är resurser att räkna med.

Herr talman! I huvudsak berör detta betänkande, som behandlar 15 förslag från allmänna motionstiden, Svenska kyrkans ställning och frågor om begravningsväsendet. I betänkandet behandlar utskottet motionsyrkanden från allmänna motionstiden 2019/20 och 2020/21. Av dessa behandlas sju yrkanden i förenklad ordning eftersom de rör samma eller i huvudsak samma fråga som riksdagen har behandlat tidigare under valperioden. De handlar om samverkan mellan staten och Svenska kyrkan, Svenska kyrkans ställning, begravningsavgiften, gravsättning och spridning av avlidens aska samt en offentlig karttjänst som ska visa gravars placering.

Enligt lagen om trossamfund gäller att ingen är skyldig att tillhöra något trossamfund. Enligt samma lag har Svenska kyrkan rätt till hjälp av staten med bestämmande, debitering och redovisning av avgifter. Även andra registrerade trossamfund kan beviljas sådan hjälp under förutsättning att de bidrar till att upprätthålla och stärka de grundläggande värderingar som samhället vilar på och att de är stabila och har en egen livskraft.

I en motion begärs att begravningsavgiften ska reformeras så att den görs till en del av det offentligt beslutade skatteuttaget. Det kan framhållas att reformer skett på detta område såtillvida att varje huvudman före årsskiftet 2015/16 hade sin egen begravningsavgiftssats, vilket innebar att varje person tvunget behövde hänföras till en särskild församling inom Svenska kyrkan för att korrekt avgift skulle kunna tas ut. För fem år sedan försvann dock kopplingen mellan församling och person när folkbokföringen flyttades från församlingarna till kommunerna. Begravningsavgiften fastställs nu på grundval av de faktiska begravningskostnaderna och tas ut på samma sätt som kommunalskatten, det vill säga i proportion till den kommunalt beskattningsbara inkomsten.

I begravningslagen preciseras vilka tjänster som ingår i avgiften. Där ingår till exempel gravplats eller motsvarande på allmän begravningsplats under en tid av 25 år, gravsättning inklusive gravöppning, återfyllning och iordningställande av öppnad grav samt lokal för begravningsceremoni utan religiösa symboler.

I ett antal motioner föreslås en mer flexibel ordning i begravningsförordningen. En motion föreslår att begravningsförordningen ska ändras för att underlätta att aska efter en avliden person får delas i enlighet med den avlidnes eller närståendes önskemål. Att få sin aska delad eller spridd på fler än en gravplats, som i olika familjegravar, borde enligt motionären vara möjligt utan att först inhämta tillstånd från länsstyrelsen.

Med hänsyn till att svensk lagstiftning möjliggör flyttning av stoft och aska under vissa förhållanden anser inte utskottet att det finns tillräckliga skäl för att ta något ytterligare initiativ till ändring av regleringen. Utskottet avstyrker därför motionerna som handlar om detta.

En motion föreslår att ett nationellt gravregister ska införas. Det är en fråga som behandlades av utskottet i ett betänkande 2018/19. Motionärerna hänvisar här även till att kyrkomötet behandlat frågan 2018. Även om kyrkomötet vid detta tillfälle såg en nytta med ett sådant register konstaterades att det i vart fall inte skulle vara kyrkoavgiften som skulle finansiera framtagandet. Konstitutionsutskottets ställningstagande, herr talman, har därför inte ändrats utifrån tidigare beslut. Vi ser inte heller nu skäl att ställa oss bakom en offentlig gravtjänst och avstyrker motionen i fråga.

Herr talman! Det kan också nämnas att jag vid återkommande tillfällen träffar representanter från Svenska kyrkan, Judiska centralrådet och Islamiska samhällsrådet för att diskutera aktuella frågor som berör deras roll i samhället. Utgångspunkten för samtalen är ökad kunskap och förståelse och självklart också att bidra till att motverka hat och hot, så att var och en ska kunna känna sig trygg i sin religionsutövning.

På senare tid har självklart pandemin och den situation som den innebär stått i centrum. Utifrån smittbekämpningen har såväl Svenska kyrkans som trossamfundens verksamhet ställts inför en rad utmaningar. Att genomföra begravingar digitalt, där en stor del av besökarna får följa ceremonin och avskedet via länk, är en ordning som en del av oss kanske har lärt oss att hantera. Men det handlar om förutsättningar, och det är en fråga som man kanske aldrig tidigare har ställts inför.

Samfunden har funnit former för att hantera uppgifterna, men det har självklart inneburit en stor omställning för alla dem som är eller varit direkt berörda. Ett fortsatt samarbete mellan kyrkor, samfund och civilsamhälle kommer, som jag ser det, att vara av stor vikt för social trygghet och gemenskap även framgent.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 14.)

§ 8 Avgifter vid återköp och flytt av fond- och depåförsäkringar

Finansutskottets betänkande 2020/21:FiU16
Avgifter vid återköp och flytt av fond- och depåförsäkringar (prop.
2020/21:33)
föredrogs

*Avgifter vid återköp
och flytt av fond- och
depåförsäkringar*

Anf. 21 DENNIS DIOUKAREV (SD):

Herr talman! Försäkringsbranschen har under flera år tagit ut höga avgifter för flytt av pensionsförsäkringskapital. Men efter år av arbete från Sverigedemokraterna och övriga oppositionen har vi nu ett förslag på riksdagens bord som kommer att sänka flyttavgifterna kraftigt och varaktigt för landets småsparare. Det här är en delvinst. Vi är inte riktigt i mål än, för vi väntar fortfarande på att regeringen ska leverera på punkten 3 i finansutskottets tillkännagivande från 2019, nämligen att alla försäkringar

ska omfattas av samma flytträtt om inga avgörande skäl talar emot. Finansinspektionen har nu konstaterat att några sådana hinder inte föreligger. Därmed har regeringen grönt ljus för att lägga en sådan proposition på riksdagens bord. Man kan lätt förledas att tro att det nu är klappat och klart, men låt mig då påminna om den process som varit hittills.

Hela den här debatten initierades av Konkurrensverket i en rapport från 2016, där man uppmärksammade problemen med inlåsnings- och skyhöga avgifter på försäkringsmarknaden. Sverigedemokraterna motionerade om detta 2017. Vi föreslog skäliga flyttavgifter och dessutom en begränsning av rättigheten att ta ut sådana i tid.

Det dröjde sedan två år, fram till våren 2019, tills regeringen tog tag i frågan politiskt och lade fram ett förslag i riksdagen. Förslaget var ett steg i rätt riktning men icke desto mindre helt otillräckligt. Man föreslog bland annat en modell där försäkringsföretagen fortsättningsvis skulle ha rätt att ta ut en avgift för oamorterade anskaffningskostnader. Exempel på anskaffningskostnader är provision till försäkringsförmedlare och ersättning till försäkringsföretagets egen säljkår. Flyttavgifterna skulle alltså ligga kvar på samma höga nivåer om regeringen fick sin vilja igenom.

Initialt ville regeringen genom finansmarknadsministern dessutom att rätten till avgiftsuttag skulle begränsas till fem år. Men i propositionen föreslog man i stället tio år, tvärt emot Konkurrensverkets egen rekommendation och tvärt emot sitt eget ursprungsförslag. I detta skede ville regeringen heller inte att flytträtten skulle omfatta alla.

Därför riktade finansutskottet ett tillkännagivande till regeringen den 13 november 2019, som innebar att regeringen skulle återkomma skyndsamt till riksdagen med ett lagförslag där flyttavgifterna kraftigt begränsades, ett avgiftstak infördes, försäkringar tecknade före den 1 juli 2007 omfattades och ett fribelopp infördes.

Sedan kom pandemin, och i höstas lämnade regeringen ett förslag där man levererar på tre av fyra punkter i utskottets tillkännagivande. Här står vi alltså nu, fem år efter att Konkurrensverket slog larm, och debatterar samma sak som vi gjorde då, även om vi nu närmar oss mållinjen.

Det finns dock möjliga hinder på vägen, exempelvis tillkännagivanden. De bygger som bekant på konstitutionell praxis, vilket på ren svenska betyder att regeringen inte är rättsligt bunden att tillgodose riksdagens tillkännagivanden.

Mot bakgrund av rödgröna regeringars uttalanden om tillkännagivanden i termer av viljeyttringar, mot bakgrund av regeringens dokumenterade ambivalens i frågan om flytträtten och mot bakgrund av att ingenting hade hänt utan en aktiv opposition delar jag oron med 500 000 svenska pensionssparare över om, när och hur regeringen tänker hedra sitt ord och leverera en fri flytträtt, inte bara till vissa utan till alla svenskar.

Detta är anledningen till att jag yrkar bifall till den sverigedemokratiska och liberala reservationen här i dag.

Anf. 22 BENGT ELIASSON (L):

Herr talman! Inledningsvis yrkar även jag bifall till reservationen i ärendet.

Herr talman! Liberalerna tror på varje människas eget ansvar. Vi har alla ett ansvar för vår privatekonomiska framtid och för våra barns och barnbarns framtid och trygghet. Vi ska också känna trygghet när vi närmar

oss pension. Hårt arbetande människor ska kunna vara förvisade om att ekonomin är säkrad och trygg även efter pensionsdagen.

I maj 2019 lade regeringen fram propositionen *En effektivare flytträtt av försäkringssparande*. Den lyckades inte röja undan de hinder som många pensionssparare möter när de vill flytta sina pensionspengar. Därför riktade riksdagen ett tillkännagivande till regeringen. Vi kan nu konstatera att regeringen i den proposition som nu ligger på riksdagens bord och vi debatterar svävar på målet huruvida försäkringar som tecknats före den 1 juli 2007 bör omfattas av motsvarande flytträtt som försäkringar tecknade därefter.

I den här frågan finns det skäl att ta hänsyn till flera principiellt väldigt viktiga frågor. Samtidigt får det inte skymma sikten för riksdagens uttalade målsättning. En förändring också i denna del är nödvändig om småsparare på allvar ska kunna ta makten över sitt eget sparkapital. Sverige behöver fler och inte färre engagerade sparare. Om inte riksdagen åter agerar riskerar nu en viktig reform för ökad konkurrens, konsumentskydd och individens egenmakt att fastna i finansmarknadsministerns skrivbordslåda igen.

Herr talman! Vi liberaler är ivriga påhejare för att svenska folket ska få mer makt över pengarna, över sin pension. Därför är det viktigt att det finns en rättighet att flytta pensionspengarna. Det handlar om konsumentmakt, om makt över sin egen framtid. Administrativa hinder, byråkrati och politisk klåfingrighet får inte stå i vägen för detta.

Anf. 23 BJÖRN WIECHEL (S):

Herr talman! Det här betänkandet handlar om de avgifter som kunder betalar vid återköp och flytt av sparande i fond- och depåförsäkringar. De ändringar som nu görs i lagen går kortfattat ut på att avgifterna sänks.

Skälen till detta är flera, och det finns en bakgrund. Förr fungerade systemet så att ett sparande i en försäkring, exempelvis en pensionsförsäkring, var en överenskommelse mellan kunden och försäkringsbolaget där bolaget gjorde en beräkning på kostnader och avkastning och garanterade kunderna en viss återbäring. Kundens pengar var i sin tur inlåsta hos försäkringsbolaget.

Med tiden förändrades detta, och kunderna avtalade fram att nytecknade försäkringar skulle kunna flyttas. Från den 1 juli 2007 blev flytt en möjlighet i alla nytecknade försäkringar. I och med detta gavs konsumenten större möjlighet att påverka sitt eget sparande och placering.

Detta följdes dock av en debatt om att bolagen tog ut alltför höga avgifter vid en flytt i syfte att motverka själva flyttandet, vilket man fann oskäligt.

Förra riksdagsåret kom så en proposition med syftet att ytterligare stärka konsumenternas ställning. Man föreslog att begränsa vilka avgifter som ett bolag får ta ut i samband med en flytt.

Riksdagen beslöt då att avgift framöver endast får tas ut för bolagens administrativa kostnader och kvarstående anskaffningskostnader, vilket alltså innebar en sänkning av avgifterna.

En viktig princip i detta är att stärkandet av konsumentens ställning ska gälla alla konsumenter. De som vill flytta sitt sparande ska kunna göra det på ett rimligt sätt. Samtidigt värnar man om att de som inte är lika aktiva

Prot. 2020/21:79

10 februari

*Avgifter vid återköp
och flytt av fond- och
depåförsäkringar*

sparare inte heller drabbas ekonomiskt. Den principen är lika viktig nu som den var då.

Herr talman! Med det förslag vi nu debatterar tar regeringen och riksdagen frågan ett steg till. Det finns nämligen skäl att skilja på en traditionell försäkring och en fondförsäkring. Hos en fondförsäkring ligger hela ansvaret hos den försäkrade, hos kunden, med såväl möjligheter till högre avkastning som risk för nedgångar. Därför är det också rimligt att avgifterna som tas ut vid flytt och återköp av dessa fond- och depåförsäkringar begränsas ytterligare.

Detta görs nu. Med det här förslaget får avgift vid återköp och flytt av fond- och depåförsäkringar endast omfatta den administrativa hanteringen och maximalt uppgå till 0,0127 prisbasbelopp.

Det innebär att avgifterna sänks och att konsumenten får ännu bättre möjligheter att påverka sitt eget sparande och placering. Dessutom värnas alla konsumenter.

En fråga i detta sammanhang är om de sänkta avgifterna även ska omfatta försäkringar tecknade före den 1 juli 2007. Det är relevant och viktigt att titta på, och regeringen har därför valt att behandla denna fråga separat. Det kan finnas goda skäl för att de ska omfattas. Samtidigt kan det vara angeläget att dyka djupare i vad det kan innebära att förändra villkor retroaktivt. Vi ser därför fram emot att regeringen återkommer till riksdagen i detta avseende.

Med det vill jag yrka bifall till utskottets förslag och avslag på reservationen.

Anf. 24 LARS THOMSSON (C):

Herr talman! Det är en glädjens dag för oss som har jobbat med dessa frågor under lång tid. Vi tar i dag ytterligare steg för att stärka konsumentens egenmakt över sin egen framtida ekonomi och undanröja hinder som pensionssparare möter.

Att du som konsument ska råda över det som är ditt är givetvis en bärande princip som vi måste värna. Samtidigt leder en förenklad flytträtt till att konsumenter enklare kan rösta med fötterna och i förlängningen stärka konkurrensen bland företagen, vilket alla inser är bra. Som förvaltare ska du veta att om jag som kund inte är nöjd kan jag flytta mitt sparande till ett annat bolag.

Förutom dessa två bärande principer är det ett problem att en del sparare sitter med dåliga placeringar med låg avkastning. Då är det högst rimligt att de ska kunna flytta dem till en lägre kostnad, vilket vi möjliggör i dag.

Herr talman! Förutom det steg vi nu tar med regeringens proposition har Finansinspektionen ett uppdrag att kartlägga ytterligare utvidgningar. Centerpartiet anser att det är rimligt att gå försiktigt fram och yrkar därför bifall till propositionen.

Det kan komma att krävas ytterligare åtgärder för att stärka konsumentmakt och flytträtten för försäkringsspararna. Dock måste flera perspektiv vägas mot varandra. Det finns många sparare som vill vara aktiva förvaltare och kunna flytta sitt sparande. Men det finns också många som inte är aktiva och som inte vill flytta sitt sparande. Givetvis måste man ha båda dessa grupper i åtanke vid kommande förändringar av flytträtten.

Finansinspektionen konstaterar i sitt uppdrag att vid en lagändring om utvidgad flytträtt riskerar en negativ konsekvens för försäkringstagarna att bli högre avgifter.

Därför tycker Centerpartiet att det är vettigt att ta det stegvis och skynda långsamt.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Anf. 25 JAKOB FORSSMED (KD):

Herr talman! Äntligen sänks avgifterna, och äntligen tas det hänsyn till spararna när det gäller flyttavgifter för fond- och depåförsäkringar, inte minst pensionssparande.

Resan hit har varit lång, och Kristdemokraterna har kämpat för att nå fram till ett lågt tak för flyttavgifter och ett fribelopp för den som har små sparslantar och hittills i alldeles för stor utsträckning fått se dem ätas upp av höga avgifter utan möjlighet att flytta sitt kapital till en förvaltare som erbjuder lägre avgifter.

Det här är bra för spararna. Det är bra att det kommer på plats, men det har tagit lång tid.

Det finns skäl för regeringen att reflektera över att man när man gick fram med sin proposition för två år sedan i alltför stor utsträckning gick pensionsjättarnas ärenden och i alltför liten utsträckning tog hänsyn till spararnas behov. Därför blev det en riksdag som var mycket missnöjd med produkten och som krävde omfattande förändringar, såsom att flyttavgifterna kraftigt begränsas och att ett avgiftstak och ett fribelopp införs. Nu får vi detta på plats, och det är väldigt bra.

Det finns dock mer att göra. Det fanns en fjärde punkt i det krav som riksdagen riktade till regeringen, och det var att även försäkringar före 2007 ska omfattas om inte avgörande skäl talar emot det. Det är mer komplicerat när det gäller dessa försäkringar på grund av att retroaktiv lagstiftning kan vara mer komplicerad. Därför har Finansinspektionen genomfört en analys och kommit fram till att det inte finns avgörande skäl emot detta. Jag ser fram emot att regeringen nu skyndsamt arbetar fram förslag i enlighet med finansutskottets krav så att också försäkringar tecknade före den 1 juli 2007 omfattas.

Men vi är inte nöjda där heller. Vi måste fortsätta att förenkla och öka spararnas möjligheter att få så god avkastning på sitt kapital som möjligt och kunna välja fritt bland försäkringsförvaltare, och göra det enklare att samla ihop små avsättningar av tjänstepension som man har hos olika förvaltare så att man får en bättre överblick och därmed kan fatta bättre och mer aktiva beslut om sitt eget sparande, för en tryggare och bättre ålderdom så småningom.

I dag tar vi viktiga steg genom att propositionen, som tillgodoser tre av finansutskottets fyra tillkännagivanden, nu kommer på plats. Det är en bra dag för alla sparare som omfattas av de nya flyttmöjligheterna med klart lägre avgifter. Och så får vi fortsätta att ligga på regeringen och kräva mer när det gäller de fonder som tecknades före den 1 juli 2007. Sedan fortsätter vi arbetet för enklare och mer förmånliga regler för spararna.

Anf. 26 KAROLINA SKOG (MP):

Herr talman! Att alla som arbetar sig till en pension ska vara trygga med att pengarna förvaltas på ett klokt sätt är en oerhört viktig fråga i

samhället. Det är en grundläggande del i hur vi har kommit överens om att trygga varandra under hela livet.

En del av det system som vi har på plats är att det ska vara möjligt att flytta, vara aktiv och kunna samla ihop pension som har hamnat i olika delar, vilket kan göra det enklare att hantera. För att detta ska vara möjligt i realiteten ska de avgifter som tas ut vid en flytt vara sakliga och begränsade. Det är tydligt att det finns behov av att reglera hur avgifterna utformas. Det ska handla om den administrativa kostnad som finns. Det är detta som vi i dag förtydligar och slår fast med stöd av regeringens proposition. Det är en viktig sak.

Jag vill dock tillföra ett perspektiv i debatten som jag uppfattar saknas, och det är skyddet av alla konsumenter. Det är lika viktigt att värna dem som vill flytta och deras möjlighet att göra detta som det är att värna dem som inte vill flytta – att deras pensionspengar förvaltas på ett gott sätt och att inte finns en överföring av kostnad mellan dessa två grupper. Eftersom olika typer av försäkringar har olika upplägg i grunden är detta en delikat uppgift, och därför finns det, som sagts här i talarstolen, skäl att gå försiktigt fram och tänka igenom varje steg så att man landar rätt för olika grupper.

En anledning att ha koll på de olika grupperna är att det finns en tydlig social aspekt. Det är inte alla människor som är aktiva och som har förmåga, tid och möjlighet att vara aktiva pensionssparare, utan det finns de som inte är det. Det handlar mycket om förmågan att kunna tillgodogöra sig den typ av information som behövs, och här finns en tydlig klassaspekt som jag tycker är viktig att ha med sig. I Miljöpartiet har vi den med oss hela tiden när vi tittar på denna fråga och när vi agerar. Återigen: Det finns skäl för oss att vara aktsamma i varje steg vi tar.

Detta steg är nu väl genomarbetat, och vi är trygga med att reglerna inte skapar den typ av skevheter som jag vill varna för. Jag tar upp dem därför att det i debatten läggs väldigt mycket fokus på den grupp som vill och kan flytta, och jag tycker att det finns anledning att lyfta fram även den andra gruppen, som inte vill eller inte har förmåga att sätta sig in i det beslut som det innebär att flytta.

Det finns en annan fråga som handlar om retroaktivitet och som finansutskottet är överens om behöver arbetas igenom. Om det är möjligt att göra retroaktiv lagstiftning ska det göras, men retroaktiv lagstiftning ska alltid hanteras med aktsamhet. Det är en delikat fråga, och olika rättsprinciper ställs mot varandra. Regeringen bereder detta i en särskild ordning för att vara extra noga i den delen. Det tycker jag är en väldigt klok ordning att arbeta i.

Med detta vill jag yrka bifall till utskottets förslag.

Anf. 27 EDWARD RIEDL (M):

Herr talman! Låt mig börja med att säga att i dag ökar egenmakten för enskilda sparare. Det är bra, och det är många som har varit uppe i talarstolen och pratat om just detta.

Låt mig berätta varför vi är här i dag. Det var Moderaterna som tillsammans med Kristdemokraterna, Centerpartiet och Liberalerna lade fram förslag om att öka egenmakten för den enskilda spararen, och även Sverigedemokraterna hade en liknande motion. Makten flyttas från de stora fondbolagen ned till den lilla spararen, som sätter in hårt förvärvade pengar

– det som man har arbetat ihop under sitt liv. Tidigare har man som enskild blivit inlåst i det stora bolag som man har börjat sätta in sina pengar hos, och där fastnar man, många gånger med mycket höga avgifter. Detta kommer vi nu att ta bort, och det är bra. Men det var inte regeringen som drev på den utvecklingen, utan det var de andra partier som jag nyss räknade upp: Moderaterna, Kristdemokraterna, Centerpartiet och Liberalerna men även Sverigedemokraterna.

Det är bra att vi får detta på plats i dag. Tre av de fyra punkter som vi från de fyra borgerliga partierna lade fram tillmötesgåås i dag av regeringen genom framläggandet av förslaget. När det gäller den fjärde punkten har några partier valt att väcka en särskild följd motion, men jag vill vara tydlig med att regeringen säger att man avser att återkomma med retroaktiv lagstiftning, det vill säga om försäkringar som är tecknade före den 1 juli 2007. Moderaterna ser inget skäl att misstro regeringen när det gäller att man avser att göra precis det som man säger till riksdagen att man tänker göra. Vi förstår också att det blir svårare med retroaktiv lagstiftning därför att vi ändrar på avtal som redan är ingångna. Men som flera talare har sagt har statliga myndigheter tittat på detta, och det ska vara fullt möjligt att åstadkomma.

Vi ser med stort intresse fram emot att regeringen återkommer till riksdagen med den sista pusselbiten för att öka den enskilda spararens makt över de pengar som man själv har tjänat ihop när man har arbetat och som man sparar för andra ändamål.

Med detta yrkar vi i Moderaterna bifall till utskottets förslag till beslut.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 14.)

§ 9 Nya bestämmelser om hållbarhetsrelaterade upplysningar för vissa aktörer på finansmarknadsområdet

Finansutskottets betänkande 2020/21:FiU19

Nya bestämmelser om hållbarhetsrelaterade upplysningar för vissa aktörer på finansmarknadsområdet (prop. 2020/21:66) föredrogs.

Anf. 28 CHARLOTTE QUENSEL (SD):

Herr talman! Som en följd av EU:s nya förordning om hållbarhetsrelaterade upplysningar har regeringen kommit med en proposition som föreslås träda i kraft den 10 mars. I denna proposition meddelar regeringen att den största aktören, Sjunde AP-fonden, inte ska redovisa enligt den nya EU-lagen, samtidigt som regeringen nyttjar en möjlighet till ett undantag för att belasta de minsta bolagen med nya kostnader och mer administration. Sverigedemokraterna delar inte denna syn, och vi yrkar därför bifall till våra reservationer.

Småföretagarnas administrativa börda är något som ofta debatteras i denna kammare. Inte minst har frågan behandlats flitigt under den pågående pandemin. Alla partier säger sig vara för att minska regelbördan för småföretag. Men i dag kommer regeringens förslag att leda till ett beslut om att ännu en gång öka regelbördan för de minsta bolagen.

Prot. 2020/21:79
10 februari

*Avgifter vid återköp
och flytt av fond- och
depåförsäkringar*

*Nya bestämmelser om
hållbarhetsrelaterade
upplysningar för vissa
aktörer på finans-
marknadsområdet*

EU:s nya förordning om redovisning av hållbarhetsrelaterade upplysningar gäller inte för försäkringsförmedlare och värdepappersbolag med färre än tre anställda. Det är alltså mycket små bolag som undantas från redovisningsplikten. Dessa bolag är ofta i en tillväxtfas, och deras fokus bör vara på kärnuppgiften, det vill säga att se till att pensionsspararnas insatta kapital ger en så bra avkastning som möjligt. Varje redovisningskrav är oproportionerligt stort för småföretag, och det är pensionsspararna som riskerar att få betala genom minskad avkastning när avgifter och administrationskostnader ökar.

Vi anser att det är skäligt att EU undantar bolag med färre än tre anställda. Regeringens krav att även dessa bolag ska underställas lagen kan i värsta fall bli dyrt för pensionsspararna. Sedan vi gick med i EU har bolagens regelbörda ökat massivt. Att regeringen nu utnyttjar ett undantag och går extra långt visar på dålig förståelse för de minsta företagens vardag och verksamheter.

Regeringen kräver att samtliga bolag som vill ingå avtal med Pensionsmyndigheten ska lämna hållbarhetsrelaterade upplysningar. Argument som regeringen anför för att inkludera dessa bolag är att det ger ett bättre konsumentskydd. Till viss del minskar informationen till kunderna om dessa företag inte behöver redovisa all information. Men att de ägnar sig åt kärnverksamheten kommer förhoppningsvis att återspeglas i pensionsspararnas plånböcker.

Ett annat argument som regeringen anför är att redovisningen kommer att höja bolagens renommé och därmed locka till sig fler investerare som söker hållbara pensionsplaceringar. Om det stämmer skulle det räcka med att det är frivilligt att redovisa informationen. De flesta bolag är intresserade av att ha ett gott renommé.

Herr talman! Det hade varit lämpligt om regeringen hade genomfört en ordentlig konsekvensanalys innan man inkluderade småbolagen. I dag är det ingen som vet vilka konsekvenser lagen får för bolagen. Vi vet inte heller om konkurrenskraften för de svenska bolagen sjunker jämfört med andra EU-länders bolag. Vi vet inte vilka andra medlemsländer som kommer att kräva samma redovisning som regeringen gör. Är bolag i Sverige ensamma om att drabbas av dessa utökade redovisningskrav?

Regeringens redovisning av konsekvenserna är tunn och verkar mest bestå av gissningar. Summan är att regeringen anser att de ökade kostnaderna och ökad administration som uppkommer inte anses vara oproportionerlig för berörda småbolag.

Regeringen hade kunnat välja en annan väg. Ett sätt att bemöta oron för sämre konsumentskydd är att tydligt informera om att fonder och försäkringsmäklare med färre än tre anställda inte behöver redovisa hållbarhetsrelaterad information i enlighet med EU:s lag. En sådan upplysning innebär att pensionsspararna själva kan välja om de vill placera i fonder som inte behöver redovisa hållbarhetsrelaterad information, eller om de hellre vill placera i fonder som tillhandahåller denna information.

Sverigedemokraterna anser att vi ska följa EU:s huvudregel om att undanta bolag som har färre än tre anställda från kravet att redovisa hållbarhetsrelaterade upplysningar.

Herr talman! Idén med EU-direktivet är att det ska bli lättare för konsumenterna att jämföra pensionsplaceringar. Just detta argument anför regeringen när det gäller att även de minsta bolagen ska avkrävas hållbar-

hetsrelaterade upplysningar. Därför är det förvånande att regeringen inte anser att Sjunde AP-fonden ska redovisa på samma sätt som det nya direktivet förespråkar. Fonden redovisar i och för sig information om hållbarhet. Men för att pensionsspararna ska kunna jämföra Sjunde AP-fonden utifrån hållbarhetskriterier med andra fonder behöver de kunna jämföra exakt samma data.

Det som regeringen nu föreslår är att pensionsspararna ska jämföra äpplen med päron. Båda är visserligen frukter, men de är olika till både smak och utseende. Det är särskilt oroande att regeringen inte anser att Sjunde AP-fonden behöver redovisa på samma sätt som övriga fonder. Just för att Sjunde AP-fonden förvaltar premiepensionen för en övervägande del av svenska pensionssparare är det självklart att fonden på ett tydligt sätt ska kunna jämföras med andra fonder.

Varför det skulle vara gynnsamt med en särreglering av Sjunde AP-fonden framgår inte av regeringens proposition eller av promemorian med förslag till ändringar av placeringsregler rörande Sjunde AP-fonden.

Regeringen hänvisar till den pågående översynen av Sjunde AP-fondens placeringsregler som skäl till att man väljer att inte följa EU-direktiven. Just den pågående översynen borde tvärtom göra det lättare för Sjunde AP-fonden att implementera de nya direktiven. Därför hoppas vi att regeringen, även om vår reservation faller i dag, för pensionsspararnas skull säkerställer att Sjunde AP-fonden framöver redovisar hållbarhetsrelaterade upplysningar enligt EU:s nya direktiv.

Herr talman! Avslutningsvis vill jag nämna att två viktiga remissinstanser, Fondbolagens förening och Pensionsmyndigheten, kritiserar regeringens val att undanta Sjunde AP-fonden från redovisning enligt EU:s nya direktiv. Båda instanserna anger just pensionsspararnas möjlighet att jämföra och fatta medvetna val som skäl för att Sjunde AP-fonden också bör redovisa enligt EU:s nya direktiv.

Anf. 29 JAKOB FORSSMED (KD):

Herr talman! Ibland sägs det att det var bättre förr. När det gäller till exempel musik är det enkelt att hålla med. Men när det gäller hållbarhetsredovisning kan vi konstatera att vi trots allt har kommit en lång bit på vägen jämfört med när jag själv drev frågan om sådan utökad redovisning kring millennieskiftet. Då fanns inte alls den breda uppslutning kring detta som finns i dag.

Det kan vara värt att påminna om sådana saker. Det finns faktiskt områden där utvecklingen går åt rätt håll och där vi tar större ansvar, där människor får ökade möjligheter att göra medvetna val och där pensionsbolag och andra företag tar större ansvar också som samhällsaktörer. Det är väldigt viktigt och värt att notera, herr talman.

Enligt denna proposition blir det nu bättre möjligheter för spararna att jämföra vilken effekt olika alternativ har på det omkringliggande samhället, på vår planet, på andra människors livssituationer och på att skapa ett bättre samhälle i morgon.

Detta är bra. Det är bra att det också blir gemensamma regler för Europa med den konkurrensneutralitet och de möjligheter som det också innebär.

Jag vill dock yrka bifall till reservation 2. Jag tycker att det är märkligt att den stora aktören, Sjunde AP-fonden, inte ska omfattas av samma redo-

visningsregler och redovisningskrav. Det blir särskilt märkligt när regeringen går fram med krav på att de allra minsta förvaltarna ska omfattas av detta regelverk.

Jag kan tycka att det är rimligt mot bakgrund att konsumenten ska kunna jämföra mellan alla placeringsalternativ oavsett hur många som råkar jobba på det aktuella bolaget. Men när man gör det och inte samtidigt inkluderar Sjunde AP-fonden – denna jätte när det gäller att förvalta premiepension, särskilt för dem som inte själva har valt förvaltare – blir det märkligt.

Den förvaltar i dag en stor del av det totala pensionskapitalet. En tung börda faller därmed på fonden att säkerställa en ansvarsfull och hållbar förvaltning. Då är det också centralt att hållbarhetsredovisningen är enkel att förstå och enkel att jämföra med andra fonders. Det gäller särskilt då de som låter AP7 förvalta deras premiepension i mindre utsträckning än andra sätter sig in i, jämför och eventuellt byter förvaltare. Då blir det särskilt olyckligt om Sjunde AP-fonden har andra principer för redovisning av hållbarhet.

Jag är förvånad över att regeringen inte tydligare säger att det ska vara samma. Det ska finnas samma möjlighet för spararna att jämföra Sjunde AP-fondens hållbarhetsredovisning. Därför vore det angeläget för kammaren att rösta för reservation 2 i betänkandet så att det blir tydligt att samma kriterier för hållbarhetsredovisning ska omfatta alla.

Det är för att konsumenterna lättare ska kunna göra rätt och välja placering där de ser att det finns en positiv avkastning inte bara på det egna kapitalet utan också på det omkringliggande samhället.

Anf. 30 BJÖRN WIECHEL (S):

Fru talman! Betänkandet som nu debatteras berör bestämmelser om hållbarhetsrelaterade upplysningar för värdepapper på finansmarknaderna. Grunden till förslaget är att de tidigare svenska reglerna för detta nu ska ersättas av regler på EU-nivå.

Sedan tidigare måste försäkringsförmedlare eller värdepappersbolag enligt svenska regler redovisa hur de värdepapper som de placerar i lever upp till olika aspekter av hållbarhet, och dessutom ska detta redovisas på vissa bestämda sätt. Redovisningen rör hållbarhetsaspekter såsom miljö, sociala förhållanden, personal, respekt för mänskliga rättigheter och motverkande av korruption.

Informationen om detta ska finnas tillgänglig på bolagets webbplats, och det ska framgå i fondens informationsbroschyr och årsberättelse. Att det här redovisas tydligt och korrekt är en viktig konsumentupplysning så att konsumenterna kan göra informerade val, och det är likaså viktigt för en sund konkurrens på värdepappersmarknaden.

Innebörden av det förslag som vi nu tar ställning till är att de reglerna upphör och ersätts av nya motsvarande EU-regler. Försäkringsförmedlare och värdepappersbolag ska alltså fortsättningsvis redovisa som de har gjort tidigare, men nu efter EU-regler. Vi välkomnar det. Det är värdefullt att skapa tydliga och bra regler för finansmarknaderna i EU.

Fru talman! En del i förslaget handlar om ifall även bolag med färre än tre anställda ska omfattas av förslaget. Regeringen, såväl som en majoritet i finansutskottet, anser att de bör det. Skälen till det är flera.

För det första är det mycket få aktörer som det rör sig om, möjligen endast en handfull.

För det andra är det viktigt att samtliga aktörer omfattas av samma regler och redovisningsskyldighet för sina värdepappersprodukter för att vi ska tillskapa sjysta spelregler och inte snedvrیدا konkurrensen. Det gäller såväl svenska som utländska aktörer på marknaden.

För det tredje är det viktigt av konsumentskäl. De som väljer mellan olika värdepapper ska kunna få reda på hur de olika placeringar förhåller sig till hållbarhet, och det ska inte avgöras av antalet anställda hos bolaget i fråga. Ur ett konsumentperspektiv är det viktigt att samtliga aktörer omfattas av samma regler.

En annan del i förslaget berör villkoren för Sjunde AP-fonden. I dag omfattas Sjunde AP-fonden av den svenska lagstiftningen som beskrevs tidigare. Däremot kommer Sjunde AP-fonden inte att omfattas av den nya EU-förordningen då Sjunde AP-fonden inte betraktas som en finansmarknadsaktör eller rådgivare.

Konsekvensen blir att den svenska lag som Sjunde AP-fondens hållbarhetsredovisning i dag förhåller sig till försvinner, men utan att den nya EU-lagen täcker upp. Det här är förstås någonting som måste lösas. Det är viktigt att Sjunde AP-fonden ska fortsätta att redovisa hållbarhetsupplysningar.

Regeringen arbetar också nu med att ta fram en lagändring för AP-fondernas förvaltning. Där ingår bland annat att se över hur Sjunde AP-fonden ska lämna hållbarhetsinformation.

Däremellan, i glappet mellan att den gamla lagen har upphävts och innan en ny lag är på plats, är förslaget att Sjunde AP-fonden ska fortsätta att lämna information om hållbarhet så som man gör i dag, alltså enligt den nuvarande svenska lagen. Den motsvarar, som tidigare har nämnts, de nya EU-reglerna.

Det är gott så, så länge. Vi ser fram emot att regeringen återkommer till riksdagen med ett nytt förslag gällande Sjunde AP-fondens framtida hållbarhetsredovisning. Med det vill jag yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på reservationerna.

Anf. 31 LARS THOMSSON (C):

Fru talman! Centerpartiet brinner sedan länge för ett hållbart samhälle. Vi betraktar oss som det första miljöpartiet som sedan har fått efterföljare i Sveriges riksdag. Därför är detta en fråga som engagerar oss.

Att arbeta med hållbarhetsfrågor är ett långsiktigt, ständigt pågående arbete där rapportering är ett viktigt verktyg. De nya kraven på hållbarhetsrelaterade upplysningar ska stödja och utveckla företagens arbete och ge medborgarna, investerarna och intressenterna en bättre möjlighet att följa upp företagens arbete. På så sätt kan fler fatta informerade beslut om vilka företag de vill investera i. Det är väldigt bra, och det är själva syftet.

Fru talman! Coronakrisen har gjort världens investerare än mer medvetna om omfattande, globala risker som dramatiskt kan ändra förutsättningarna rätt så snabbt för företagen och dess värderingar. Pandemin i sig är mångfasetterad. Man har pekat på risker för såväl miljöaspekter som sociala aspekter och bolagsstyrningsaspekter, det vill säga hela investerarnas hållbarhetsspektrum.

Trenden att allt fler företag tydligt arbetar med sin hållbarhetsprofil och att allt fler vill investera i hållbara företag förpliktigar oss som politiker att skapa standarder som gör det enklare med en företagsbesiktning, det som kallas due diligence.

Fru talman! Bristen på jämförbara och tillförlitliga data och nyckeltal är ett av de största problemen med hållbara investeringar. Det gäller såklart för miljö men kanske ännu mer för hur social hållbarhet ska redovisas. Där är den större bristen. Det behöver vi steg för steg förbättra för kunder och konsumenter. Det är ett sådant steg vi tar i dag.

Det totala beloppet av det som kallas ESG-investeringar – förkortningen står för environmental, social and governance – har växt väldigt mycket de senaste åren. Jag läste en rapport i höstas som pekade på att 3 000 miljarder dollar nu förvaltas enligt ESG-kriterier. Det är ungefär 4 procent av det totala globala förvaltningskapitalet.

Andelen svenskar som uppger sig ha ett hållbart sparande har fördubblats sedan Parisavtalet 2015. Nära nio av tio svenskar svarar att det är viktigt eller mycket viktigt att de pengar man sparar till sin tjänstepension investeras på ett hållbart sätt.

Mot den här bakgrunden måste vi bidra till att säkerställa att rapporteringen är stringent och lika för alla så långt det går. Därför tycker vi att det är rimligt att detta också omfattar de små företagen.

Vårt huvudfokus i den här diskussionen är konsumentperspektivet. Vi säger att konsumenterna ska ha lika upplysningar oavsett vilket företag de anlitar, stort som litet. Därför väljer vi att stödja det liggande förslaget. En grund är att ta bort det som handlar om informationsasymmetri, det vill säga olika uppgifter, och där tycker vi att det förslag som ligger på bordet har en rimlig avvägning.

Med det yrkar jag för Centerpartiets räkning bifall till utskottets förslag.

Anf. 32 KAROLINA SKOG (MP):

Fru talman! Det är en fantastisk sak att få vara med om den här tiden när finansmarknaden upptäcker hållbarhetsfrågorna. De var ju inte direkt först på banan, om man säger så, men intresset för frågor kring hållbarhet, klimat och vilken roll finansmarknaden och dess aktörer i bred bemärkelse spelar i arbetet med att ställa om hela samhället till en fossilfri ekonomi är nu stort. Det är många som arbetar hårt för att hitta former för att få detta att fungera.

Men när stegen är lite stapplande och när man kommer in lite sent på banan blir det ganska spretigt. Det är inte lätt att vara konsument och hitta rätt. Väldigt många sparare vill spara hållbart. Man bryr sig om vad ens egna pengar gör när de är på banken, i pensionsfonder eller i andra sparformer. Men det är svårt att jämföra. Det är svårt att hitta rätt.

När den svenska organisationen Fair Finance Guide granskar vad som följer sig bakom marknadsföring om hållbarhet ser den ganska stora skillnader. En hel del som många i allmänhet inte uppfattar som hållbart, till exempel fossila investeringar, kan i dag dölja sig bakom en fond som marknadsför sig som hållbar. Det här behöver vi komma till rätta med.

Som så ofta på hållbarhetsområdet var vi tidigt ute i Sverige. Sverige är globalt sett pionjärer i arbetet med att förgröna finansmarknaden. Vi var också väldigt tidigt ute med att styra de pensionsfonder som staten har ett

inflytande över. Det är väldigt bra att EU nu är med och inför den typ av regler som vi började ha i Sverige för ett par år sedan, så att vi får en gemensam marknad för detta.

Jag tycker att det är oerhört viktigt att vi inför den här lagstiftningen så att den omfattar hela marknaden, så att alla konsument, oavsett vilket företag man vänder sig till, får samma information vad gäller hållbarhet och så att vi får en total transparens.

Nu återstår en del arbete när det gäller hur detta ska implementeras, exempelvis för Sjunde AP-fonden. Det får dock inte på något sätt tolkas som att styrningen av Sjunde AP-fonden är otydlig och inte heller som att de inte arbetar aktivt. Tvärtom har de blivit något av pionjärer. Sjunde AP-fonden gick i december ut med att de svartlistar företag som fortsätter att investera i kol – bra och proaktivt! Sjunde AP-fonden har också ett väldigt proaktivt arbete där de som ägare ifrågasätter företags antiklimatlobbying, det vill säga när företag vill hindra lagstiftning på klimatområdet, och utmanar företagen. Det är också ett väldigt gott arbete.

Hur man ska arbeta med hållbarhet och vilken väg som är rätt – om man ska dra undan sina pengar eller om man ska ha kvar sina pengar och vara en aktiv ägare – debatterar forskare. Det är inte självklart vilket som är det mest proaktiva. Jag är glad att se att det finns olika aktörer som provar olika vägar. Jag är också glad att se att det finns svenska uppstickare, företag som är oerhört innovativa och ligger väldigt långt fram och ger konsumenter attraktiva erbjudanden med genuint genomarbetad hållbarhet. Det är en god sak.

Vi behöver få styr på det här. Det behöver finnas en jämförbarhet. Det är det som det beslut vi fattar i dag handlar om. Det kommer att bli enklare för konsumenter att jämföra vad ett företag säger om hållbarhet med vad ett annat säger. Det är en god sak, och därför yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Anf. 33 EDWARD RIEDL (M):

Fru talman! Låt mig börja med att säga att det är bra att allt fler kunder efterfrågar hur man lättare ska kunna göra så att ens pengar arbetar grönt, hur man investerar i sådant som gynnar klimat och miljö och hur man undviker det som skadar miljön. Det är bra att detta efterfrågas av kunderna.

Det är därför bra att vi nu ska implementera denna EU-förordning i svensk lag. Detta kommer ju från EU. Sverige har varit drivande inom Europeiska unionen under mycket lång tid för den här typen av frågor, och det är bra. Nu kommer kunderna att få det lättare att i framtiden välja mellan olika investeringar. Allt detta är bra.

Vi moderater har dock en följdmotion, fru talman. Det handlar inte om att vi har mindre ambitioner när det gäller miljö och klimat, utan det handlar om att Sverige nu överimplementerar den EU-förordning som ligger till grund för detta. Det innebär att även väldigt små företag, det vill säga företag med färre än tre anställda, kommer att omfattas av precis samma regler som de stora.

Det kan man tycka mycket om, fru talman. Det som är bra när vi gör saker på EU-nivå är att det får bra effekt. Vi får systematik, vi får jämförbarhet och vi får storskalighet när världens största ekonomi gör och tänker likadant. Det som blir problemet för de små svenska företagen, om man inte gör som Moderaterna föreslår, är att vi ställer mycket högre krav på

Prot. 2020/21:79
10 februari

*Nya bestämmelser om
hållbarhetsrelaterade
upplysningar för vissa
aktörer på finans-
marknadsområdet*

dem. De kommer att omgärdas av mycket mer byråkrati än sina konkurrenter ute i Europa.

Vi vet ännu inte exakt vad det kommer att innebära. Det borde regeringen ha tittat mer på, enligt vår uppfattning. Vad blir konsekvensen? Blir det att alla de små försvinner, flaggar ut och verkar i andra länder? Vi har ingen aning. Blir det så att vi styr kunder utifrån detta när det blir mer byråkrati som omgärdar de små även i Sverige? Det hade vi velat ha mer belyst i detta.

I grund och botten är det som nu sker bra. Det är bra för konsumenterna. Det blir lättare för konsumenterna att göra bra val. Det är dock synd att Sverige överimplementerar innan man har utrett vad konsekvenserna skulle bli.

Jag yrkar bifall till Moderaternas följdmotion.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades under § 14.)

Undersökningstillstånd

§ 10 Undersökningstillstånd

Näringsutskottets betänkande 2020/21:NU9

Undersökningstillstånd (prop. 2020/21:67)

föredrogs.

Anf. 34 MATTIAS JONSSON (S):

Fru talman! Nu ska vi debattera eller kanske snarare diskutera detta betänkande. Det finns nämligen inga reservationer eller motförslag.

Svensk gruvnäring och mineralnäring har stor betydelse för Sverige som nation, ur ett regionalt och lokalt perspektiv men även utanför Sveriges gränser. Det handlar om råvaruförsörjning, arbetstillfällen, välfärd och utveckling av ny teknik och inte minst den viktiga gröna omställningen.

På grund av spridningen av det nu kända viruset som orsakar covid-19 befinner sig Sverige och omvärlden i en mycket svår situation. Då måste riksdagen men också regeringen planera för extraordinära åtgärder. Redan våren 2020 inkom Svemin, branschorganisationen för gruvor, mineral- och metallproducenter i Sverige, med en hemställan till regeringen om förlängda undersökningstillstånd för att motverka allvarliga konsekvenser för prospekteringsbolagen och för gruvbranschen till följd av smittspridningen.

Regeringen föreslog då förlängd giltighetstid för just undersökningstillstånd som var giltiga den 1 juli 2020 och som tidigare förlängts då det fanns synnerliga skäl för förlängningen. Den förlängda giltighetstiden gäller ytterligare ett år från den dag giltighetstiden annars skulle ha löpt ut. Förändringen trädde i kraft den 1 juli 2020.

Fru talman! Sverige och omvärlden befinner sig fortfarande i en mycket allvarlig situation på grund av pandemin. Därför har vi i dag på riksdagens bord ännu ett förslag om förlängning av undersökningstillstånd att ta ställning till. Giltighetstiden föreslås förlängas med ett år även för tillstånd som är giltiga den 1 mars 2021 och som tidigare har förlängts genom att det har visat sig finnas särskilda skäl för förlängning.

Bestämmelserna ska inte gälla undersökningstillstånd som avser olja eller gasformiga kolväten eller som grundas på en ansökan om stenkol och där stenkol uttryckligen anges i tillståndet. Det undantaget finns också med som en punkt i det så kallade januariavtalet.

Förslaget innebär att giltighetstiden ska förlängas med ett år för undersökningstillstånd som var giltiga den 1 juli 2020 och fortfarande är giltiga den 1 mars 2021 och som inte har förlängts tidigare.

I bakgrunden finns ett tillkännagivande. Inriktningen i det har näringsministern uttryckligen välkomnat. Regeringen gör också ett viktigt arbete för att hitta lösningar för att minska effekterna av den pandemi som fortsätter att pågå.

Jag kan konstatera att näringsutskottet välkomnar regeringens proposition. Det finns inte heller några reservationer i betänkandet. Utskottet tillstyrker därför regeringens förslag.

Jag vill i likhet med utskottet betona att vi inte har nått slutet av pandemin. Därför behöver vi följa utvecklingen nogsamt framöver och se om det behöver tas ytterligare mått och steg för att undvika negativa konsekvenser av pandemin.

Jag vill därmed yrka bifall till förslaget i betänkandet.

Anf. 35 HELENA ANTONI (M):

Fru talman! I dag debatterar vi undersökningstillstånd. Det är en fråga som vi enas kring i näringsutskottet. Det är viktigt att undersökningstillstånden förlängs då branschen har stått på skakig mark sedan pandemins framfart i Sverige inleddes.

Gruvnäringen i Sverige har en lång historia och har gjort Sverige gott på många olika sätt. Men en förutsättning för gruvnäringen är prospekteringsbolagens arbete. Prospekteringsbolag har under pandemin varit utsatta då bolagen ofta är små och specialiserade på just prospektering. De har, till skillnad från gruvbolag, inga egna stabila intäkter som kommer direkt av gruvdrift utan är helt beroende av externt kapital. Som bekant har det internationella läget varit instabilt det senaste året.

Det är inte heller enkelt för prospekteringsbolag att bara pausa sin verksamhet. Minerallagen är utformad på ett sådant sätt att tillstånd kan återkallas om företaget inte aktivt borrar, provar eller analyserar.

Cirka ett undersökningstillstånd per tusen leder fram till ett öppnande av en gruva. Det är därför oerhört viktigt att prospekteringsverksamheten inte stannar av under pandemin.

Jag nämnde inledningsvis att utskottet står bakom förslaget. Men jag vill förtydliga att vi måste följa utvecklingen mycket noga. Ännu är vi inte ur pandemin. Det innebär att det kan finnas anledning att återigen pröva behoven och eventuellt förlänga även de tillstånd som beviljats efter den 1 juli 2020.

Fru talman! Med det sagt vill jag yrka bifall till utskottets förslag till beslut.

Sveriges gruvnäring har haft och kommer att fortsätta ha stor betydelse för Sverige som land. Den har skapat arbetstillfällen och välfärd och är i dag en stor del av den omställning som Sverige och världen måste göra för att klara klimatkrisen; corona är tyvärr inte den enda kris som vi står inför i dag.

Tekniker som är helt avgörande för omställningen kräver metaller. Vindkraft, solceller, elbilar, batterier, laddinfrastruktur och mycket mer kräver alla säker tillgång till metaller. Detta innebär i nästa led att det behövs en stark gruvnäring som möter just den efterfrågan. Dessutom är det positivt att mineralerna utvinns på svensk mark för att garantera att det görs på ett miljöpositivt sätt och under rätt arbetsförhållanden.

Jag och Moderaterna anser inte att det är särskilt ansvarsfullt att Sverige, som är ett av världens mest utvecklade länder med kanske världens mest strikta miljöprövning, ser på när jordartsmetaller bryts i länder som utnyttjar sin befolkning, begår systematiska övergrepp och använder sig av barnarbete. Det är därför mycket bättre att de bryts här.

Den svenska gruvnäringen behövs världen över eftersom klimatkrisen, liksom ett virus, inte erkänner några landsgränser. Vi borde bejaka gruvnäringen, inte motarbeta den.

Fru talman! Återvunna material spelar en viktig roll i omställningen. Men sanningen kvarstår: återvunnet material kommer inte att kunna ersätta brytning och förädling av jungfruligt material den närmaste tiden. Det finns ännu inte tillräckligt mycket gammalt material i slaggprodukter och liknande för att kunna mata den teknikutveckling som behövs för omställningen.

Sverige är EU:s ledande gruv- och mineralnation – så har det i alla fall låtit länge. Det har också varit en tydlig politisk målsättning att bevara den ställningen och att utveckla den näring som har hjälpt till att bygga Sverige. Men nu ser vi tecken på att Sverige halkar efter i mätningarna. Den kanadensiska tankesmedjan Fraser Institute rankar både Irland och Finland högre än Sverige. Vi ser även att antalet beviljade undersökningstillstånd är på nedgång.

Det finns ingen anledning att sticka under stol med att gruvor påverkar närmiljön, för det gör de. Men man måste kunna ha två tankar i huvudet samtidigt och konstatera att de här mineralerna behövs om vi har för avsikt att klara klimatkrisen.

Vi vet att mineralerna finns i Sveriges berggrund, och vi vet att de behövs. Men samtidigt kan jag inte släppa känslan av att man gör allt för att motverka gruvnäringen. Oändligt långa handläggningstider och komplicerade tillståndsprocesser dödar projekt som spelar en extremt viktig roll i omställningen.

Kallak och Laver är två av många exempel på denna senfärdighet. Tre år har gått utan att gruvan Kallak fått några som helst tecken på att ett tillstånd skulle vara på gång. Det hävdas att regeringen nu ska snabba på processen, men ännu vet vi inte hur regeringen avser att gå vidare med tillstånd för gruvorna i Kallak och Laver. Dessutom har de sökande blivit nekade när de begärt ett möte med Näringsdepartementet.

Riksdagens konstitutionsutskott redovisade nyligen sin årliga granskning av regeringen. Här kritiseras bland annat regeringens senfärdiga hantering av tillståndet för att upprätta gruvan i Kallak. Med risk för att återupprepa mig kan jag säga att kritiken lyder att näringsministern inte gjort några som helst synbara åtgärder i ärendet under tre års tid. Även ledande företrädare i branschen har kritiserat regeringens hantering av både Kallak och Laver, vars handläggningstider varit obefogat långa.

Det är dock inte bara bolagen som kommer i kläm här, utan även kommuninvånarna. Både de som är för och de som är emot gruvorna befinner sig i limbo. Folk vet inte vad som gäller.

Detta kan inte vara en handläggningsprocess som regeringen är stolt över. Trots detta hävdar näringsministern gång på gång att Sverige är och kommer att förbli EU:s ledande gruvnation. Hur då? Det undrar jag. Med handläggningstider som dessa kommer investeringarna snart att börja fly från Sverige till andra länder.

Vi har redan börjat se konsekvenserna av regeringens senfärdighet. Boliden funderar på att lämna Sverige. Det är allvarligt. Lavergruvan skulle kunna skapa tusentals jobb och ha stor betydelse för klimatomställningen. Ansvarstagandet sträcker sig utanför Sveriges gränser. Ibland måste man tvinga sig själv att lyfta blicken och se till helheten, även om det kan bli lite obekvämt. Handläggningstiderna och tillståndsprocesserna har varit synnerligen provocerande för många. Det är dags att regeringen går från ord till handling innan det är för sent.

Anf. 36 ERIC PALMQVIST (SD):

Frau talman! År 2020 var ett år som inget annat. Coronapandemin svepte in över världen, och alla har vi påverkats av detta på ett eller annat sätt. Nu skriver vi 2021, året då vi förhoppningsvis äntligen kommer att kunna gå tillbaka till något slags normalläge, men ännu är vi inte där. Detta är en av anledningarna till betänkandet vi behandlar i dag.

I juni förra året debatterades frågan om förlängda undersökningstillstånd här i denna kammare. Det var en debatt som jag själv hade deltagit i om det inte hade varit för coronapandemin. Nu blev det inte så. I stället fick min kollega Tobias Andersson, som befann sig här i Stockholm, ta debatten i mitt ställe. Vi ställde inte in – vi ställde om. Det är bara ett i raden av exempel på hur samhället har fått anpassa sig som en följd av pandemin.

Jag menar – och jag tror att övriga i denna församling instämmer – att politiken i viss mån har påverkats av pandemin men inte så omfattande i jämförelse med den bistra verklighet som en del branscher nu befinner sig i. En del av dessa har kunnat ställa om, medan andra, exempelvis resebranschen, befinner sig i djup kris. För några näringar har egentligen förutsättningarna varit förhållandevis hyggliga, men lagstiftningen har varit utformad på ett sätt som inte möjliggjort för dem att ställa om för att klara sig igenom pandemin.

En bransch som tvingades ned i brygga och var i akut behov av att få ett nytt regelverk på plats för att överleva coronakrisen var prospekteringsföretagen. Därför, fru talman, beslutade man här i riksdagen i juni 2020 om ändringar i minerallagen för att lättare kunna förlänga redan befintliga undersökningstillstånd. Beslutet var nödvändigt och bra. Läget var akut, och regeringen var pressad att under kort tid komma med en lång rad förslag till åtgärder för att rädda svenskt näringsliv.

I propositionen vi tog ställning till då fanns emellertid begränsningar som vi inom oppositionen uppmärksammade. Med anledning av det riktades ett tillkännagivande till regeringen. Resultatet av tillkännagivandet är det vi har på bordet i dag. Regeringen har levererat det som efterfrågades. Utskottet har dessutom enats om formuleringar i betänkandet som tar hän-

syn till det faktum att pandemin ännu pågår och att ytterligare förlängningar av redan gällande undersökningstillstånd kan komma att behövas.

Fru talman! Jag har sagt det förut: Gruvindustrins betydelse för Sveriges välstånd kan inte nog understrykas. Vi har brutit och förädlat metaller sedan förkristen tid, och i dag utgör gruvnäringen en hörnpelare i vår exportberoende industri. De värdekedjor som skapas av att mineraliseringar bryts, malmen förädlas och slutprodukter tillverkas har lagt grunden till vår ställning som exportnation. Gruvnäringen bidrar därmed i flera led till att såväl skapa arbetstillfällen som generera välfärd.

Men malmen finns inte bara där som genom ett mirakel om man sätter spaden i backen på måfå. För att hitta den, och på sikt kanske kunna etablera en gruva, krävs det att någon har prospekterat, det vill säga aktivt sökt efter fyndigheter och gjort noggranna undersökningar av berggrunden, och funnit brytvärda mineraliseringar. Och eftersom ingen malmkropp i världen är ousinlig är det ingen överdrift att påstå att utan prospektering upphör gruvnäringen och därmed också på sikt tillverkningsindustrin.

Det intressanta i detta sammanhang är att prospekteringen i sig inte är vinstdrivande utan snarare spekulativ. Prospektering kan beskrivas som ett kostsamt, långsiktigt och tidsödande sökande efter något som förhoppningsvis på sikt – om något decennium eller så – om allt vill sig väl genererar en vinst. Detta gör att prospekteringsföretagen är helt beroende av riskkapital och investerare. I och med detta är de också extremt känsliga för konjunktursvängningar.

I och med att den svenska minerallagen är utformad så att ett företag som innehar undersökningstillstånd men inte borrar, tar prover och analyserar kan få sitt tillstånd återkallat är det lätt att förstå vad som hade kunnat bli följderna av att investerare och riskkapitalbolag drog i nödbromsen som en reaktion på coronautbrottet.

Eftersom prospekteringsföretag i grunden saknar möjlighet att pausa pågående verksamhet är det bra att vi från riksdagens sida har möjliggjort en förlängning av tillstånden för de tillståndshavare som på grund av pandemin har godtagbara skäl till att undersökningsarbete inte har utförts. Det är klokt, och jag gläds över att det finns en så tydlig riksdagsmajoritet för denna hållning.

Fru talman! Om man beaktar den omständighet att allt fler av jordens människor bryter sig ur fattigdom och höjer sin levnadsstandard som någonting positivt måste man också acceptera deras efterfrågan på varor, som inte sällan innehåller metaller. För vilka är vi att förvägra andra sådant som vi i vår del av världen tagit för givet i generationer?

Om man bejakar tekniska landvinningar och applåderar så kallad grön teknik måste man också välkomna brytning av så kallade innovationskritiska mineraler. Vilka är vi att kräva att de ska brytas av barnarbetare i Kongo eller under slavliknande förhållanden i diktaturer?

Tror man på fattigdomsbekämpning, på ny teknik och på mänskliga rättigheter tror man på vår gruvnäring. Tror man på en näring som genererar arbetstillfällen, skatteintäkter och välfärd i Sverige tror man på svensk gruvnäring. Den borde gå en lysande framtid till mötes, men bara om vi från politiskt håll fattar kloka och framåtsyftande beslut.

Därför, fru talman, anser jag att detta betänkande är ett steg i rätt riktning under en svår tid. Jag gläds åt att utskottet är så enigt i just denna fråga. Med det sagt yrkar jag bifall till betänkandet NU9 *Undersökningstillstånd*, i dess helhet.

Prot. 2020/21:79

10 februari

Undersökningstillstånd

Anf. 37 CAMILLA BRODIN (KD):

Fru talman! Gruv- och mineralnäringen är en mycket viktig basnäring i Sverige. Det är ett faktum sedan flera hundra år tillbaka, och vi ser att näringen kommer att fortsätta vara en nödvändig pusselbit när vi gör nästa tekniksprång för att digitalisera och elektrifiera vårt samhälle.

För att detta ska bli möjligt kommer vi att behöva söka efter råvaror som gör det möjligt att tillverka batterier i tillräcklig mängd. Vi vill därför inte bara värna utan också vidareutveckla svensk gruv- och mineralnäring.

Tyvärr ser vi gång på gång att regeringen är valhänt i sin hantering av denna basnäring. Ett exempel på detta är det besked vi nyligen fick ta del av: att regeringen har avslagit Bolidens överklagan angående gruvetableringen Laver i Älvsbyn. Detta efter att ha lagt en våt filt över hela processen i fyra års tid.

Bolidens kommunikationsdirektör har uttryckt att man tröttnat på massan av krav, krångel och oförutsägbara processer som stoppar nyckelinvesteringar i Sverige. ”Då måste vi titta i andra länder”, säger han.

Fler företag larmar om saktfärdighet. Gruvan Laver i Älvsbyn skulle ha kunnat skapa tusentals jobb och vara en betydande del i klimatomställningen, som de flesta av oss är anhängare av. Men när en regering agerar på ett senfärdigt sätt och inte prioriterar den viktiga länk i värdekedjan som gruvnäringen är blir situationen med oförutsägbara tillståndsprcesser och krångel ohållbar, och företag måste se sig om efter andra lösningar i andra länder.

Fru talman! Jag är djupt bekymrad över det svenska regelkrånglet. Det är ett genuint hot mot Sveriges möjligheter att fortsätta utvecklas som industrination. Vi kristdemokrater tror att det finns goda sociala och miljömässiga skäl att möjliggöra att gruvor etableras och utvecklas i Sverige i stället för att importera från länder som har undermåliga villkor och där exempelvis mänskliga rättigheter och miljökrav inte är tillräckliga.

Vårt gemensamma ansvar för att upprätthålla en hållbar värdekedja genom hela processen för exempelvis batteritillverkning är prioriterat. Det samma gäller vår planet, som vi ska bruka efter förnuft men inte förbruka. Här måste vi alla ta vårt ansvar.

Hanteringen av gruvföretagen från regeringens sida riskerar nu att leda till företagsflykt från Sverige. I fallet Älvsbyn innebär Bolidens besked från regeringen en otroligt stor förlust för samhället.

Fru talman! Anledningen till att vi står här i dag är propositionen om undersökningstillstånd. Riksdagen begärde av regeringen att komma med förslag till ändringar gällande undersökningstillstånd och de problem som uppstått på grund av pandemin som vi alla befinner oss i just nu. Vi ville att förslagen skulle läggas på riksdagens bord redan i höstas, under oktober månad.

Det hade kunnat möjliggöra ett beslut som kunnat gälla från årsskiftet. Nu blev det inte så, utan regeringen valde juldagarna för att komma med sina förslag. Det omöjliggjorde att förändringarna kunde träda i kraft redan vid årsskiftet. Detta beklagar vi, men vi accepterar den av regeringen föreslag-

Prot. 2020/21:79
10 februari

Undersökningstillstånd

na tidpunkten den 1 mars i år, då vi är angelägna om att förslaget äntligen ska komma på plats.

Jag är dock glad över att vi är ett enigt utskott som vill framhålla att vi ännu inte nått slutet på pandemin och att det därför finns anledning att fortsätta att noga följa förhållandena för de prospekteringsbolag som bedriver verksamhet i Sverige. Vi vill särskilt lyfta fram behovet av att följa situationen i de fall där undersökningstillstånd har beviljats efter den 1 juli förra året och som inte omfattas av regeringens aktuella förslag.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 14.)

*Apoteks- och
läkemedelsfrågor*

§ 11 Apoteks- och läkemedelsfrågor

Socialutskottets betänkande 2020/21:SoU8
Apoteks- och läkemedelsfrågor
föredrogs.

Anf. 38 MIKAEL DAHLQVIST (S):

Fru talman! Aldrig tidigare i historien har läkemedelsfrågor varit så mycket i fokus som nu under pandemin. Befolkningen efterlyser och väntar på effektiva läkemedel och vacciner mot det lömska virus som härjar. I snart ett år har pandemin hållit stora delar av världen i sitt grepp. För vår del började eländet i mars månad i fjol. Stora mänskliga och ekonomiska uppförlingar görs dagligen för att få bukt med smittspridningen. Alltför många har förlorat en anhörig eller vän.

Vi kan aldrig nog understryka vilken svår situation vi befinner oss i. Men tack vare ett globalt samarbete inom forskningen och att stora ekonomiska resurser tillförts har man på extremt kort tid tagit fram nya vacciner. Det tog endast 300 dagar från att det okända viruset identifierades till att det första vaccinet godkändes. Normalt tar det fem till tio år. Det är en vetenskaplig bedrift.

Förändringar sker allt snabbare på det medicinska området, och de senaste åren har stora genombrott ägt rum. Nya avancerade terapier såsom gen- och cellterapi kan nu bota vissa sjukdomar som för bara några år sedan var obotliga. Det är naturligtvis en glädjande utveckling för oss alla. Men samtidigt som stora framsteg görs inom läkemedelsområdet uppkommer det utmaningar.

Den kanske största och svåraste utmaningen är att skapa långsiktig finansiering av alla nya behandlingar. De nya behandlingarna kostar initialt betydligt mer än traditionella läkemedel. En annan utmaning är att se till att alla får ta del av behandlingen, oavsett var i landet man bor. En tredje är att inom sjukvården kunna föra över kunskap mellan verksamheter och ut i landet.

Fru talman! Visserligen har pandemin blottat stora brister inom läkemedelsområdet, men en del av dem var tyvärr kända redan innan pandemin bröt ut. Redan för några år sedan började eländet med restnoterade läkemedel, då flera läkemedel inte fanns på apoteken.

Detta är ett globalt problem, vill jag påstå. Det bygger bland annat på att man har för få fabriker, som är koncentrerade till för få delar av världen. Det bygger också på ekonomiska incitament som just-in-time, alltså att man fraktar lagret i lastbil. Händer det något med produktionen, då står man där.

Jag är i alla fall glad att regeringen tar frågan på allvar sedan flera år tillbaka och att även EU gör det via sin läkemedelsstrategi, för vi måste hitta en lösning på problemet med restnoterade läkemedel. Vi måste också fundera på om vi ska ha fler fabriker, särskilt nu när vi behöver så mycket vaccin. Det kommer vi att behöva i många år framöver, tror jag.

Fru talman! Självklart ska alla människor i vårt avlånga land erbjudas god vård efter behov och på lika villkor. Därför har regeringen tillfört historiskt stora resurser till sjukvården men även ökat anslaget till läkemedelsförmånerna för att kunna möta utvecklingen av nya läkemedel. Det är regionerna som har ansvaret, men staten stöder regionerna i det arbetet.

Flera olika insatser har gjorts för att underlätta införandet av nya mediciner. Syftet är att uppnå en jämlik och ändamålsenlig läkemedelsanvändning. I det arbetet involveras flera myndigheter, samtliga regioner och även läkemedelsföretag och patientorganisationer.

Inom ramen för en satsning från regeringen etablerades redan 2018 ett centrum för avancerade terapier som kallas CAMP. CAMP fokuserar på den vetenskap, teknik och infrastruktur som krävs för att implementera avancerade terapier i Sverige, däribland läkemedel baserade på genterapi.

På senare år har regeringen gett TLV, Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket, ett antal uppdrag som har bäring på möjligheten att tillgängliggöra nya, dyra läkemedelsrelaterade behandlingar. Även Läkemedelsutredningen pekar på behovet av att tillföra extra resurser för de nya, moderna medicinerna.

För regeringen är forskning och utveckling av läkemedel i Sverige en viktig fråga. Näringslivet bidrar starkt till vår bnp och vår forsknings- och innovationsförmåga. Därför presenterade regeringen 2019 en nationell life science-strategi i form av ett digert program på olika områden. Även i det programmet lyfts möjligheten att ha en effektiv process för att implementera nya terapier.

Regeringen har ett fokus på jämlikt införande av nya terapier samt apotekens hälsofrämjande arbete. På grund av det omfattande arbetet med covid-19 har Socialdepartementet dock behövt sänka takten i flera olika processer.

Fru talman! En annan fråga som diskuteras är apotekens framtida roll. I och med avregleringen av apoteksmonopolet har det bildats flera apotekskedjor, och nya apotek har öppnats. Servicen har blivit bättre för stadsbor, men på de mindre orterna och i glesbygd har det snarare blivit sämre. Vi har kunnat mildra detta något genom att införa ett särskilt glesbygdsbidrag som kan sökas. Ett femtiotal apotek erhåller detta stöd i dag.

Vi är dock ganska överens om att vi måste hitta nya tjänster och produkter för apoteken framöver. Regeringen har redan gett ett uppdrag som handlar om att titta på detta; det handlar om både kompetensutveckling och dessa möjligheter.

Avslutningsvis, fru talman, kan jag konstatera att den reform för kostnadsfria läkemedel för barn och ungdomar som infördes tidigare har fått ett starkt genomslag. Andelen barn som hämtar ut läkemedel har ökat.

Socialstyrelsen konstaterar att detta också gäller barn i familjer med lägre inkomster och utbildning än i andra familjer. Ingen ska behöva vänta med vård och behandling i vårt land utifrån ekonomi.

Jag står bakom alla våra reservationer men yrkar för tids vinnande bifall endast till reservation 11 om apotekens hälsofrämjande arbete.

Anf. 39 ULRIKA JÖRGENSEN (M):

Fru talman! I dag debatterar vi apoteks- och läkemedelsfrågor. Det är glädjande att det finns två viktiga tillkännagivanden till regeringen, ett om apotekens hälsofrämjande arbete och ett om ett jämlikt införande av nya behandlingsmetoder.

Mycket har hänt, och lite visste vi om hur ett virus skulle komma att påverka hela landet och hela världen. Aldrig förr har det varit mer aktuellt att jobba med frågorna om vård, hälsoförebyggande insatser och vaccinationer. Tack vare läkemedelsbolagen och industrin har vacciner mot covid-19 tagits fram på rekordtid, och vaccinationerna är nu igång, om än i liten skala. Nu är det av största vikt att Sverige får mer vaccin och kan öka vaccinationstakten. Vaccinationer tillhör de viktigaste och största samhällsinsatserna för att förebygga och förhindra sjukdomar och virus.

Fru talman! Förra året när pandemin hade börjat valde jag att kombinera riksdagsarbete med att stötta upp som sjuksköterska på hemmaplan, närmare bestämt i hemsjukvården i min kommun Kungsbacka i Halland. Jag upplevde just då, i början av pandemin, att jag kunde göra mest samhällsnytta där. Det blev många viktiga diskussioner runt lunchbordet med både gamla och nya kollegor, om allt från skydds- och testmaterial till hur världen har utvecklats, blandat med många skratt och gamla minnen.

Vården är mer komplex, och mer avancerad sjukvård utförs i hemmet med hjälp av medicintekniska produkter, på ett helt annat sätt än tidigare. Mötet med patienterna i deras hem och den tacksamhet de visade var precis lika givande som för 15 år sedan, när jag arbetade som sjuksköterska i hemsjukvården.

När jag satt och förberedde mig inför dagens debatt kom jag att tänka på alla patienter som nu kan vårdas i hemmet just tack vare utvecklingen av bland annat medicintekniska produkter och behandlingsmetoder. Det är en fantastisk utveckling. Den har även inneburit möjligheten att spendera sin sista tid hemma med nära och kära, om man så önskar.

Fru talman! Att få hemsjukvården att fungera optimalt kräver mycket logistik mellan flertalet olika aktörer och vårdgivare. En morgonplanering kan lätt förändras efter hembesöket hos första patienten. En försämring kan ha skett, och en läkarkontakt behövs. Nya prover eller ny läkemedelsbehandling kanske ordineras. Journalsystemen för läkemedel, hemtjänstinsatser och patientjournaler är dock inte sammankopplade, vilket skapar onödigt merarbete och framför allt inte är patientsäkert.

Mycket har blivit bättre i vården, men här finns det mycket mer att förbättra. Det är bra att det blir en nationell läkemedelslista till sommaren, men den borde självklart vara ihopkopplad med journalsystemen.

Medicintekniska produkter är allt från enkelt förbrukningsmaterial, som sprutor, till hemmonitorer och avancerade röntgenutrustningar, men även testutrustning och skyddsmaterial ingår. Lika viktigt som att läkemedelsbehandling ska vara jämlikt tillgänglig och finnas i hela landet är att medicintekniska produkter finns tillgängliga på ett jämlikt sätt.

Fru talman! Låt mig ta ett exempel. Den medicintekniska utvecklingen rörande diabetes går snabbt framåt – det är positivt. Men produkter som inte kommer patienter till gagn gör mindre nytta och spelar mindre roll. Tillgången till nya medicinska hjälpmedel, som avancerade insulinpumpar och system för kontinuerlig glukosmätning, skiljer sig kraftigt åt mellan våra 21 regioner. Här är Socialstyrelsens riktlinjer viktiga, och framför allt är det viktigt att de efterföljs. Detta får inte bero på var i landet du bor.

Fru talman! Apotekens roll i samhället är väsentlig, och Moderaterna anser att apotekens roll i framtiden borde stärkas, utvecklas och ses över. Att lyfta apotekens roll och uppdrag i framtiden kan bland annat handla om att avlasta vården, till exempel genom att apoteken kan arbeta mer hälsofrämjande och införa egenvårdsrådgivare som kan instruera och ge råd om egenvård. Ett annat sätt skulle kunna vara att hälsoundersökningar utförs i samband med att man hämtar ut sitt läkemedel på apoteket. Ytterligare ett förslag som vi moderater ser i och med pandemin är att farmaceuter skulle kunna vara behjälpliga med att administrera och utföra vaccinationer.

Fru talman! Vi moderater föreslår en nationell läkemedelsstrategi med syftet att få en jämlik och god tillgång till nya innovationer och mer avancerade läkemedelsbehandlingar. Sverige ska ligga i framkant avseende patienternas tillgång till de senaste innovationerna inom avancerad medicinteknik, nya avancerade, kraftfulla läkemedelsbehandlingar och användning av digital teknik som AI inom vård och omsorg.

Det är en mycket hoppfull och lovande utveckling som nu sker när det gäller medicinteknik och läkemedel. Det bedrivs forskning som till betydande delar rör svåra sjukdomar och diagnoser som cancer, infektionssjukdomar och hjärt-kärlsjukdomar, för att nämna några. Inom den närmaste framtiden kommer mycket av den fortsatta forskningen och utvecklingen av vården att handla om immunterapi, cellterapi och genterapi. Denna medicinska utveckling kan med stor sannolikhet leda till att vi kommer att kunna ställa diagnoser och med mer individuella behandlingar bota tidigare obotligt sjuka människor, vilket är helt fantastiskt.

Avslutningsvis, fru talman, är det inte utan stolthet jag lyfter mitt hemlän och Region Halland, som för mer än tio år sedan startade Hälso- och sjukvårdsteknikcentrum som nu har blivit Leap for Life. Leap for Life är ett innovationscentrum för Region Halland, Högskolan i Halmstad, alla halländska kommuner och näringslivet i deras gemensamma strävan att förändra och utveckla framtidens vård. I informationsdriven vård där hälsodata möter AI har vi en del av framtidens hälso- och sjukvård, tror jag.

Givetvis ställer vi moderater oss bakom alla våra reservationer, men för tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservation 1.

Anf. 40 CLARA ARANDA (SD):

Fru talman! I och med pandemin har vi lärt oss att se saker och ting ur ett nytt perspektiv, och vi har också insett vår sårbarhet. Vi har lärt oss att ingenting bör tas för givet. Vi har sett hur löften och avtal tappat sitt egentliga värde från en dag till en annan och hur vaccinleveranser påverkats av faktorer som vi egentligen inte har någon makt över. Det antal doser som först utlovats levereras inte, och vaccinationstakten påverkas. Resurserna för att vaccinera finns; det är avsaknaden av vaccin som ställer till det.

I den svåra kris vi befinner oss i är vaccinet ett ljus i tunneln. Det inger hopp till mor- och farföräldrar som inte har haft möjlighet att träffa sina barnbarn. Det innebär framtidstro för alla dem som måste befinna sig i ofrivillig isolering och lider svårt av det. Det ger förhoppningar om att vi kanske kan få återgå till en normal vardag igen.

Vaccinets roll kommer att vara lika avgörande i kommande pandemier. Därför är det också viktigt att vi tänker om och ser till vad som kan vara bäst för vårt land och vår befolkning på lång sikt. När det gäller tillgången till vaccin och läkemedel är det inte minst av nämnda skäl extra viktigt att Sverige kommer ifrån sin nuvarande beroendeställning och att vi inser vikten av att stärka den medicinska forskningen i vårt land och samtidigt också verka för att stimulera till fler kliniska studier, baserat på de faktiska behov som finns.

Coronapandemin kommer att få långtgående effekter på vårt samhälle. En fråga som har uppmärksammats alltmer under senare tid är de långtids-symtom som covid-19 inneburit för många, så kallad långtids-covid. Många som drabbats av covid-19 har varit sjuka under en längre tid, och eftersom det saknas kunskap om tillståndet har det varit både problematiskt att få vård och i vissa fall även svårt att få sjukersättning.

Enligt en studie från Göteborgs universitet har det även visat sig att en del patienter som vårdas på sjukhus för covid-19 visar tecken på hjärnskada, vilket är både oroväckande och väldigt allvarligt. Det är en stor andel personer som har drabbats av så kallad långtids-covid, och det finns stora behov av ny kunskap. Satsningar på området är därför helt avgörande.

Enligt brittisk statistik får 9,8 procent av dem som insjuknat i covid-19 även långvariga symtom. Mycket pekar därför på att effekterna av covid-19 kan komma att bli omfattande, och vi behöver ha en god beredskap inför detta. Det finns länder som har öppnat särskilda kliniker för långtids-covid. I Danmark finns det exempelvis 9 kliniker, och i England har man öppnat 72 kliniker.

Vi står således inför helt nya utmaningar, och det kommer också att kräva sina unika lösningar. Samhället måste vara redo, och vi måste löpan- de anpassa oss till nya kunskaper om viruset och dess effekter.

Fru talman! Det genomfördes en omreglering av apoteksmarknaden 2009, vilket har inneburit att apotekstätheten och tillgängligheten har ökat.

Sverigedemokraterna värnar apoteksbranschens möjlighet till en säker, trygg och välfungerande läkemedelsförsörjning. Vi ställer oss också positiva till det faktum att fler faktiskt har fått möjlighet att starta och driva egna apotek, eftersom vi värderar företagsamhet och initiativkraft mycket högt.

Våra apotek har högutbildad personal, och vi anser att de många gånger är en underutnyttjad resurs. Apoteken kan spela en viktig roll när det gäller att avlasta hälso- och sjukvården. Apoteken skulle exempelvis kunna utföra enklare laboratorieverksamhet som blodtrycksmätningar, blodsockerkontroll och allergitester. Apoteken har också alla förutsättningar för att kunna erbjuda hälsofrämjande samtal, råd och utbildning för att hjälpa personer med exempelvis viktnedgång, rökavvänjning, stresshantering eller minskad alkoholkonsumtion.

Sveriges apotek och farmaceuter har aviserat att man önskar ta ett större ansvar och samarbeta med berörda myndigheter, med anledning av coronaviruset och den rådande situationen med smittspridningen. Vi har

1 400 apotek i Sverige och mer än 5 000 legitimerade farmaceuter som kan bistå oss på olika sätt. Vi tycker att vi borde ta vara på alla befintliga resurser, framför allt nu under pandemin.

Enligt Sveriges Apoteksörening kan farmaceuterna med sin kompetens ge råd och information som syftar till att minska smittspridningen i vårt samhälle. Farmaceuterna kan likaså bidra till att hantera eventuella bristsituationer och vara en garant för att patienter får sin nödvändiga läkemedelsbehandling.

Apotekens förhållningssätt måste klargöras, och det gäller självklart inte bara under pandemin. Vi anser därför att det finns många goda skäl att utöka och förstärka apotekens roll i vårdkedjan. Med detta sagt vill jag avslutningsvis yrka bifall till Sverigedemokraternas reservation nummer 10.

Anf. 41 SOFIA NILSSON (C):

Fru talman! Att debattera apotek och läkemedelsfrågor är otroligt spännande, dels eftersom det inom läkemedelsområdet händer otroligt mycket, dels eftersom jag ser en enormt stor potential för hur apoteken skulle kunna utvecklas framöver och på riktigt kunna vara den där viktiga första och sista länken i vårdkedjan.

På läkemedelsområdet händer det mycket, och det är ett spännande område. Läkemedel och medicinteknik utvecklas i ett högt tempo och gör att vi kan rädda fler liv och skapa en bättre vardag och ett bättre liv för många patienter. Tittar vi bara på de fem senaste åren inom läkemedelsutvecklingen kan vi se att vi har gjort enorma framsteg.

Men ska vi lyckas hela vägen, från forskning till patient, måste vi ta ett större grepp om jämlikheten i hela landet. Inte minst gäller det jämlikheten för införandet av nya behandlingsmetoder och medicintekniska produkter. Därför är det bra att den nationella läkemedelsstrategins huvudsakliga inriktning för kommande period är att just förbättra förutsättningarna för ökad patientsäkerhet och en mer jämlik läkemedelsanvändning. I läkemedelsstrategin lyfter man särskilt fram möjligheten att tillgängliggöra nya, dyra läkemedelsrelaterade behandlingar. Jag kommer att fortsätta att följa detta område eftersom det är av hög prioritet att vi skapar jämlika förutsättningar för att få tillgång till behandling oavsett var i landet man bor.

Baksidan av läkemedelsmyntet är alla de felbehandlingar som görs och som leder till att människor drabbas av sjukdom och kanske död, just på grund av felaktig läkemedelsbehandling. Den värst drabbade gruppen är de mest sjuka äldre. Här anser jag att lagen måste skärpas till, men framför allt måste man börja följa den lagstiftning som finns och göra de läkemedelsgenomgångar som man ska. Inte sällan används läkemedel som över huvud taget inte är utprovade för äldre.

Just läkemedelsgenomgångar har visat sig vara ett verksamt instrument som kan reducera risken för felaktig läkemedelsbehandling av äldre. Här finns väldigt mycket mer att göra, och det är en fråga som vi måste fortsätta att arbeta aktivt med ute i regioner och kommuner.

Jag tror att samtliga som sitter och tittar på debatten i dag och samtliga som finns här inne i kammaren har besökt ett apotek någon gång under det senaste året. Man var kanske där för att hämta ut en livsnödvändig medicin, för att få rådgivning om sina läkemedel eller för att köpa någon egenvårdsprodukt till sig själv eller kanske till mammas vintertorra händer.

Prot. 2020/21:79

10 februari

Apoteks- och
läkemedelsfrågor

Andra kanske besökte sitt apotek för att träffa sjuksköterskan på dennas mottagning.

För ett apotek är i dag långt ifrån bara ett ställe där man hämtar ut sin medicin. Ett fungerande apotek är ett apotek med en nära och förtroende-full relation med kunden, som kan hjälpa till med bästa möjliga läkemedelsanvändning.

Apoteken finns i dag verkligen etablerade runt om i hela landet. De har en stark ställning och ett högt förtroende bland allmänheten. Tänk om vi hade kunnat utveckla dessa verksamheter än mer! Tänk om vi på ett ännu bättre sätt hade kunnat låta apoteken bli den viktiga första och sista länken i vårdkedjan!

Apoteken har Sveriges i särklass största och bästa expertis när det gäller läkemedel och läkemedlens betydelse för patienten. Denna resurs kan användas bättre och på så sätt bidra till minskade kostnader för felaktig läkemedelsanvändning och minska risken för att patienter lider i onödan på grund av felaktig medicinering. Om vi kopplar tillbaka till äldre och deras medicinering tror jag att apoteken och deras expertkunskaper kan bidra enormt mycket genom läkemedelsgenomgångar, rådgivning och så vidare.

I många andra länder har apoteken en tyngre och mer utvecklad roll i hälso- och sjukvårdskedjan. Jag hade gärna sett den utvecklingen även här i Sverige, där apoteken till exempel skulle kunna arbeta mer med rådgivning, vård av enklare åkommor, sjuksköterskemottagningar, provtagning och tester. Apoteken kan då fånga upp personer som ännu inte är patienter i primärvården men som kan ha stor nytta av apotekens tjänster som stöd för att leva ett mer hälsosamt liv. På så sätt stärker vi patientmakten och egenvården samtidigt som vi avlastar vården. Jag ser, precis som apoteken själva gör, att här finns en stor potential.

Men det finns en del orosmoln vid horisonten. Förutom ett motstånd i fråga om lagstiftning handlar ett av dem om den alltmer skriande bristen på farmaceuter och vad den faktiskt kan leda till. Här måste vi ta krafttag.

Fru talman! För att ett apotek ska kunna hållas öppet i dag är kravet att det fysiskt, på plats, finns en farmaceut som kan expediera ett läkemedel. I och med att bristen på farmaceuter är stor kan detta leda till att vissa apotek på mindre orter i glesbygd tvingas stänga eller kraftigt dra ned på sina öppettider. Redan i dag vittnar många apotek om svårigheter att rekrytera farmaceuter till mindre orter.

Detta problem skulle kunna lösas om vi tillåter farmaceuter att arbeta på distans. Tekniken finns, och det fungerar i andra länder. Varför inte även i Sverige? I dag går det att ringa en läkare på distans och få såväl diagnos som behandling ordinerad digitalt, men det finns inte någon möjlighet att expediera ett läkemedel med en farmaceut på distans. Vi anser därför att lagstiftningen bör ses över och att regeringen behöver ta initiativ för att möjliggöra för farmaceuter att delta på distans. Därför vill jag yrka bifall till reservation nr 14, som syftar till just detta. Naturligtvis står jag bakom Centerpartiets alla förslag, men för tids vinnande yrkar jag bifall bara till den reservationen.

Anf. 42 KARIN RÅGSJÖ (V):

Fru talman! Vi lever i en kris. Den har även medfört brist på mediciner under våren; det är vi alla medvetna om. Minskade lager skapar risker i ett

normalläge. I internationella kriser, som den vi nu lever i, blir riskerna väldigt mycket tydligare.

Riksrevisionen skrev så här 2018: ”I den nationella risk- och förmågebedömningen för 2016 ansåg MSB att Sverige är fortsatt beroende av import av läkemedel. Sveriges inhemska produktion av läkemedel är liten och inga vacciner produceras nationellt. Samtidigt har apotek, sjukhus och grossister minskat sin lagerhållning.”

Så ser verkligheten ut, och det är ett väldigt trist läge att gå in i när vi har den här pandemin och är helt beroende av just de privata bolagen.

Nu är vaccin på väg in – det har många lyft. Det tycker jag är fantastiskt. För ett år sedan trodde ingen att vi skulle ha ett vaccin. Men vi är som sagt beroende av andra aktörer. Det är inte Folkhälsomyndigheten, regering, riksdag eller regioner som kan se till att vi får leveranserna från läkemedelsbolagen. Detta är en fråga som man måste titta över. Hur kan vi öka den egna produktionen av läkemedel och vaccin i framtiden? Men det återkommer jag till i en annan debatt.

Regeringen har under 2019 fattat beslut om olika åtgärder för att förbättra information och myndigheters samordning vid läkemedelsbrist. Det är bra, men strukturella problem kan man inte informera bort. Det blir inte bra. Bristen på läkemedel är inte bara en fråga för Sverige, utan hela Europa larmar om detta – Frankrike, Italien, Belgien, Polen och Nederländerna. Nederländernas hälsominister har föreslagit en offentligt ägd läkemedelstillverkning på EU-nivå. Det låter lite lockande för en vänsterpartist. Att sätta sitt hopp till enbart privata läkemedelsbolag känns inte alltid tryggt, fru talman.

Det nu gällande systemet med läkemedelstillverkning i Sverige och i andra länder och med bristande krav på just lagerhållning skapar risksituationer för tusentals människor. Det kan inte viftas bort med att de flesta som köper läkemedel är väldigt nöjda.

I dag finns det heller inget samlat ansvar för tillgängligheten när det gäller läkemedel. Läkemedelsverket samlar in information och följer utvecklingen, men det skulle behövas en central aktör och en tydlig ansvarsfördelning i fråga om vem som ska göra vad i detta. De som ska förskriva och expediera läkemedel måste ha full koll på vad som finns tillgängligt. Det måste också finnas en myndighet som har kunskap om allt som är tillgängligt från producenter för den som är i behov av ett läkemedel.

Vi tycker att Läkemedelsverket skulle vara en utmärkt aktör för just detta. De skulle kunna ha nationell koll på restnoterade läkemedel och på flöden från apotek, läkemedelsföretag och hälso- och sjukvården. Då skulle man kunna säkra detta.

De förändringar, fru talman, som den borgerliga regeringen genomförde inom det svenska apotekssystemet, med avregleringen 2009, har medfört vissa brister i systemet och negativa effekter för lagerhållning. Samtidigt är tillgången på apotek enorm i innerstan, måste jag säga. Jag har typ 100 meters gångavstånd till fyra apotek. Man måste säga att det är full pott för oss som bor i storstäderna, fru talman.

Vänsterpartiet anser att förändringarna var rent ideologiskt drivna. Man hade kanske den felaktiga utgångspunkten att läkemedel är som vilken detaljhandelsvara som helst. Vi sa nej till avregleringen av Apoteket just på grund av de marknadsideologiska tankarna som låg bakom. Och vi hade ett ganska väl fungerande system. Det system vi har nu funkar också,

men med brist på lagerhållning och en ojämlikhet över landet är det kanske inte på topp.

De riktiga vinnarna när det gäller just avregleringen var faktiskt näringslivet. Man sa att avregleringen skulle innebära att det skulle bli många små familjeägda apotek över landet. Riktigt så blev det inte. Jag har träffat företrädare för några av de familjeägda apoteken som har fått slåss med näbbar och klor. Det är inte många av dem som nu är kvar.

De stora förlorarna var skattebetalarna. Tillgänglighet är mycket mer än ett antal apotek per invånare. Det handlar också om att du ska ha snabb tillgång till din medicin oavsett var du bor.

Fru talman! Enligt en Novusundersökning från april 2020 vill drygt sex av tio svenskar återförstatliga apoteken. Efter utförsäljningen av Apoteket AB har nya affärsmodeller uppstått för att öka just aktieägarvärdet. Det är olika kluster och kedjor där man kombinerar verksamheten med livsmedelsaffärer. Man får fina poäng om man handlar i en viss affär och på ett apotek som ligger i anslutning till affärskedjan och så vidare. Detta kan innebära att folkhälsoaspekten skjuts i bakgrunden, tycker vi.

Fru talman! Vi vill därför initiera en översyn av apoteksmarknaden och förutsättningarna för ett statligt ägande av apoteken. I reservation nummer 7 lyfter jag detta.

Det finns en klassmässig ojämlikhet i fråga om hälsa men även en geografisk. Många av de nya läkemedel och behandlingsmetoder som tas fram, exempelvis när det gäller cancer, är superpotenta. De är väldigt effektiva men dyra. Detta innebär ekonomiska utmaningar för regioner, men också etiska. Vilka patienter ska få denna typ av läkemedel? Dyra läkemedel har betydelse för patienter i alla regioner, men det blir en extra hög belastning för regioner som har ett svagare ekonomiskt läge. Därför är det väldigt bra att majoriteten i utskottet vill hitta en modell för geografiskt jämlika behandlingsmetoder. Det ställer Vänsterpartiet sig bakom.

Jag ska också säga att 2016 – det är några år sedan dess – blev medicinen kostnadsfri för barn upp till 18 år. Det är en väldigt stor lättnad för många familjer med svag ekonomi. Jag är glad över att det rullar vidare. Jämlikhet är aldrig fel när det gäller hälso- och sjukvård.

Anf. 43 PIA STEENSLAND (KD):

Fru talman! För oss kristdemokrater är apoteken en självklar del av hälso- och sjukvårdskedjan. Men dessvärre upplever vi att apoteken och deras högutbildade personal i dag är en underutnyttjad resurs. Genom att utöka och förstärka apotekens och farmaceutens roll i vårdkedjan kan framför allt primärvården avlastas. Vårdens resurser kan då riktas effektivare mot de patienter som har det största vårdbehovet. Detta är något som vi kristdemokrater har lagt fram konkreta förslag om i flera år här i riksdagen.

Jag är därför glad, fru talman, över att socialutskottet nu tillstyrker ett av Kristdemokraternas förslag inom just detta område. Utskottet uttalar att det är angeläget att apotekens stödjande roll inom det hälsofrämjande arbetet utvecklas och stärks. Jag ser fram emot att följa regeringens hantering av detta tillkännagivande noga.

Fru talman! Så kallade farmaceutiska tjänster är väletablerade i många andra länder och är ett utmärkt sätt att ta vara på farmaceuternas kompetens, detta samtidigt som den rådgivning och egenvård som i dag erbjuds på apoteken kan förstärkas och patientens tillgång till läkemedel kan förbättras under patientsäkra former. Det är därför välkommet att regeringen nu ger Tandvårds- och läkemedelsförmånsverket uppdraget att utföra en större försöksverksamhet kring farmaceutiska tjänster med fokus på rådgivning och bättre läkemedelsanvändning.

Från Kristdemokraternas sida anser vi dock att det finns ytterligare ett antal farmaceutiska tjänster som borde ingå i försöksverksamheten, och jag vill därför yrka bifall till vår reservation 12. Jag tänker då exempelvis på ett så kallat farmaceutsortiment eftersom det i dag saknas en kategori av läkemedel mellan det som är receptfritt och det som är receptbelagt.

Ett farmaceutsortiment omfattar i andra länder särskilt utvalda läkemedel som får säljas utan recept under förutsättning att de säljs på apotek bakom disk och tillsammans med rådgivning av farmaceut. Det här omfattar exempelvis salvor till eksem, potensläkemedel eller högre styrkor av säkra läkemedel som i dag är receptfria endast i lägre styrkor. Det vore också värdefullt om receptfria läkemedel med en negativ miljöpåverkan skulle ingå i ett farmaceutsortiment. Då skulle en farmaceut kunna upplysa patienten om hur det aktuella läkemedlet ska användas och kasseras på bästa sätt för att minimera den negativa miljöeffekten.

Fru talman! Så kallad re-förskrivning är en annan farmaceutisk tjänst som vi tycker borde ingå i den här försöksverksamheten. Genom re-förskrivning kan farmaceuter förlänga giltigheten på ett recept som har gått ut under vissa förutsättningar som tas fram i samverkan med läkarprofessionen.

I Danmark har detta införts tillsammans med begränsningar kring vilka läkemedel och sjukdomar som omfattas och med villkoret att det ska handla om en stabil medicinering till en person över 15 år. Behandlande läkare måste också i förväg ha noterat sin tillåtelse. Det ska också vara så att endast den minsta förpackningen får expedieras, och ansvarig läkare måste förskriva recept inför nästa expedieringstillfälle.

Läkemedel som skulle kunna vara aktuella för re-förskrivning är exempelvis insulin, blodtrycksmediciner eller p-piller. Fördelen med re-förskrivning är att den förhindrar avbrott i läkemedelsbehandlingen och gör att patienten i lugn och ro kan kontakta sin läkare för att få en förnyelse av sitt recept. Jag tror att detta förfarande skulle underlätta vardagen för många.

Fru talman! Jag vill också beröra den omfattande bristen på farmaceuter. Enligt SCB har andelen arbetsgivare som uppger att tillgången på farmaceuter är god eller balanserad minskat från 93 procent 2005 till 33 procent 2018. Den 1 juli förra året trädde också kravet på farmaceutisk kompetens och farmaceutens ansvar i samband med receptexpediering i kraft. Detta är något som vi kristdemokrater menar riskerar att förvärra kompetensbristen ytterligare och i förlängningen också äventyra både kvalitet och patientsäkerhet. Vi ser också risken att fler apotek kommer få längre kötider och försämrade öppettider, något som sannolikt kommer att försämra medborgarnas tillgång till läkemedel.

Vi kristdemokrater reserverade oss emot införandet av denna lagändring av flera anledningar, inte minst för att det inte går att påvisa att det

tidigare skulle ha förekommit kompetensbrister som medförde ett hot mot patientsäkerheten vid recepthanteringen. Men nu är lagkravet på plats, och vi anser därför att det är angeläget att följa upp hur det påverkar den farmaceutiska kompetensförsörjningen. Vid behov bör det även föreslås undantag från farmaceutisk kompetens vid lämpliga moment under receptexpedieringen.

Fru talman! Apotekens e-handel kan ses som ett bra komplement till fysiska apotek i såväl tätbebyggda som glest bebyggda områden. Men den kan inte fullt ut ersätta de fysiska apoteken. Det handlar dels om att det finns läkemedel som inte kan hanteras via e-handel, till exempel narkotikaklassade läkemedel och antibiotikalösningar som måste beredas i samband med expediering, dels om att det finns en trygghet i att kunna besöka ett apotek och där få råd av apotekets kompetenta personal kring användning av receptbelagda läkemedel och egenvård. Vi kristdemokrater anser därför att det är viktigt att även personer i glesbygd har nära tillgång till ett fysiskt apotek, men med den nationella farmaceutbrist vi har är det dessvärre svårt i dag.

Fru talman! I dag går det att via digitala tjänster få både diagnos och behandling av en läkare på distans. Men det finns inte någon möjlighet att expediera ett läkemedel med en farmaceut på distans. För att säkra en hög tillgänglighet till apotek även på landsbygden anser vi därför att en försöksverksamhet med farmaceutisk närvaro på distans bör införas och utvärderas. Återigen är detta en ordning som finns på apotek i andra länder.

Fru talman! Sammantaget har Sverige mycket att lära av apoteksverksamheten i andra länder. Jag är dock genuint glad över att kristdemokratisk politik inom detta område börjar få genomslag. Att utskottet nu uttalar vikten av att utveckla apotekens del i det hälsofrämjande arbetet är en viktig del i att stärka apotekens roll i hälso- och sjukvårdskedjan.

Anf. 44 LINA NORDQUIST (L):

Fru talman! Jag börjar med det som borde vara självklart när det gäller läkemedel: Läkemedel som gör oss friskare ska inte skada djur eller människor någon annanstans i världen. Sverige och EU behöver ställa hårdare miljökrav, och jag vill också se en miljömärkning så att vi invånare, om vi vill, kan göra en insats både när vi köper receptfritt och när det finns två medicinskt likvärdiga läkemedel att välja mellan som kanske har olika miljöpåverkan när de tillverkas.

Jag vill också säga några ord om ett särskilt hot, nämligen antibiotika. Antibiotika har revolutionerat vården och människors liv, fru talman. Det är tack vare antibiotika som vi numera plättlätt kan bota tidigare livshotande infektioner, rädda för tidigt födda barn och ge cancersjuka människor en framtid. Människor som tidigare hade haft en mycket kort tid kvar att leva kan få transplantationer.

Om vi låter antibiotikaresistensen galoppa vidare riskerar dock sjukvården att förflyttas 100 år tillbaka i tiden, till 1920-talet. Här behöver regeringen på många sätt driva på, bland annat för globala krav vid tillverkning och en striktare uppföljning av apoteken runt om i Europa. Listan kan göras lång.

Apoteken, ja. Apoteken är en oerhört viktig del av vården, men de behöver bli ännu viktigare. Apoteken kan ta större plats i vårdkedjan; det är vi liberaler helt övertygade om. Jag är övertygad om att apoteken kan ge

mer vård och mer egenvårdsstöd bara de får chansen, fru talman, och därför är jag väldigt glad över att Liberalernas och andra partiers motioner om just detta ser ut att bifallas senare i dag.

Men det behövs förstås ännu mer. Det är inte färdigt i och med detta. Alla apotek borde ha i uppdrag att till självkostnadspris dela upp läkemedel i portionspåsar till personer som tycker att det underlättar deras vardag, som behöver ha med sig läkemedel tryggt på en resa eller som är rädda för att de ska göra fel för att det är för många olika tabletter och tillfällen att hålla ordning på.

Dessutom behövs ett mellanläge mellan receptfritt och receptbelagt. Det kan till exempel handla om miljöpåverkande läkemedel som i dag är receptfria eller som skulle kunna vara receptfria men där miljöpåverkan gör att de bara borde lämnas ut efter råd och samtal med en farmaceut. Det kan också handla om personer som har ett recept på ett läkemedel sedan tidigare men som har svårt att få ett vårdbesök i tid för att förnya sitt recept men som med hjälp av ett farmaceutsortiment, detta mellanläge mellan receptfritt och receptbelagt, skulle kunna få en liten förpackning som tar dem vidare. Det skulle hjälpa dem, och det skulle avlasta vården.

På en punkt behöver dock apoteken ironiskt nog vara *mindre* inblandade i sjukvården. Jag pratar om ägarförhållanden.

Svensk lag utgår redan i dag från att det finns en inbyggd risk för överförskrivning om de läkare som skriver ut medicin också skulle få äga apotek och sälja samma medicin. Vi vill inte ha det på det sättet. Därför är det förbjudet för läkare att äga apotek. Men det omvända är fullt tillåtet. Apotek får äga nätläkarbolag. Dessutom får läkemedelsföretag äga vårdinrättningar. Det är helt galet – viceversa, som min tyska kollega skulle säga. Det måste göras en tydlig gränsdragning mellan forskrivare och försäljare, för vår hälsas skull och för våra ekosystems skull. Överförskrivning är riskabelt på så många olika sätt. En och samma aktör ska inte kunna ha ekonomiska intressen på flera ställen längs vårdkedjan. Så enkelt är det.

Jag ställer mig därför bakom, det vill säga yrkar bifall till, Liberalernas och Kristdemokraternas reservation 9 under punkt 9, som handlar om dessa frågor.

Slutligen vill jag framföra ett varmt tack till er alla. Nya läkemedel måste nå människor på ett jämlikt sätt i vårt land oavsett postadress och oavsett vilken sjukdom vi drabbas av och vad som händer oss under livet. Därför är jag glad över att riksdagen senare i dag kommer att sätta ned foten om detta. Vi liberaler vill se mer nationell styrning på läkemedelsområdet, och när det gäller riktigt dyra terapier för sällsynta tillstånd, till exempel genterapier, vill vi att staten tar ett större finansiellt ansvar. Vi tror att det behövs. Jag är mycket glad över att en majoritet av er, mina kollegor, håller med oss liberaler och kristdemokrater om att vi behöver hitta en väg där staten, läkemedelsföretagen och sjukvården tillsammans kan säkra god behandling för människor med sällsynta tillstånd. Varmt tack för detta! Det kommer att kännas fint att se de gröna lamporna tändas vid voteringen i dag. Grönt ljus för bättre liv.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 14.)

§ 12 Folkhälsofrågor

Socialutskottets betänkande 2020/21:SoU15
Folkhälsofrågor
föredrogs.

Anf. 45 ULRIKA JÖRGENSEN (M):

Fru talman! Nu är det dags för socialutskottet att debattera folkhälsofrågor. När jag stod i talarstolen för nästan precis ett år sedan lyfte jag stolt fram att Moderaterna var partiet som väckt riksdagens första hälsofrämjande motion och preventionssmotion. I dag är jag minst lika stolt då vi ständigt uppgraderar och jobbar med de förebyggande frågorna. Det gläder mig också att flera partier nu har väckt folkhälsomotioner. Det bådar gott.

Mycket har hänt under året, och lite visste vi hur ett virus skulle påverka hela landet – ja, hela världen. Aldrig förr har det varit mer aktuellt än nu att arbeta med de hälsoförbyggande åtgärderna. Tack vare läkemedelsbolagen och läkemedelsindustrin har vaccin för covid-19 tagits fram på rekordtid, och vaccinationerna är nu igång – om än i liten skala. Nu är det av största vikt att Sverige får mer vaccin och ökar vaccinationstakten. Vaccinationer är en av de största och viktigaste samhällsinsatserna för att förebygga och förhindra sjukdomar och virus.

Fru talman! I Sverige har vi en hög följsamhet till barnvaccinationsprogrammet, och vi har på så sätt utrotat sjukdomar som exempelvis polio. Låt oss nu hoppas att följsamheten när det gäller att vaccinera sig mot covid-19 blir lika hög.

För mig är folkhälsofrågorna, det hälsofrämjande, det preventiva, något av de viktigaste som ett samhälle kan arbeta med. Politiken bör lägga stor kraft på att prioritera och fokusera. Med det sagt är det omöjligt att hinna beröra alla viktiga folkhälsoområden på mina sex minuter i talarstolen. Jag kommer därför att fokusera på några av Moderaternas förslag för ett långsiktigt hälsosammare Sverige.

Fru talman! Sedan 2010 har vaccination mot HPV, ett papillomvirus som orsakar livmoderhalscancer hos kvinnor och flickor, funnits med i det allmänna vaccinationsprogrammet. Att nu från hösten 2020 även pojkar ingår i det allmänna vaccinationsprogrammet för HPV ser vi moderater med stor glädje på. Vi har drivit denna fråga i många år.

Med Sveriges nuvarande vaccinationsstrategi kommer HPV-viruset att slås ut för barn och unga födda 2007 och framåt. Nästa steg är att utrota livmoderhalscancer helt och hållet. Här kan Sverige bli ett av de första länderna i världen att lyckas.

Fru talman! Varje år drabbas ungefär 550 kvinnor i Sverige av livmoderhalscancer, och 150 avlider varje år i sjukdomen. Världshälsoorganisationen WHO har satt målet om global utrotning. Andra länder har därför startat sina utrotningsprogram, men Sverige har hittills inte gjort det.

Moderaterna vill tillsammans med Kristdemokraterna genomföra en konkret handlingsplan med att systematiskt vaccinera och screena kvinnor i syfte att inom fem till sju år utrota livmoderhalscancer. Satsningen ska vara nationellt samordnad och följas upp regelbundet.

Kvinnor som får HPV-vaccin skyddas till ungefär 90 procent mot livmoderhalscancer. Detta ger ett gott skydd mot livmoderhalscancer. Denna vaccination kommer att leda till att viruset som orsakar HPV kan utrotas i Sverige. Detta är enligt mig prevention på riktigt.

Fru talman! Sverige måste börja arbeta mer sammanhållet, samordnat och systematiskt med åtgärder som är hälsofrämjande, preventiva och långsiktiga. Det finns utmaningar och problem med nuvarande styrning och organisation av hälso- och sjukvården kopplat till det förebyggande arbetet. Det förebyggande hälsofrämjande arbetet är lågt prioriterat. Moderaterna vill se en nationell ersättningsmodell som uppmuntrar och långsiktigt stärker hälsofrämjande insatser, förebyggande åtgärder såsom prevention samt insatser som stärker rehabilitering.

Vi vill även se att arbetsterapeuternas och fysioterapeuternas kunskaper och erfarenheter används mer strukturerat och metodiskt i det förebyggande hälsoarbetet i hela samhället. Snarast bör nationella riktlinjer tas fram även för rehabiliterande insatser.

Fru talman! Många i Sverige är friska och aktiva i hög ålder, men samtidigt beräknas mer än hälften av landets vuxna befolkning ha övervikt eller fetma. Att leva med fetma ökar risken för sjukdomar som cancer, diabetes typ 2 och högt blodtryck. Om vi som helhet förbättrar våra levnadsvanor kan 20 procent av all sjukdom i Sverige förhindras.

Behandlingen av fetma ser i dag olika ut mellan och inom regionerna, och vården är långt ifrån jämlik. Senast i förra veckan var det på nyheterna ett inslag från Norrbotten. Det var en man i 24-årsåldern med ett högt BMI som ville ha hjälp med sin fetma. Han ville gå ned i vikt på ett långsiktigt och hållbart sätt som främjar hans hälsa.

Läkarna han träffade påpekade att han behöver gå ned i vikt, men Region Norrbotten har inget vårdprogram för fetman. Hjälp med sin övervikt får han först när han har utvecklat en följsjukdom till fetman. Ja, ni hörde rätt. Detta innebär att vården för personer med fetma är fullt tillgänglig när sjukdomen gått långt och man har hunnit få följsjukdomar.

Behandlingen av människor i Sverige med fetma eller kraftig övervikt måste bli en lika naturlig del i hälso- och sjukvården som att stötta personer med andra kroniska sjukdomar. Glädjande är att nationella riktlinjer håller på att tas fram. Här menar vi moderater att det är centralt att i samband med att riktlinjerna tas fram måste också en struktur för uppföljning och återkoppling tas fram.

Fru talman! Vi moderater fortsätter att driva frågan om och vikten av att ta fram och genomföra en nationell hälsofrämjande strategi. Sverige måste metodiskt, långsiktigt och strukturerat sträva efter att skapa bättre förutsättningar för en god och mer jämlik hälsa hos hela befolkningen. En samlad nationell strategi ska lägga fast tydliga mål samt peka ut prioriteringar, specifika satsningar och hur regelbunden uppföljning och utvärdering ska genomföras. Politikens roll är inte att komma med pekpinna utan att underlätta och ge goda förutsättningar för alla människor att göra individuella hälsosamma val.

Fru talman! Vi moderater ställer oss bakom alla våra reservationer, men jag yrkar bifall endast till reservation 1.

Anf. 46 CLARA ARANDA (SD):

Fru talman! Inledningsvis vill jag säga att vi ställer oss bakom alla våra reservationer, men i dag yrkar jag bifall endast till reservation 2.

År 2020 kommer att etsas fast i historien som ett mycket mörkt år då det nya coronaviruset försatte vårt land i en allvarlig kris. Pandemin sveper över oss och skördar sina offer. Äldre och andra sårbara människor med underliggande sjukdom eller andra riskfaktorer drabbas allra hårdast.

Debatten om samhällets robusthet inför pandemier handlar ofta om sjukvårdens kapacitet, men en avgörande aspekt av vårt samhälles motståndskraft vid smittspridning handlar om befolkningens hälsa. Vikten av en god folkhälsa har blivit extra tydlig under pandemin, inte minst eftersom vissa folkhälsorelaterade faktorer har visat sig bidra till ökad risk för att drabbas av ett svårare sjukdomsförlopp vid covid-19. Det handlar exempelvis om övervikt, fetma, högt blodtryck, diabetes typ 2 och rökning.

Det är också viktigt att ta vara på de positiva hälsoeffekter som har uppmärksammats under pandemin. Många vittnar om en ökad motivation att sluta röka eller vara mer fysiskt aktiv. Det är dock inte alltid så enkelt att ändra på invanda levnadsmönster.

I pandemins spår ser vi att naturen har blivit extra viktig och att fler upptäcker vår natur och väljer att vistas där. En undersökning som Naturvårdsverket har gjort bland aktörer som möter besökare i naturen bekräftar att rekordmånga besökte den svenska naturen under sommaren. Friluftslivet har aldrig varit viktigare, och efterfrågan på aktiviteter är stor.

Vi ser att vi kommer att behöva rikta mycket större uppmärksamhet mot livsstilen och levnadsvanorna, och därför är det viktigt att man skyndsamt och på ett effektivt sätt kan uppmuntra människor att äta hälsosammare, röra på sig mer och minska användningen av alkohol, droger och tobak. Folkhälsopolitik syftar till att stödja den enskilde att göra hälsosamma val. Genom att tidigt upptäcka och personanpassa behandlingssupplägg kan många folkhälsoproblem förebyggas. En fortsatt restriktiv alkoholpolitik och ett förebyggande arbete när det gäller rökning är i detta sammanhang viktigt.

Fru talman! Det finns samtidigt en oroande utveckling: Enligt en ny rapport från Världshälsoorganisationen rör sig 80 procent av ungdomarna för lite. Det är en stor studie som har gjorts i 146 länder och där 1,6 miljoner ungdomar mellan 11 och 17 år har fått svara på frågor om hur mycket de rör på sig. Det är första gången som det har gjorts en så stor undersökning om ungdomarnas fysiska aktivitet.

Ungdomar bör röra på sig minst en timme om dagen, och då handlar det inte bara om idrott och sport utan också om vardagliga aktiviteter. En stillasittande livsstil ger många negativa effekter på barnets muskler, bentäthet, hjärta, motorik, balans, BMI, sömnkvalitet och koncentrationsförmåga. Läget är allvarligt och kräver akuta åtgärder. Alla delar av samhället måste därför kraftsamla och hjälpas åt. Det kan handla om mer fysisk aktivitet på schemat, säkrare gång- och cykelvägar och fler platser där unga kan utöva sina fysiska aktiviteter.

Det finns flera förebyggande metoder inom ANDTS-området som har utvecklats och visat sig vara framgångsrika. Dessa och andra evidensbaserade metoder måste göras mer tillgängliga nationellt för att det förebyggande folkhälsoarbetet ska kunna kvalitetssäkras. Vi anser att projekt som har bevisats innebära framgångsrika folkhälsoförebyggande effekter mås-

te förvaltas och implementeras. Att förebygga ohälsa och sjukdom är en av de mest lönsamma investeringar ett samhälle kan göra för sina medborgare. Effektiva preventiva insatser kan också leda till stora kostnadsbesparingar.

Fru talman! Redan innan covid-19-pandemin drabbade oss kunde den ökande psykiska ohälsan i samhället klassas som en av vår tids största folkhälsoutmaningar. Även om pandemin primärt påverkar människors fysiska hälsa är det också väl känt att den psykiska hälsan påverkas av svåra samhällskriser, exempelvis pandemier. Tidigare forskning visar på en rad exempel där självmord tillfälligt har visat sig minska under en samhällskris, för att sedan kompenseras – alternativt överkompenseras – efter det att den omedelbara krissituationen har passerat. Det är givetvis något vi måste ha beredskap för, men samtidigt är det minst lika viktigt och avgörande att vi arbetar förebyggande och med alla medel strävar efter att motverka en sådan utveckling.

En god psykisk hälsa hos befolkningen är en förutsättning för återhämtning efter en kris. Av den anledningen behövs det mer kunskap för att vi ska kunna få en ökad förståelse för hur covid-19-pandemin har påverkat den psykiska hälsan hos vår befolkning. Samtidigt krävs det tydliga strategier och specifika åtgärder som är ämnade att bidra till att stärka det psykiska välbefinnandet i samhället, både under och efter pandemin.

Anf. 47 SOFIA NILSSON (C):

Fru talman! Pandemin har verkligen satt folkhälsan högt upp på dagordningen. Fler och fler har fått upp ögonen för vad de själva kan göra för att stärka sin hälsa, och det är ju faktiskt en positiv utveckling i en annars ganska tung tid. För visst är det dags att vi på riktigt börjar prata om hur vi själva kan stärka vår hälsa – att vi på riktigt tar ett grepp om vår befolknings hälsa och gör allt vi kan för att du och jag ska kunna stärka den, både på egen hand och med hjälp från det offentliga.

Att människor ska få frihet och förutsättningar att fatta egna, välgrundade beslut och bidra till sin hälsa genom bra levnadsvanor och en hälso-sam livsstil är enligt mig väldigt viktiga aspekter av folkhälsoarbetet. På samma sätt som vi kan minska risken när det gäller covid-19 genom att exempelvis hålla avstånd och tvätta och sprita händerna kan vi förebygga icke smittsamma sjukdomar genom goda levnadsvanor och bra val.

Fru talman! Ur ett globalt perspektiv är folkhälsan i Sverige god, och i många avseenden uppvisar hälsan i befolkningen en positiv utveckling. Medellivslängden ökar, fler skattar sin allmänna hälsa som god, barnsamt mödradödligheten minskar och daglig tobaksrökning minskar i alla grupper. Den höga medicinska kvaliteten i svensk sjukvård gör att de allra flesta får en högkvalitativ behandling.

Mycket pekar dock på att det fortsatt finns en stor ojämlikhet i folkhälsan. Inom ett antal områden är skillnaderna mellan olika grupper i samhället fortfarande stora och ibland även ökande. Vi kan tyvärr också konstatera att det finns stora utmaningar när det gäller den psykiska ohälsan. Så kallade lättare psykiska åkommor som depression, nedstämdhet och utmattning ökar inte minst hos unga, vilket är särskilt allvarligt.

Utbrottet av covid-19 medför därutöver stora påfrestningar på befolkningens hälsa. Förutom alltför många dödsfall kommer med stor sannolikhet även isolering, ekonomiska förluster och personliga kriser att påverka befolkningens psykiska välmående. En mängd studier har även visat på en försämrad psykisk hälsa i befolkningen i efterdyningarna av till exempel finanskrisen 2007–2009.

För att motverka att hälsorisker utvecklas till sjukdomar måste sjukvården arbeta med förebyggande och hälsofrämjande insatser. Vården ska inte bara finnas till hands när vi väl har blivit sjuka; den ska också ge oss hjälp och råd för att vi inte ska bli sjuka. Därför finns det ett stort behov av nya, sammanhållna lösningar som innebär att egenvård och friskvård får ta större plats i den enskildes hälsovård, allt för att stärka folkhälsan och öka egenmakten gällande den egna hälsan hos varje enskild individ. Därför vill jag yrka bifall till reservation nummer 15, där regeringen uppmanas att tillsätta en bred utredning om en egen- och friskvårdsreform.

Just nu är vi mitt i pandemin, men i dess spår och efterdyningar är jag rädd att vi kommer att ha många utmaningar att ta oss an kopplat till folkhälsoområdet. En rapport från Centrum för epidemiologi och samhällsmedicin visar att personer som fått intensivvård för covid-19 löper större risk för nedsatt psykisk hälsa. Många behöver även långvariga fysiska rehabiliteringsinsatser. Dessa grupper måste vi uppmärksamma och hjälpa, och jag tror faktiskt att vi behöver ha en plan för hur vi ska ta hand om dem som är långtidssjuka i covid.

Vårdpersonal riskerar även långsiktiga psykiska besvär efter den enorma stress de har varit med om under pandemin. Även WHO varnar för en lång våg av psykisk ohälsa efter det att pandemin är över. I Centerpartiets motion *En utvecklad sjukvård och omsorg i hela landet* beskriver vi bland annat hur vi i Centerpartiet vill utveckla det psykosociala stödet till medarbetare i vården.

Fru talman! Sjukskrivningar på grund av stress- och utmattningssymtom har ökat stadigt sedan 2010. Enligt Försäkringskassans statistik från april 2019 hade över 36 000 sjukskrivna diagnosen. Huvuddelen av dem, nära 80 procent, var kvinnor.

Att vara ute i naturen ger positiva effekter för personer med stress, ångest, depression och utmattning. Forskning visar också att personer med stressrelaterad psykisk ohälsa kan ha stor nytta av att genomgå grön rehabilitering och uppleva att den stödjande miljön bidrar till minskade stressnivåer, återgång i arbete och struktur i vardagslivet.

Innebörden av grön rehabilitering kan i korthet sammanfattas med att man gör olika aktiviteter i en grön miljö, deltar i aktiviteter med djur eller bara får vara på en rogivande plats i natur- eller kulturlandskap. Det handlar dock om att arbeta systematiskt med evidensbaserade metoder och att hjälpa deltagare att se sina framsteg.

Många engagerar sig i dag för grön rehab, och utvärderingar pekar på positiva effekter av bland annat den metod för grön rehabilitering som används vid Sveriges lantbruksuniversitets rehabiliteringsträdgård i Alnarp. Vi kan även se att det i Norge, som sedan 2010 har en officiell certifiering av gröna välfärdstjänster inom jordbruket och rennäringen, pågår ett forskningsprojekt om just grön rehabilitering för personer med demens i tidig fas. Preliminära resultat visar att mycket tid utomhus gör stor skillnad för

livskvaliteten. Centerpartiet menar därför att grön rehabilitering är väldigt intressant och bör följas upp med vidare utredning och utvärdering.

Fru talman! Folkhälsoområdet är ett stort och viktigt område. Med hjälp av många små insatser från oss alla i vardagen och med en strukturerad folkhälso- och egenvårdsreform där vi satsar på att stärka varje medborgares hälsa kan vi få stora och goda resultat.

Anf. 48 PIA STEENSLAND (KD):

Fru talman! Folkhälsan i Sverige utvecklas positivt, och medellivslängden fortsätter att öka. Människor är mer engagerade i sin hälsa än någonsin tidigare, och det är jättegädjande. Samtidigt är hälsan ojämnt fördelad – hos vissa grupper ökar stress, psykisk påfrestning, rökning, alkohriskbruk, övervikt och andra hälsoproblem.

Det finns därför fortfarande stora hälsovinster med att förstärka det förebyggande arbetet. Rökning, överdrivet solande och riskbruk av alkohol är välkända faktorer för utveckling av cancer. Ohälsosam kost och brist på fysisk aktivitet är några av de främsta orsakerna till vissa sjukdomar och förlorade friska levnadsår i Sverige. Det gäller bland annat risken för övervikt och fetma och risken för att drabbas av typ 2-diabetes, hjärt-kärlsjukdom, stroke eller olika cancerformer.

Tobaksbruk är den vanligaste riskfaktorn för sjukdom, men efter det kommer ohälsosamma matvanor. I dag insjuknar cirka 90 000 personer årligen i sjukdomar kopplade till ohälsosam mat och bristande fysisk aktivitet, enligt Folkhälsomyndigheten.

Fru talman! Vetskapen att våra levnadsvanor är drivande i utvecklingen av många sjukdomar kan kännas tung. Samtidigt är det hoppfullt att beräkningar visar att minst en tredjedel av hjärt-kärlsjukdomarna och även vissa cancersjukdomar skulle kunna förebyggas med förändrade levnadsvanor. Det är otvetydigt så att ett aktivt folkhälsoarbete ger stora vinster för den enskilda människan men också för samhället i stort.

En kristdemokratisk folkhälsopolitik syftar till att stödja den enskilde i att göra hälsosamma val. Det ska vara lätt att göra rätt, men då måste också samhället erbjuda evidensbaserat stöd och riktade insatser som främjar goda val.

För att kunna implementera, sprida och kvalitetssäkra de verksamma preventiva folkhälsometoderna behöver kommuner och regioner centralt stöd och utbildning, vilket är något som saknas i dag. Det finns exempelvis flera förebyggande metoder inom området för alkohol, narkotika, dopning och tobak – ANDT – som utvecklats och visat sig vara framgångsrika. Dessa och andra evidensbaserade metoder måste tillgängliggöras nationellt för att kvalitetssäkra det förebyggande folkhälsoarbetet. Vi tycker därför att det är angeläget att det införs ett nationellt kompetenscentrum inom ANDT-området. Allt annat vore faktiskt slöseri med våra gemensamma skattemedel.

Fru talman! För att främja hälsosamma matvanor anser vi att regeringen bör tillsätta en utredning med syfte att utvärdera vilka offentliga styrmedel och vilka eventuella varningstexter och informationsinsatser som skulle kunna ge en långvarig positiv effekt på konsumtionsbeteendet.

Prot. 2020/21:79

10 februari

Folkhälsofrågor

Vi kristdemokrater har också flera förslag som syftar till att främja fysisk aktivitet, inte minst för barn och unga. Vi har som mål att det ska vara fysisk aktivitet på schemat varje dag i grundskolan och att barns närmiljö ska utformas så att den främjar rörelse och fysisk aktivitet.

Vi vet också att barn som lever i familjer med ekonomisk utsatthet har en mindre aktiv fritid än andra barn. En förklaring till det kan vara att barns fritidsaktiviteter är dyra. Barn i ekonomisk utsatthet känner alltför ofta ett stort ansvar för familjens ekonomi. När barnens fritidsaktiviteter börjar konkurrera med övriga behov i hushållskassan uttrycker många barn att de vill sluta med sin träning.

Detta är ett ansvar som barnen inte ska behöva ta – inga barn ska behöva ta det. Kristdemokraterna vill därför införa ett fritidskort för alla barn mellan årskurs 2 och årskurs 9, som är laddat med minst 500 kronor som är öronmärkta för deltagaravgifter i ledarledda aktiviteter i föreningslivet. De barn som lever i hushåll i ekonomisk utsatthet skulle få ett betydande stöd på 2 400 kronor per år. Reformen skulle innebära att nästan 1 miljon barn skulle få stöd för en mer aktiv och meningsfull fritid, och det största stödet skulle ges till de cirka 150 000 barn som behöver det allra mest.

Fru talman! Även vuxna behöver stimuleras till ökad fysisk aktivitet. Ett gott exempel på detta är så kallad fysisk aktivitet på recept, det som i dagligt tal brukar kallas FaR. FaR ska anpassas till patientens egna förutsättningar, önskemål och livssituation. Insatsen har funnits i ett antal år men har inte fått genomslag fullt ut. Det råder också en ojämlikhet över landet eftersom de 21 regionerna har olika strategier för hur FaR ska användas.

Vi kristdemokrater föreslår därför tillsammans med Moderaterna att det ska genomföras en validering och utvärdering av effekten av de olika arbetsmetoder som används inom FaR samt av hur den legitimerade vårdpersonalen ska kunna bidra till att patienten får en långsiktigt hållbar livsstilsförändring. Efter denna kvalitetssäkring bör det också ges ut nationella rekommendationer kopplade till FaR.

Fru talman! Det är Folkhälsomyndigheten som är ansvarig för folkhälsoarbetet på statlig nivå, och vi kristdemokrater har full förståelse för att myndighetens arbete inom detta område har fått stå tillbaka lite grann under covid-19-pandemin. Men det är angeläget att myndighetens folkhälsouppdrag får högsta prioritet så snart det är möjligt. Då gäller det inte minst att genomföra och följa upp samordnade konkreta insatser som är anpassade för folkhälsoarbetet på kommunal och regional nivå för att de ska få genomslag i hela samhället. I detta sammanhang kan det heller inte nog betonas hur viktigt det är att se det civila samhället som en bärande aktör inom folkhälsoarbetet.

Slutligen, fru talman, anser vi att Sverige behöver en nationell folkhälsofrämjande strategi som metodiskt, långsiktigt och strukturerat strävar efter att skapa bättre förutsättningar för god hälsa hos hela befolkningen. Jag och Kristdemokraterna vill därför yrka bifall till vår reservation 4.

Anf. 49 BARBRO WESTERHOLM (L):

Fru talman! Vi har satt upp mål för att nå en god hälsa i befolkningen. Den har ju förbättrats avsevärt under de senaste 100 åren – man kan säga att en 70-åring i dag mår som en 50-åring för 50 år sedan. Det är helt fan-

tastiskt, men denna förbättring måste fortsätta. Nu finns det orosmoln, inte minst under denna pandemi.

För att nå de mål som vi har enats om i riksdagen måste vi ha en strategi. Det är därför Liberalerna motionerar om skapandet av en nationell strategi för att nå folkhälsomålen. Jag yrkar bifall till reservation 5 under punkt 2.

Ska vi nå dessa mål måste alla samhällets sektorer medverka. I dag hör vi om idrottsmän och andra som halkar och bryter sig på gatorna. Årsrika människor vågar inte gå ut i Stockholm därför att rullatorerna inte fungerar i snömodden och på de knaggliga trottoarerna. De upplever dubbel risk – dels för att bli smittad av covid-19, dels för att halka. Covid-19 är hälso- och sjukvårdens ansvar, men hälso- och sjukvården har inte ansvar för att gatorna ska göras gå- och rullatorbara, om jag får uttrycka mig så.

De som planerar byggen av bostäder ska på en gång se till att det byggs utan trösklar, med breda dörrar, bra belysning och trappor som går att gå i när hissen står och så vidare.

Flera har tagit upp fetma och den ohälsa som är resultatet av den. Därför blir livsmedelsindustrin i samarbete med Livsmedelsverket, Folkhälsoinstitutet och så vidare en viktig faktor.

Idén om en tvärsektorieell strategi är inte ny. Den kom faktiskt Världshälsoorganisationen med i slutet av 1970-talet, men den kom liksom av sig. Under ett skede var det en minister från varje departement som skulle samlas kring en strategi för en god folkhälsa. Men intresset svek tyvärr i ledningsfunktionerna där, så det bidde inget av detta. Kanske var vi då för tidigt ute. Men det är dags nu när vi ser dels vad det betyder att bevara hälsan genom hela livet, dels vad det betyder också för skattepengarnas användning. Allt vi kan förebygga, som därmed inte belastar skattepåsen, kan då användas för andra behov som kanske är allvarigare och större.

Vi har ett par motioner med här om vaccinationer. De skrevs innan vi visste så mycket som vi vet i dag. Men en av dessa handlar om att barn, årsrika människor eller andra som är i risk för allvarliga infektioner ska kunna möta personal som är vaccinerade mot olika hälsoproblem. Jag tänker då på vad man har råkat ut för i södra Sverige med spridningen av mässling. Det är en sjukdom som har dödat många barn på andra håll, men inte i Sverige för vi har en hög vaccinationsnivå när det gäller mässling.

Vi kommer i våra motioner in på säsongsinfluensa och på vaccination mot covid-19. Vi liberaler tycker, även om Liberalerna är ett frihetsparti, att man ska vara vaccinerad mot covid-19 när man arbetar i äldreomsorgen.

Ett ohälsoproblem som fanns före pandemin men som är så tydligt nu är isoleringens effekter. Jag ser den ju i min generation nu. Det är inte bara isolering på grund av pandemin utan också, som jag sa nyss, för att man inte vågar gå ut på grund av ishalkan. Detta är parat med ovissheten om när vi blir vaccinerade. Inte minst vi årsrika hade hoppats på att i slutet av januari eller i början av februari få en kallelse till vaccination. Den senaste informationen är att mina jämnåriga – jag är alltså 87 – och jag själv kan räkna med att kanske bli vaccinerade i slutet av mars eller i april. Det här är grymt, därför att vi har förespeglats en möjlighet att ganska snart bli vaccinerade. Samtidigt läser vi dödsannonser och hör talas om jämnåriga som stryker med.

Jag fick dock i går ett glädjebud om en man som fyllde 80 år två dagar efter det att han hade insjuknat. Han låg och kippade efter andan i fjorton dagar. Men igår vaknade han och bad om en öl. Då tänkte jag: Wow, vi får träffa honom igen.

Jag avrundar mitt anförande med detta. Tack ska ni ha för att ni lyssnade!

Anf. 50 INGE STÅHLGREN (S):

Fru talman! Dagens debatt handlar om socialutskottets betänkande angående folkhälsofrågor.

Folkhälsofrågorna handlar om så mycket mer än vad som berörs i betänkandet. Som en kollega sa i förra årets debatt handlar det om hela livet. Därför känns det så bra med det stora engagemanget från samtliga partier. Cirka 150 yrkanden bevisar väl vilket engagemang som finns för folkhälsofrågor.

Innan jag fortsätter yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Fru talman! Jag tror faktiskt att vi alla vill samma sak, att få till en bättre folkhälsa. Vi har ibland valt olika vägar för att nå målet. Sedan upplever jag att man egentligen aldrig blir klar, för det dyker hela tiden upp nya saker. Man kan alltid bli bättre. Men det är viktigt att röra sig i rätt riktning. Målet är att det ska gynna befolkningens hälsa.

Det finns ett övergripande mål för folkhälsopolitiken: att skapa förutsättningar för en god och jämlik hälsa för hela befolkningen och att minska hälsoklyftorna inom en generation. Under detta mål finns som bekant åtta målområden.

Regeringen har under många år arbetat med frågan. Exempelvis kom det 2017 en proposition om god och jämlik hälsa, och regeringen fick så sent som i slutet av år 2020 en rapport från Folkhälsomyndigheten som heter *På väg mot en god och jämlik hälsa – Stödstruktur för det statliga folkhälsoarbetet*, så mycket arbete pågår.

Det finns en nationell strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor. Även där har mycket gjorts, och det pågår arbete.

Fru talman! Psykisk ohälsa är vår tids stora folksjukdom. Den psykiska ohälsan ökar hos unga och främst bland flickor i tonåren. Därför lägger regeringen ned ett omfattande arbete när det gäller suicidprevention och psykisk hälsa. Detta arbete är oerhört viktigt, för det är så oerhört tragiskt när en människa väljer att avsluta sitt liv. Och värst tycker jag att det är när en ung människa väljer detta precis efter att ha börjat sin livsresa.

Den socialdemokratiskt ledda regeringen tar detta på stort allvar och gör stora satsningar: 1,7 miljarder 2020 för psykisk hälsa, suicidprevention, psykiatrisk traumavård med mera och 380 miljoner för tillgänglighetsinsatser inom bup.

Så sent som den 1 juli 2020 tillkom statsbidrag till ideella organisationer inom området psykisk hälsa och suicidprevention. Det är oerhört viktigt, för många organisationer gör ett fantastiskt bra arbete, måste jag säga.

Det nationella handlingsprogrammet för suicidprevention är omfattande och består av nio åtgärdsområden. Man arbetar med att ta fram en kommande nationell strategi inom området psykisk hälsa och suicidprevention. Men naturligtvis finns mycket mer att göra. Exempelvis kan primärvården

bli bättre på att förebygga suicid bland äldre. Naturligtvis krävs då utbildningsinsatser så att man känner igen riskfaktorerna.

Vi har även Nationellt centrum för suicidforskning och prevention, som bland annat bearbetar statistik, bedriver forskning och arbetar med information och utbildning. Även här pågår alltså väldigt mycket arbete.

Fru talman! När det gäller skydd mot smittsamma sjukdomar har vi en smittskyddslag där det framgår att Folkhälsomyndigheten ansvarar för samordningen på nationell nivå. Vi har det nationella vaccinationsprogrammet och det allmänna. Sedan finns också smittskyddsförordningen att luta sig mot. I dag finns bara ett allmänt vaccinationsprogram, och det är för barn.

Folkhälsomyndigheten har dock lämnat förslag om att införa särskilda program mot fyra sjukdomar: hepatit B, influensa, allvarlig pneumokocksjukdom och tuberkulos. Något som är oerhört viktigt för folkhälsan är barnvaccinationsprogrammet, som erbjuder alla barn skydd mot elva sjukdomar.

Folkhälsomyndigheten har ett uppdrag att genomföra åtgärder och utveckla arbetet med information och kommunikation om vaccinationer. Det är bra, för det vore väldigt olyckligt om vaccinationsbenägenheten skulle minska. I dag är vaccinationstäckningen bland tvååringar 97 procent. Andelen flickor som vaccineras mot HPV har ökat till 86 procent, vilket är bra, men siffran kan naturligtvis bli högre. Positivt är att myndigheten tagit fram stöd för kommunikation och utbildning om HPV för elevhälsan så att man kan informera ordentligt.

Vi har ingen allmän skyldighet att låta vaccinera oss. Regionerna ska dock kunna erbjuda skydd mot smittsamma sjukdomar.

Fru talman! När det gäller folkhälsa är matvanor och fysisk aktivitet viktigt. Många sjukdomar beror på dåliga vanor. Dåliga mat- och dryckesvanor ihop med obefintlig fysisk aktivitet påverkar folkhälsan mycket negativt. Naturligtvis spelar alkohol och droger en stor roll för folkhälsan. Vi bör även ha med oss den problematiken när vi pratar folkhälsofrågor.

Vi ser också att socioekonomiska skillnader har stor betydelse för folkhälsan. Här spelar bland annat trångboddhet en stor roll vid smittspridning i pandemitider.

Barn och unga rör sig mindre i dagens samhälle, vilket gör att antalet överviktiga barn ökar. Denna församling antog så sent som 2018 ett nytt övergripande mål och en ny målstruktur för folkhälsopolitiken. Ett delmål handlar om att främja ökad fysisk aktivitet och bra matvanor. Det pågår ett arbete med nationella riktlinjer för vård vid fetma, och man arbetar med sänkta salt- och sockerhalter i livsmedel. Ett annat arbete som pågår är att ta fram åtgärder som främjar fysisk aktivitet och då särskilt beakta barn, ungdomar, äldre och personer med funktionsnedsättningar.

Fru talman! Vi är en del av folkhälsan och bidrar med vår del för en bättre folkhälsa. Vi bör tänka på vad stoppar i oss och ta de där extra stegen varje dag.

Vi måste också bry oss om varandra, för ensamhet och isolering är inte bra för någon. Det har dykt upp som ett stort problem under pandemin, och troligtvis har depressioner, ångest och sömnsvårigheter ökat. Det är inte positivt för folkhälsan.

Prot. 2020/21:79

10 februari

Folkhälsofrågor

Folkhälsa är mycket mer än vad vi hinner ta upp i dag, till exempel buller, stress och utsläpp.

Under pandemin rör sig en del av oss betydligt mindre än vi behöver. Svårast är det för många gamla människor som är isolerade och inte kommer ut. När pandemin är över får vi utvärdera hur den har påverkat oss ur ett folkhälsoperspektiv.

Folkhälsofrågorna kommer att vara viktiga i framtiden, och jag hoppas att vi alla kan bidra i det arbetet.

Anf. 51 KARIN RÅGSJÖ (V):

Fru talman! Under och efter pandemin – för det kommer till slut ett efter – måste vi vara vaksamma på hur folkhälsan utvecklas. I mitt inlägg kommer jag att fokusera helt på den psykiska hälsan.

Vi har i olika omgångar under pandemin stängt ned gymnasier och universitet. Olika undersökningar visar att utsatta barn och unga har blivit alltmer utsatta under den här perioden. Unga vuxna har satt sitt liv på vänt, arbetslösheten tickar på och den sociala distanseringen har drabbat många hårt, speciellt 70-plussare. Alla små restauranger lever på avgrundens rand, och ägarna har maximal ångest. Över hela världen biter människor ihop och väntar på vaccin som kommer att lugna ned situationen.

Vi kan se hur långa skolstängningar i andra länder har påverkat barn och unga negativt. Därför är det bra att Sverige inte har stängt skolor länge eller alls.

Fru talman! Vi kommer att få se ökade problem inom området psykisk hälsa efter pandemin. Jag är tyvärr ganska säker på det. Det handlar om allt från ångest i små portioner till svåra diagnoser och, i värsta fall, självmord.

Under 2019 tog 1 588 personer sitt liv i Sverige. I trafiken avled samma år 223 personer. När det gäller trafiken, där Sverige liksom för självmord har en nollvision, har det satsats enorma resurser, vilket har bidragit till bättre trafiksäkerhet och en kraftig minskning av dödsfall. När det gäller psykisk hälsa och självmordsprevention har inte motsvarande satsning gjorts. Detta måste vi förstås ändra på. Självmord kan förebyggas på en mängd sätt, till exempel genom att lära sig se tecken kombinerat med en bra, effektiv och offensiv vård och genom att strukturerat analysera statistik.

Det handlar också om självmord begångna efter kontakt med sjukvården, vilket tyvärr inte är helt ovanligt. Alltför många blir nekade hjälp när de kommer till exempelvis psykiatri. Det ska inte ske. Det är som att säga nej till en patient med en pågående hjärtattack.

Det behöver utarbetas riktlinjer för hur ett regionalt arbete mot självmord kan stärkas runt riskgrupper. Det behövs ett folkhälsoarbete runt det, vilket vi saknar. Vänsterpartiet har motionerat om det tidigare. Det behöver helt enkelt komma ut information om hur självmord kan förebyggas.

Det behövs också en lagstiftning om folkhälsa så att regioner och kommuner får ett tydligt uppdrag att arbeta med just folkhälsofrågor. Det kan inte vara fritt valt arbete.

Fru talman! I förra valet – det känns länge sedan men är inte det – sa Vänsterpartiet att vi ville se ett nationellt lyft för hela området psykisk hälsa så att den psykiatriska vården ges samma fokus som cancervården, det vill säga att man arbetar lika intensivt med dessa frågor när det gäller

exempelvis svår depression eller självmordstankar. Vi kommer att fortsätta att lyfta fram detta tillgänglighetspaket för hela området psykisk hälsa. Det ska bara fungera.

Att ha kunskap om just självmordsprevention ska vara lika viktigt som hjärt- och lungräddning. Depression är en folkhälsosjukdom som kan vara livshotande. Den följer en också livet ut, så man kan säga att det är en kronisk sjukdom. Då är det viktigt att vården fångar upp den tidigt och följer upp.

Att förebygga psykisk ohälsa hos barn och unga är viktigt. Därför måste vi ha en likvärdig och bra förskola och skola där man snabbt kan se barn som far illa, som har svårigheter, som det inte kommer att gå bra för eller som mår dåligt av olika skäl. Dessa barn måste omgående få hjälp.

Fru talman! I dag väljer många med bra ekonomi att söka privat hjälp för sig själva eller för sina barns psykiska problem. De gör det när de inte får hjälp från regionen eller när skolan sviktar. Detta blir en tydlig ojämlikhet och en klassfråga. Det är inte alla som har råd att betala 1 000 kronor per besök för att förebygga psykisk ohälsa. Sådan ser verkligheten ut.

Vi behöver en välfärd att lita på, och vid det här laget vet ni vad en vänsterpartist kommer att säga: Vi får prioritera och kanske inte ha stora skattesänkningar eller rutbidrag för att skruva ihop Ikeamöbler.

Det handlar om att prioritera folkhälsan. Det gäller att prioritera välfärdens verksamheter som förskola, skola, elevhälsa och socialtjänst så att vi har en bas att stå på och att ha en barn- och ungdomspsykiatri som är lättillgänglig. Vi måste också hitta andra vägar in för unga, exempelvis via ungdomsmottagningar. Att det finns förutsättningar för kuratorskontakt och terapier med legitimerad psykolog är mycket viktigt. Psykiatrin ska liksom övrig sjukvård arbeta med standardiserad vård inom de områden där det finns nationella riktlinjer. Det borde vara en självklarhet.

Vi måste förebygga inom hela området folkhälsa, och jag tror att psykisk hälsa kommer att bli en stor fråga efter pandemin – för det kommer som sagt ett efter pandemin.

Jag yrkar avslag på samtliga reservationer.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under § 14.)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 13.18 på förslag av förste vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 16.00, då votering skulle äga rum.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 16.00.

§ 13 Beslut om ärende som slutdebatterats den 3 februari

AU7 Riksrevisionens rapport om Arbetsförmedlingens tjänst Stöd och matchning

1. utskottet

2. res. (SD)

Votering:

45 för utskottet

10 för res.

294 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 11 M, 5 C, 4 V, 3 KD, 3 L, 3 MP

För res.: 10 SD

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 2 –

§ 14 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

SoU19 Frågor om placerade barn och unga

Punkt 7 (Övervägande av adoption efter en viss tid)

1. utskottet

2. res. 4 (M, SD, KD)

Votering:

30 för utskottet

24 för res. 4

1 avstod

294 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 15 S, 5 C, 4 V, 3 L, 3 MP

För res. 4: 11 M, 10 SD, 3 KD

Avstod: 1 S

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 2 –

Mats Wiking (S) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats ha avstått från att rösta.

Punkt 11 (Insatser utan föräldrars samtycke)

1. utskottet

2. res. 7 (C, L)

Votering:

47 för utskottet

8 för res. 7

294 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 11 M, 10 SD, 4 V, 3 KD, 3 MP

För res. 7: 5 C, 3 L

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 2 –

Punkt 16 (Barnombud)

1. utskottet

2. res. 12 (SD)

Votering:

45 för utskottet

10 för res. 12

294 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 11 M, 5 C, 4 V, 3 KD, 3 L, 3 MP

För res. 12: 10 SD

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 2 –

Punkt 17 (Villkor för familjehem och jourhem)

1. utskottet

2. res. 13 (C, KD)

Votering:

47 för utskottet

8 för res. 13

294 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 11 M, 10 SD, 4 V, 3 L, 3 MP

För res. 13: 5 C, 3 KD

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 2 –

Punkt 19 (Licensiering av familjehem och jourhem)

1. utskottet

2. res. 15 (S, C, V, MP)

Votering:

27 för utskottet

28 för res. 15

294 frånvarande

Kammaren biföll res. 15.

Partvis fördelning av rösterna:

För utskottet: 11 M, 10 SD, 3 KD, 3 L

För res. 15: 16 S, 5 C, 4 V, 3 MP

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 2 –

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

KU15 Allmänna helgdagar m.m.

Kammaren biföll utskottets förslag.

KU18 Trossamfund och begravningsfrågor

Kammaren biföll utskottets förslag.

FiU16 Avgifter vid återköp och flytt av fond- och depåförsäkringar

Punkt 1

Kammaren biföll utskottets förslag.

Punkt 2 (Flytträtt för försäkringar tecknade före den 1 juli 2007)

1. utskottet
2. res. (SD, L)

Votering:

42 för utskottet

13 för res.

294 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 11 M, 5 C, 4 V, 3 KD, 3 MP

För res.: 10 SD, 3 L

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 2 –

FiU19 Nya bestämmelser om hållbarhetsrelaterade upplysningar för vissa aktörer på finansmarknadsområdet

Punkt 1

Kammaren biföll utskottets förslag.

Punkt 2 (Företag med färre än tre anställda)

1. utskottet

2. res. 1 (M, SD)

Votering:

34 för utskottet

21 för res. 1

294 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 5 C, 4 V, 3 KD, 3 L, 3 MP

För res. 1: 11 M, 10 SD

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 2 –

Punkt 3 (Sjunde AP-fonden)

1. utskottet

2. res. 2 (SD, KD)

Votering:

42 för utskottet

13 för res. 2

294 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 11 M, 5 C, 4 V, 3 L, 3 MP

För res. 2: 10 SD, 3 KD

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 2 –

NU9 Undersökningstillstånd

Kammaren biföll utskottets förslag.

SoU8 Apoteks- och läkemedelsfrågor

Punkt 1 (Den nationella läkemedelsstrategin)

1. utskottet

2. res. 1 (M)

Votering:

44 för utskottet

11 för res. 1

294 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 10 SD, 5 C, 4 V, 3 KD, 3 L, 3 MP

För res. 1: 11 M

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 2 –

Punkt 8 (Apoteksmarknaden)

1. utskottet

2. res. 7 (V)

Votering:

48 för utskottet

4 för res. 7

3 avstod

294 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 11 M, 10 SD, 5 C, 3 L, 3 MP

För res. 7: 4 V

Avstod: 3 KD

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 2 –

Punkt 9 (Tillstånd att bedriva öppenvårdsapotek)

1. utskottet

2. res. 9 (KD, L)

Votering:

49 för utskottet

6 för res. 9

294 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 11 M, 10 SD, 5 C, 4 V, 3 MP

För res. 9: 3 KD, 3 L

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 2 –

Punkt 10 (Kliniska prövningar)

1. utskottet

2. res. 10 (SD)

Votering:

45 för utskottet

10 för res. 10

294 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Prot. 2020/21:79

10 februari

Prot. 2020/21:79
10 februari

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 16 S, 11 M, 5 C, 4 V, 3 KD, 3 L, 3 MP
För res. 10: 10 SD
Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 2 –

Punkt 11 (Apotekens hälsofrämjande arbete)

1. utskottet
2. res. 11 (S, C, V, MP)

Votering:

27 för utskottet

28 för res. 11

294 frånvarande

Kammaren biföll res. 11.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 11 M, 10 SD, 3 KD, 3 L

För res. 11: 16 S, 5 C, 4 V, 3 MP

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 2 –

Punkt 12 (Försöksverksamhet med farmaceutiska tjänster på apotek)

1. utskottet
2. res. 12 (KD)

Votering:

52 för utskottet

3 för res. 12

294 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 11 M, 10 SD, 5 C, 4 V, 3 L, 3 MP

För res. 12: 3 KD

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 2 –

Punkt 14 (Farmaceuter på distans)

1. utskottet
2. res. 14 (C, KD)

Votering:

47 för utskottet

8 för res. 14

294 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 11 M, 10 SD, 4 V, 3 L, 3 MP

För res. 14: 5 C, 3 KD

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 2 –

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

SoU15 Folkhälsofrågor

Punkt 2 (Folkhälsofrämjande insatser)

1. utskottet

2. res. 1 (M)

3. res. 2 (SD)

4. res. 4 (KD)

5. res. 5 (L)

Förberedande votering 1:

3 för res. 4

3 för res. 5

49 avstod

294 frånvarande

Talmannen konstaterade att lika röstetal uppkommit. Utgången skulle avgöras genom lottning. Talmannen anmodade Ola Johansson (C) och Mikael Dahlqvist (S) att fungera som kontrollanter vid lottningen samt Karin Rågsjö (V) att förrätta lottningen.

Den upptagna lottsedeln visade ett ja, och kammaren hade således antagit res. 4.

Förberedande votering 2:

10 för res. 2

3 för res. 4

42 avstod

294 frånvarande

Kammaren biträdde res. 2.

Förberedande votering 3:

11 för res. 1

10 för res. 2

34 avstod

294 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:

23 för utskottet

11 för res. 1

21 avstod

294 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 16 S, 4 V, 3 MP

För res. 1: 11 M

Avstod: 10 SD, 5 C, 3 KD, 3 L

Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 2 –

Punkt 11 (Hälsosamma levnadsvanor)

1. utskottet

2. res. 15 (C)

Votering:

40 för utskottet

5 för res. 15

10 avstod

294 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Prot. 2020/21:79
10 februari

Partvis fördelning av rösterna:
För utskottet: 16 S, 11 M, 4 V, 3 KD, 3 L, 3 MP
För res. 15: 5 C
Avstod: 10 SD
Frånvarande: 84 S, 59 M, 52 SD, 26 C, 23 V, 19 KD, 16 L, 13 MP, 2 –

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

§ 15 Bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Redogörelse

2020/21:ÖN1 Verksamhetsredogörelse för Riksdagens överklagandenämnd 2020

EU-dokument

COM(2020) 825 Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om en inre marknad för digitala tjänster (rättsakten om digitala tjänster) och om ändring av direktiv 2000/31/EG

COM(2020) 842 Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om öppna och rättvisa marknader inom den digitala sektorn (rättsakten om digitala marknader)

§ 16 Anmälan om interpellationer

Följande interpellationer hade framställts:

den 9 februari

2020/21:422 Plastpåskatten

av *Björn Söder* (SD)

till finansminister Magdalena Andersson (S)

2020/21:423 Effekter av plastpåskatten

av *Helena Bouveng* (M)

till finansminister Magdalena Andersson (S)

2020/21:424 Den nya skatten på engångsartiklar

av *Niklas Wykman* (M)

till finansminister Magdalena Andersson (S)

2020/21:425 Åtgärder mot undermåliga fordon

av *Thomas Morell* (SD)

till infrastrukturminister Tomas Eneroth (S)

2020/21:426 Tågpersonal som hotas och utsätts för våld

av *Thomas Morell* (SD)

till infrastrukturminister Tomas Eneroth (S)

2020/21:427 Det nordiska skatteavtalet och sjömännens beskattning

av *Boriana Åberg* (M)

till finansminister Magdalena Andersson (S)

2020/21:428 Åtgärder mot långa handläggningstider för miljötillstånd

av *Johan Hultberg* (M)

till miljö- och klimatminister Per Bolund (MP)

2020/21:429 Josep Borrells resa till Moskva

av *Hans Wallmark* (M)

till utrikesminister Ann Linde (S)

2020/21:430 Tullverkets befogenheter

av *Boriana Åberg* (M)

till finansminister Magdalena Andersson (S)

2020/21:431 Efterlevnaden av svavelförordningen

av *Johan Hultberg* (M)

till miljö- och klimatminister Per Bolund (MP)

2020/21:432 Snabbare tågförbindelse Göteborg–Oslo

av *Johan Hultberg* (M)

till infrastrukturminister Tomas Eneroth (S)

2020/21:433 Sprejskydd i tunga fordons stänkskärmar

av *Thomas Morell* (SD)

till infrastrukturminister Tomas Eneroth (S)

Prot. 2020/21:79

10 februari

§ 17 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 9 februari

2020/21:1682 Dagersättning vid flytt till område med sociala och ekonomiska utmaningar

av *Ludvig Aspling* (SD)

till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2020/21:1683 EU-beslut och åtgärder mot sjukdomar bland grisar

av *Nina Lundström* (L)

till statsrådet Jennie Nilsson (S)

2020/21:1684 Åtgärder mot skarv

av *Nina Lundström* (L)

till statsrådet Jennie Nilsson (S)

2020/21:1685 Ystads hamn

av *Kristina Yngwe* (C)

till infrastrukturminister Tomas Eneroth (S)

2020/21:1686 Långsiktig lönsamhet för elfordon

av *Markus Wiechel* (SD)

till miljö- och klimatminister Per Bolund (MP)

2020/21:1687 Konsekvenser av rysk utvisning av svensk diplomat

av *Björn Söder* (SD)

till utrikesminister Ann Linde (S)

2020/21:1688 Ökande skulder bland unga

av *Angelica Lundberg* (SD)

till statsrådet Åsa Lindhagen (MP)

2020/21:1689 Rysslands utvisning av en svensk diplomat
av *Markus Wiechel* (SD)
till utrikesminister Ann Linde (S)

2020/21:1690 Åtgärder för att förhindra operation av mödomshinna
av *Linda Lindberg* (SD)
till statsrådet Märta Stenevi (MP)

2020/21:1691 Konjunkturinstitutets uttalande om bonus–malus-systemet
av *Björn Söder* (SD)
till finansminister Magdalena Andersson (S)

2020/21:1692 Laddinfrastruktur längs statens järnvägsanläggning
av *Jimmy Ståhl* (SD)
till infrastrukturminister Tomas Eneroth (S)

2020/21:1693 Användningen av alkohollagen respektive pandemi-lagen
av *Peter Helander* (C)
till socialminister Lena Hallengren (S)

2020/21:1694 Svenskt bistånd till Myanmar
av *Magdalena Schröder* (M)
till statsrådet Per Olsson Fridh (MP)

2020/21:1695 Ryska infrastrukturprojekt finansierade av svenska skattebetalare
av *Magdalena Schröder* (M)
till statsrådet Per Olsson Fridh (MP)

2020/21:1696 Återinkallande av Försvarsberedningen före 2022
av *Hans Wallmark* (M)
till försvarsminister Peter Hultqvist (S)

2020/21:1697 Beskattning av påsar
av *Mats Sander* (M)
till finansminister Magdalena Andersson (S)

2020/21:1698 Dialog med andra länder angående utvisningar
av *Maria Malmer Stenergard* (M)
till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2020/21:1699 Uppfyllnad av målen för friluftspolitiken
av *Ulrika Jörgensen* (M)
till kultur- och demokratiminister Amanda Lind (MP)

2020/21:1700 Samråd vid byggande av vatten- och avloppsledningar
av *Mikael Larsson* (C)
till miljö- och klimatminister Per Bolund (MP)

2020/21:1701 Samråd vid byggande av väg och järnväg
av *Mikael Larsson* (C)
till infrastrukturminister Tomas Eneroth (S)

2020/21:1702 EU:s utrikeschefs besök i Ryssland
av *Markus Wiechel* (SD)
till utrikesminister Ann Linde (S)

2020/21:1703 Borrells besök i Ryssland
av *Björn Söder* (SD)
till utrikesminister Ann Linde (S)

2020/21:1704 Snabbare järnvägsförbindelse Stockholm–Oslo
av *Patrik Jönsson* (SD)
till infrastrukturminister Tomas Eneroth (S)

2020/21:1705 Samarbete med Ryssland om historiska frågor

av *Björn Söder* (SD)

till utrikesminister Ann Linde (S)

2020/21:1706 Sexism och tystnadskultur inom polisen

av *Ann-Charlotte Hammar Johnsson* (M)

till statsrådet Mikael Damberg (S)

2020/21:1707 Nord Stream 2

av *Björn Söder* (SD)

till utrikesminister Ann Linde (S)

2020/21:1708 Covidvaccineringen och momsreglerna

av *Boriana Åberg* (M)

till finansminister Magdalena Andersson (S)

2020/21:1709 En förbindelse mellan Helsingborg och Helsingör

av *Ann-Charlotte Hammar Johnsson* (M)

till infrastrukturminister Tomas Eneroth (S)

2020/21:1710 Krav på covid-19-test för resande från Åland

av *Per Lodenius* (C)

till statsrådet Mikael Damberg (S)

2020/21:1711 Subventioner till havsbaserad vindkraft

av *Mattias Bäckström Johansson* (SD)

till statsrådet Anders Ygeman (S)

2020/21:1712 Samarbeten mellan olika aktörer i och med brexitavtalet

av *Ann-Charlotte Hammar Johnsson* (M)

till statsrådet Anna Hallberg (S)

2020/21:1713 Däckbyte och corona

av *Lars Beckman* (M)

till infrastrukturminister Tomas Eneroth (S)

2020/21:1714 Byggnation på åkermark

av *Kristina Yngwe* (C)

till statsrådet Jennie Nilsson (S)

Prot. 2020/21:79

10 februari

§ 18 Anmälan om skriftliga svar på frågor

Skriftliga svar på följande frågor hade kommit in:

den 9 februari

2020/21:1523 Utbredningen av kvinnoförnedring

av *Ann-Christine From Utterstedt* (SD)

till statsrådet Åsa Lindhagen (MP)

2020/21:1529 Möjligheter att genomföra högskoleprovet fler tillfällen

av *Marie-Louise Hänel Sandström* (M)

till statsrådet Matilda Ernkrans (S)

2020/21:1585 Ett robust banksystem

av *Pål Jonson* (M)

till statsrådet Per Bolund (MP)

Prot. 2020/21:79
10 februari

§ 19 Kammaren åtskildes kl. 16.17.

Sammanträdet leddes
av tredje vice talmannen från dess början till och med § 5 anf. 19 (delvis),
av talmannen därefter till och med § 9 anf. 29 (delvis),
av andre vice talmannen därefter till och med § 12 anf. 49 (delvis),
av förste vice talmannen därefter till ajourneringen kl. 13.18 och
av talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

ANNA ASPEGREN

/Olof Pilo

§ 1 Justering av protokoll.....	1
§ 2 Anmälan om fördröjda svar på interpellationer.....	1
§ 3 Ärenden för hänvisning till utskott	2
§ 4 Ärenden för bordläggning.....	2
§ 5 Frågor om placerade barn och unga.....	3
Socialutskottets betänkande 2020/21:SoU19	3
Anf. 1 MATS WIKING (S).....	3
Anf. 2 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M).....	5
Anf. 3 LINDA LINDBERG (SD).....	7
Anf. 4 MARTINA JOHANSSON (C).....	8
Anf. 5 MATS WIKING (S) replik.....	10
Anf. 6 MARTINA JOHANSSON (C) replik	10
Anf. 7 MATS WIKING (S) replik.....	10
Anf. 8 MARTINA JOHANSSON (C) replik	11
Anf. 9 MAJ KARLSSON (V)	11
Anf. 10 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M) replik.....	13
Anf. 11 MAJ KARLSSON (V) replik	13
Anf. 12 CAMILLA WALTERSSON GRÖNVALL (M) replik.....	14
Anf. 13 MAJ KARLSSON (V) replik	14
Anf. 14 PIA STEENSLAND (KD)	15
Anf. 15 MATS WIKING (S) replik.....	17
Anf. 16 PIA STEENSLAND (KD) replik	17
Anf. 17 MATS WIKING (S) replik.....	17
Anf. 18 PIA STEENSLAND (KD) replik	18
Anf. 19 JUNO BLOM (L)	18
(Beslut fattades under § 14.).....	21
§ 6 Allmänna helgdagar m.m.....	21
Konstitutionsutskottets betänkande 2020/21:KU15	21
(Beslut fattades under § 14.).....	21
§ 7 Trossamfund och begravningsfrågor	21
Konstitutionsutskottets betänkande 2020/21:KU18	21
Anf. 20 PER-ARNE HÅKANSSON (S)	21
(Beslut fattades under § 14.).....	23
§ 8 Avgifter vid återköp och flytt av fond- och depåförsäkringar.....	23
Finansutskottets betänkande 2020/21:FiU16.....	23
Anf. 21 DENNIS DIOUKAREV (SD).....	23
Anf. 22 BENGT ELIASSON (L)	24
Anf. 23 BJÖRN WIECHEL (S)	25
Anf. 24 LARS THOMSSON (C)	26
Anf. 25 JAKOB FORSSMED (KD).....	27
Anf. 26 KAROLINA SKOG (MP).....	27
Anf. 27 EDWARD RIEDL (M)	28
(Beslut fattades under § 14.).....	29

§ 9 Nya bestämmelser om hållbarhetsrelaterade upplysningar för vissa aktörer på finansmarknadsområdet	29
Finansutskottets betänkande 2020/21:FiU19	29
Anf. 28 CHARLOTTE QUENSEL (SD)	29
Anf. 29 JAKOB FORSSMED (KD)	31
Anf. 30 BJÖRN WIECHEL (S)	32
Anf. 31 LARS THOMSSON (C)	33
Anf. 32 KAROLINA SKOG (MP).....	34
Anf. 33 EDWARD RIEDL (M)	35
(Beslut fattades under § 14.)	36
§ 10 Undersökningstillstånd	36
Näringsutskottets betänkande 2020/21:NU9	36
Anf. 34 MATTIAS JONSSON (S).....	36
Anf. 35 HELENA ANTONI (M)	37
Anf. 36 ERIC PALMQVIST (SD).....	39
Anf. 37 CAMILLA BRODIN (KD).....	41
(Beslut fattades under § 14.)	42
§ 11 Apoteks- och läkemedelsfrågor	42
Socialutskottets betänkande 2020/21:SoU8	42
Anf. 38 MIKAEL DAHLQVIST (S)	42
Anf. 39 ULRIKA JÖRGENSEN (M).....	44
Anf. 40 CLARA ARANDA (SD)	45
Anf. 41 SOFIA NILSSON (C)	47
Anf. 42 KARIN RÅGSJÖ (V)	48
Anf. 43 PIA STEENSLAND (KD)	50
Anf. 44 LINA NORDQUIST (L).....	52
(Beslut fattades under § 14.)	53
§ 12 Folkhälsofrågor	54
Socialutskottets betänkande 2020/21:SoU15	54
Anf. 45 ULRIKA JÖRGENSEN (M).....	54
Anf. 46 CLARA ARANDA (SD)	56
Anf. 47 SOFIA NILSSON (C)	57
Anf. 48 PIA STEENSLAND (KD)	59
Anf. 49 BARBRO WESTERHOLM (L)	60
Anf. 50 INGE STÅHLGREN (S).....	62
Anf. 51 KARIN RÅGSJÖ (V)	64
(Beslut fattades under § 14.)	65
Ajournering.....	65
Återupptaget sammanträde.....	65
§ 13 Beslut om ärende som slutdebatterats den 3 februari.....	66
AU7 Riksrevisionens rapport om Arbetsförmedlingens tjänst Stöd och matchning	66
§ 14 Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde.....	66
SoU19 Frågor om placerade barn och unga	66
KU15 Allmänna helgdagar m.m.	67
KU18 Trossamfund och begravningsfrågor	67
FiU16 Avgifter vid återköp och flytt av fond- och depåförsäkringar.....	67

FiU19 Nya bestämmelser om hållbarhetsrelaterade upplysningar för vissa aktörer på finansmarknadsområdet	68	Prot. 2020/21:79
NU9 Undersökningstillstånd	68	10 februari
SoU8 Apoteks- och läkemedelsfrågor	69	-----
SoU15 Folkhälsofrågor	71	
§ 15 Bordläggning	72	
§ 16 Anmälan om interpellationer	72	
§ 17 Anmälan om frågor för skriftliga svar	73	
§ 18 Anmälan om skriftliga svar på frågor	75	
§ 19 Kammaren åtskildes kl. 16.17	76	